

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 11th July, 2023

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour nou zofisye ki dan Lasanble e viziter, bann zabitan La Riviere Anglaise ki'n zwenn nou ozordi dan Galeri. Byenveni zot tou e byenveni egalman nou piblik ki swiv nou travay. Mersi pour zwenn nou pour sa lasemenn.

Madanm Clerk nou a fer prezantasyon papye.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm; tou bann *staff* Lasanble bann dimoun ki dan Galeri e dimoun ki a lekout. Bann papye ki pe ganny prezante, bomaten i;-

S.I. 48 of 2023 Nature Reserves and Conservancy Act, 2022 (Commencement) Notice, 2023

S.I. 49 of 2023 Nature Reserves and Conservancy (Further Criteria for Classification of Protected Areas) Regulations, 2023.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Nou a avanse lo nou *Order Paper* avek *Private Notice Question*. Madanm raporter i kapab apel Vis-Prezidan e son delegasyon. E antretan mon a donn Onorab Andy Labonte laparol, pour li fer enn pti byenveni zabitan son distrik.

HON ANDY LABONTE

Mersi Speaker. Mon dir ou mersi pour akord mwan sa dezir pour mwan kapab dir labyenveni. Mon komans par dir bonzour Mr Speaker, bonzour tou koleg Onorab e tou dimoun ki a lekout. E en bonzour spesyal pour bann etidyan Lekol La Riviere Anglaise ki anler dan Galeri, ki enkli nou *Headteacher* Lekol Sir Steve Hoareau, ensi byen nou Manm Elekte pour Lasanble Lazenés Miss Gracy Esparon e nou *Head Boy* ek *Head Girl*.

So nou espere ki zot a pas en bon bomaten avek nou, zot a kapab aprann ki travay i vremen i deroule dan Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bonzour e byenveni Vis-Prezidan Ahmed Afif e osi avek li *Brigadier* Michael Rosette Sef *Defence Forces* e *Lieutenant* Colonel Allain Pierre. Mersi pour zwenn nou pour partisipasyon dan *Private Notice Question*.

E avek sa, mon ava apel *Leader* Lopozisyon pour met son *Private Notice Question*. Onorab?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker e bonzour tou koleg Onorab; bonzour Vis-Prezidan avek ou delegasyon, bonzour *Brigadier* e *Lieutenant* Colonel Pierre. En bonzour spesyal pour bann etidyan lekol La Riviere Anglaise e zot *headteacher*. Felisitasyon pour zot bon performans lannen pase dan legzanmen.

Mon swet zot bonn sans pour sa lannen, tou bann etidyan ki pe al fer legzanmen e mon swete zot kapab repet, oubyen ogmant fer pli byen an relasyon avek bann legzanmen e bann keksoz ki devan zot.

E mon swet *Headteacher* Lekol La Riviere Anglaise Mr Hoareau ki mon konn li tre byen, bon kouraz e bonn sans dan ou travay.

Mr Speaker mon *Private Notice Question* i lir koumsa:- Eski - dan sa konteks - eski Vis-Prezidan i kapab dir nou ki bann kriter ki zot servi pou promosyon dan Lafors Defans? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan ou larepons silvouple?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour *Leader* Lopozisyon tou bann Manm Lasanble, tou bann etidyan La Riviere Anglaise e zot *headteacher*, tou Seselwa a lekout.

Mr Speaker kestyon ki devan nou, i annan pour fer avek promosyon dan Lafors Defans. Promosyon Mr Speaker se ler en manm Lafors Defans i sorti lo en ran egzistan pour vin lo en ran ki pli o. E ler nou dir pli o i bezwen swiv lalis ran ki trouve dan *schedule* Lalwa Lafors Defans.

Alors kwa ki Lafors Defans i servi pour determin promosyon dan lafors? Sa i ganny determinen selon bann kriter entern e i ganny met anba de klasifikasyon.

Premyerman pour bann zofisye ki pa'n komisyonnen. Dezyenmman pour zofisye ki'n komisyonnen. Alors pour zofisye ki pa'n komisyonnen an gro, zot bezwen zwenn bann kondisyon *fitness* militer, annan en rekomandasyon sorti kot zot siperyer, pas kriter disiplin, zwenn bann kondisyon *fitness* medikal, pas lantrennman nesaser depandan lo zot ran, ganny evalye baze lo bann rapor entern, ki ganny fer detanzaot pandan zot peryod avek militer.

Sa *panel* ki evalye promosyon zofisye ki pa'n komisyonnen, i konpri, *Chief of Staff, staff officer* pour *training, Human Resources Development Officer* e 2 Zofisye Komann. Promosyon pour bann zofisye komisyonnen i bezwen:-

En rekomandasyon sorti kot zot siperyer, kot plizyer zofisye i donn zot evalyasyon;

Zwenn bann kondisyon *fitness* militer.

Pas kriter disiplin.

Zwenn bann kondisyon *fitness* medikal.

Ganny evalye baze lo bann rapor entern ki ganny fer detanzaot pandan zot peryod avek militer.

Zot bezwen osi annan leksperyans ek kalifikasyon.

Sa *panel* ki evalye promosyon zofisye komisyonnen, i ganny konstitye selon ran ki pe ganny konsidere. Sa bann zofisye lo *panel*, zot osi - aköz zot lo *panel* zot bezwen zwenn serten kriter tel ki tandservis, disiplin, medikal, sertifika dan domenn spesifik ek leksperyans.

Desizyon final pour promosyon zofisye komisyonnen, i reste ek Komandan-an-Sef Lafors Defans. Vwala Mr Speaker, an gro kriter ki ganny servi pour promosyon dan Lafors Defans. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Bon nou a komans avek kestyon siplemanter Manm avan e termin avek siplemanter loter kestyon. Onorab Vidot ou siplemanter?

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan ek ou delegasyon. Tou Manm Onorab e byensir nou bann ansennyan e etidyan Lekol English River. E tou dimoun a lekout.

Mr Speaker, mon kestyon pou Vis-Prezidan; Vis-Prezidan, ou ladministrasyon in ganny en manda pou fer pli byen. Alors mon kestyon... mon kapab demann mon kestyon?

MR SPEAKER

Demann ou kestyon. Demann ou kestyon Onorab.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Alors Vis-Prezidan, eski ou kapab dir ek sa Lasanble, dan sa enn promosyon ki resaman, pep Seselwa e bann zofisyé lafors in vwar, kot Prezidan in *acknowledge*,

Eski ou kapab dir nou, eski sa pa bann zes an term faver? Oubyen ki legzanp ki zot pe donn avek bann zofisyé? Oubyen lespwar bann lezot zofisyé ki dan lafors, ki pe desid en karyer ki pou plizyer lannen *training*, pou zot esper en promosyon; ki legzanp ki ladministrasyon ozordi pe donner atraver sa enn promosyon, resaman ki nou'n rankontre? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Avan mon pas laparol avek Vis-Prezidan mon oule fer en komanter. Kestyon lo en lapwentman spesifik i pa anliny ek kestyon orizinal. Mon

konpran egzaktman ki pwen Onorab Vidot pe sey fer. Me mon pe dir apwentman, dan Lafors Defans i prerogativ Komandan-an-Sef Prezidan.

Mon pa pou permet ki kestyon i vin lo sa size, kestyon pou bezwen reste lo kestyon orizinal. Me selman avek sa lavertisman, mon a permet Vis-Prezidan klarifye.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker ou annan rezon poudir ki kestyon i vize lo promosyon, pa apwentman. Parski sa i en kestyon diferan. Apwentman mon'n eksplik klerman ki savedir definisyon promosyon. Ler ou deza dan lafors, mon annan en ran. E ou ganny mete lo en ran ki pli o, i annan kriter ki ganny swiv.

E sa kestyon ki pe ganny demande, i pa anliny avek sa kestyon kriter pou promosyon, parski sa kestyon ki pe demande napa naryen pou fer avek promosyon.

Me Onorab, malgre ki zot an di-z-an sa, mon oule zis *remind* ou ki nou pa ti ganny elekte pou fer pli byen. Zis pou fer pli byen. Nou ti ganny elekte pou administre pei. E pou vin ansarz e pou sanz en sistenm, i bokou plis ki zis fer pli byen.

Mon krwar zis pou adres konsern ki ou pe annan, ki ou pe met devan, Mr Speaker, i kler ki ou target i en dimoun spesifik. En apwentman spesifik, me i pa dan ou kestyon sa.

Me selman petet vi ki zot anvi annan en pe plis lenformasyon lo la, mon kapab dir ou ki dan nenport ki pozisyon ki ganny donnen, i annan tou sa bann kriter ki pou bezwen medikal, *fitness*, konpetans, leksperyans, tousala i konte.

Me i osi Onorab, i osi annan en eleman stratezi. Sa i kler sa, dan nenport ki - pa zis militer, lorganizasyon, i kapab prive, i kapab politik i egziste sa.

Mon a donn zot en senp legzanp. Ler en parti i swazir en dimoun, i vin Prezidan - pa'n zanmen ganny elekte me i vin Prezidan. I pa'n zanmen dan en distrik, i vin Prezidan.

E alor, mon pe dir poudir i annan en eleman dan promosyon, si zot anvi apel sa en promosyon ki pa en promosyon dan sa ka, i en apwentman. Me si zot pe konsider li konmsi i en dimoun in ganny en tit. Me i kler - i kler ki dan nenport ki ladministrasyon sa i arive.

Mon kapab pik en legzanp, dizon mon vin la dan Lasanble li menm. En dimoun i kapab - pa mwan ki pe kestyon sa - me en dimoun i kapab met li koumsa. E mwan mon pou dir se en desizyon stratezi. Dizon dan Lasanble en dimoun a dir, "be Onorab i *Leader* Lopozisyon pa devret en *Leader* Lopozisyon. Akoz zanmen in ganny elekte, zanmen in dan en distrik.

E Onorab Lemiel li, i kapab dir "be mon'n ganny elekte 2 fwa, ki mannyer mon *Chief Whip*, mon pa *Leader* Lopozisyon?" Sa i posibil tousala. Me eski, eski se nou ki la pou kestyonn en desizyon stratezik ki zot, zot in pran?

Mon pa krwar, mon pa krwar i en kestyon ki'n ganny demande avek mwan. Se ki eski, eski mon pa krwar poudir napa en *fairness* ladan. E mon pe zis reponn poudir i annan *fairness*, akoz i annan lezot rezon pou lakel en dimoun i kapab ganny apwente. E se sa lorganizasyon ki mye plase pou li kapab fer sa.

Trwazyenmman Mr Speaker, mon oule osi dir ki i annan presedans. I annan presedans pa neserman ki mon pe dir i byen ou pa byen. Me i annan presedans. E sa ki'n fer li, i kapab donn son zistifikasyon.

Par egzanp le 5 Zen, le 6 Zen ti annan detrwaz mazor. Mon pa konnen, posib zot ti annan leksperyans, i posib zot in fer *training*. Kekfwa zot in pran en fizi zot in touy lapen, pa konnen.

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

E zot ti vin mazor landmen. Alor sa se en desizyon stratezik-stratezik. Mon krwar nenport ki lorganizasyon Onorab, i bezwen annan posibilite pou li fer desizyon stratezik. Me byensir nou bezwen zistifye.

Si dan ka sa bann zofisye ki ou pe fer referans lo la, in ganny vwar ki zot merit sa ran - parski i en desizyon stratezi, i bezwen osi ganny siporte par lezot keksoz.

Zot bezwen montre ki dan sa peryod, zot in kapab komann-de. Oubyen dan nenport ki loperasyon kot zot ete, zot in kapab fer sa travay dan en fason ki zot siperyer i vwar akseptab.

Dan en fason ki militer, i vwar akseptab. E sa se desizyon militer. Si ou get strikteman lo papye tou sa ki pe ganny fer dan militer ozordi i swiv *Defense Act*, ran i swiv *schedule Defense Act*. E mon pa vwar

naryen ki mal - ki mal apropro ki demann okenn - ki sizer okenn keksoz ki mal oubyen in ganny fer avek move lentansyon. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon pou fer remarke ankor, e mon pou ensiste i pa pou aproproye pou Manm demann kestyon lo en lapwentman endividyel ki prerogativ Prezidan. E mon oule fer en lot remark. Dan kestyon Onorab Vidot ti annan plizyer keksoz remark. ki pas koman lakizasyon *fairness and so on*.

Mon pa pe permet kestyon ki demann, ki fer largiman avek Vis-Prezidan ki'n vin la pou reponn kestyon. Onorab Pillay ou pe al met en *point of order*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, Mr Speaker, mon pe adres en *point of order*. Mon kontan ki ou pe donn sa *Ruling* la. Me dan son larepons Vis-Prezidan in arive pou fer kestyonnen ki mwan mon'n ariv dan Lasanble. E ki mon pa devret la. E ki pe servi non Onorab Lemiel.

Me ou osi ou pa'n ganny elekte ou, ou osi ou en Manm Proporsyonnel. Mon kapab vire dir menm zafer ki akoz Onorab Henrie ki en Manm i ganny elekte ou ki Speaker, li i Deputy Speaker.

E ou, ou pa'n aret li ou. So, si ou pou aplik Lalwa Lasanble, aplik li pou tou dimoun.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou pa kapab vini vin dir nou pa demann kestyon dan en fason, selman li i kapab reponn dan en fason.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mersi. *Order please!* Bann Manm LDS silvouple, gard en pe lord. Onorab Vidot ou'n demann ou kestyon, ou kestyon in ganny reponn. Onorab Loze, ou kestyon.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mon note ki Onorab Vidot pa'n ganny son leklersisman ki in demande. Mr Speaker, mon remersi Vis-Prezidan pou son bann leson semantik ki i pe donn nou ozordi bomaten.

Mon pou baz mon kestyon lo 3 gran liny ki Prezidan in adopte resaman. Prezidan in koz bokou lo la meritokrasi. Prezidan dan *meeting* piblik St Louis in koz lo bann kontra ki'n vin koman faver pou dalon. E Prezidan in osi refer lo Lafors

Defans Sesel koman ozordi i en lafors profesyonnel.

Avek sa 3 pwen antet, eski zot, la gouvrenans pei zot santi ki bann promosyon non pa lapwentman ki Lafors Defans pe donner, i anliny avek prensip la meritokrasi? Vi ki nou annan bokou zofisye dan larme ki'n eskente pandan plizyer lannen, i anliny avek pa fer faver pou dalon, pa donn kontra ki fer faver pou dalon.

E i anliny osi avek en Lafors Defans profesyonnel. E Mr Speaker, mon tann size mazor le 6 Zen '77 in ganny entrodwir. Me sa bann dimoun ti rape *Tanzania* zot pou zot *train*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

HON JOHAN LOZE

I annan pa'n *train* ditou.

MR SPEAKER

Ou'n demann ou kestyon Onorab. Mersi pou en kestyon lo promosyon, dan Lafors Defans. Vis-Prezidan, ou repons.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, kestyon ki ti devan mwan, sete ki kriter ki ganny

servi pou promosyon. La mon'n ariv dan *meeting* distrik.

Meritokrasi i en keksoz ki nou, nou krwar ladan. Nou krwar fortman ladan. E dan nenport ki apwentman ki ganny fer dan pei, enkli dan Lafors Defans, mon kapab garanti ou Onorab ki sa bann apwentman i ganny fer baze lo merit.

E nou, nou satisfè ki tou bann apwentman ki ganny fer dan militer, dan Gouvernman, i swiv sa prosesis meritokrasi. Wi, i bezwen annan *fairness*. Wi in bezwen ganny vwar koman en prosesis ki tou dimoun i annan menm sans avek. E mon kapab asir ou, tou dimoun i annan menm sans.

Parey mon'n dir i annan serten pozisyon ki prerogativ Prezidan. Me menm ki i prerogativ Prezidan, i bezwen osi dan son fason analize ek son tim otour li, zot bezwen satisfè li, li i bezwen satisfè. E sa pozisyon pou deservi son *unit*, son travay, son lantouraz dan en fason ki pou pozitiv.

E ki pou anmenn Lafors Defans an partikilye, ki lo sa keston pou anmenn li devan. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pe war bann *point of order* pe ganny servi. Ou'n demann ou keston napa *follow*

up question. Onorab Cosgrow ou keston.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan, tou Manm. E tou etidyan Lekol Larivyer Anglez ki dan Galeri ozordi bomaten e tou manm piblik.

Mr Speaker, mon osi pran laparol e note ki Onorab Loze pa'n kapab ganny en leklersisman ouswa en *follow up* lo son keston. Mr Speaker, mon annan 2 pti klarifikasyon bomaten.

Premye Vis-Prezidan i bezwen note ki i pa kapab vin donn nou leson lepase. Akoz i ti form parti lepase, in form parti bokou desizyon lepase.

Mr Speaker, Vis-Prezidan in entrodwir sa eleman mazor ki ti ganny apwente dan Lafors Defans le 6 Zen '77. Mon ava fer Vis-Prezidan mazine ki poudir le 6 Zen '77, Lafors Defans Sesel ti en nouvo lafors. E alors ti neser annan serten ran, serten zofisye ki ganny apwente - ti en nouvo lafors. E i pa konparab sa ki i pe koz ek nou ozordi.

46an pli tar Mr Speaker, apre ki nou'n *train*...

(murmurings off-mic)

HON WALLACE COSGROW

Mon kapab ganny en pti pe lape dan Lasanble pou mwan demann mon kestyon.

MR SPEAKER

Wi. Me prosede avek en kestyon silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Me fodre zot aret koze osi Mr Speaker. Donn en koud lord laba pou zot aret koze.

MR SPEAKER

Prosede avek ou kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Eski apre 46 an, ki nou'n *train* sitan kantite zofisye 2 devan nou la - sitan kantite dimoun, kantite solda dan larme tou sa *training* ki ou konnen o monn nou donnen; Lasin, Lenn, Lanmerik, Sid Afrik partou nou'n *train*.

Eski Vis-Prezidan, i war li i normal pou nou ozordi met tou sa bann kriter ki ganny devlope an relasyon avek *succession* dan Lafors Defans a kote.

E ozordi apwente ouswa donn promosyon apel li manner zot anvi. En zofisye dan sa fason lo sa nivo kaptenn, eski Vis-Prezidan i krwar i normal in fer drwat dapre lareg Lafors Defans sa ki'n fer?

Dezyenm kestyon Mr Speaker, eski Vis-Prezidan e menm bann dimoun ki pe akonpany li, zot pa santi petet i ava annan en pe lafreyer ki lefe ki tou sa bann dimoun ki'n ganny formasyon ozordi, zot in ganny kit ater?

Bann ki ti annan posibilite pou ganny vin kaptenn in ganny kit ater, ki sa pa pou kre en destabilizasyon parmi bann Manm Lafors Defans? E kre en mank respe pou bann zofisye dan Lafors Defans anvi sa sityasyon. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab pou ou kestyon. Vis-Prezidan, nou ava adres size promosyon dan Lafors Defans dan repons silvouple. Mersi.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti le zis fer Onorab rapel ki ler koudeta ti arive mon ti annan 10an. E mon pa konnen ki responsabilite, mon ti devret pran dans a letan, an sa ki konsern promosyon.

Dezyenmman, kot i konsern kriter. Kriter, eski mon santi poudir lazistis in ganny fer dan bann apwentman ki'n

ganny fer resaman? Wi, Onorab! Mon kapab dir ek ou senserman, ki lazistis in ganny fer aköz bann diferan kriter ki'n ganny fer pou fer sa evalyasyon, in ganny fer par militer.

Me parey mon'n eksplike, apwentman ki pa size nou kestyon ozordi; apwentman, me vi ki ou'n demande. Apwentman i lo prerogativ Prezidan. Kot i konsern siksesyon, an se ki konsern sekirite, *Commander-in-Chief* i pa swiv neserman siksesyon, sa i en prosedir militer.

Bann zofisye i kapab konfirman poudir kot i konsern sekirite Komandan-an-Sef, se Komandan-an-Sef i devret santi li konfortab avek son lantouraz dan tou zot ran ki zot oule.

E se pou sa rezon ki mon dir i annan en eleman stratezi. E se sa ki ganny etabli. Me an menm tan i bezwen osi parske ler ou pe *manage* en *unit*, ler ou pe *manage* en lafors, ou bezwen montre poudir sa eleman lazistis, *fairness* dan tou laspe loperasyon.

Dan tou laspe administrativ i ganny adere avek. Si non ou pa pou ganny sa lwayote. Ou pa pou ganny sa koezyon antre zot, pou zot kapab performen. Ou pa pou ganny sa linite dan ou lafors. Se

sa i aplik pou nenport ki lorganizasyon.

Alor, mwan mon santi Mr Speaker, wi, kriter in ganny zwenn, desizyon in ganny fer. E desizyon i baze lo merit. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Herminie ou kestyon. I annan en parti ki'n ganny manke? Lekel?

HON WALLACE COSGROW

Mon dezyenm parti Mr Speaker. I an sa ki konsern si Vis-Prezidan pa krwar ki poudir pou annan serten destabilizasyon parmi bann zofisye Lafors Defans. An vi ki i annan lezot dimoun osi ki ti annan posibilite ganny sa ran ozordi ki'n pas dan tou sa bann *training*.

MR SPEAKER

Mersi. ou pe ankor al lo en kestyon spesifik, lo en lapwentman. Prezidan in reponn lo promosyon dan Lafors Defans. Onorab Herminie ou kestyon.

HON WILBERT HERMINIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, *VP* e bann zelev sorti kot Lekol Larivyèr Anglez ki dan Galeri.

Mr Speaker, si mon pe konpran VP byen i dir koumsa, “Prezidan i kapab donn ran pe enport kantite letan en dimoun in fer dan larme. Demen nenport ki dimoun i kapab ganny en ran” Prezidan i kapab menm donn son lekor en ran, si mon pe ganny en konpran sa ki VP pe dir.

Prezan mon kestyon i, dapre son kriter ki li in dir, ki kantite letan i pran *usually* pou en solda vin en Kaptenn dan larme, pou li ganny promosyon pou li vin en Kaptenn? Vi ki kestyon i lo promosyon?

Mon dezyenm pwen, eski sa bann kriter i kler pou tou zofisye ki dan Lafors Defans? Eski zot konnen kantite letan i pran zot pou zot kapab ganny zot *next* promosyon? Akoz sa i pe fer en bon pe fristrasyon dan lafors. E pe koz moral bann solda pou desann. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan i annan en kestyon. E 2 pwen lo promosyon dan larme.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. E mersi Onorab. Mr Speaker, mon krwar ki ler promosyon i ganny fer, ki konbyen letan? Ki

kriter? I pa fasil pou mwan eksplik ou. Parske si ou get dan *annex* ou annan Segon Lyetnan, Lyetnan, Kaptenn, *Senior* Kaptenn, Mazor, Lyetnan Kolonnell, Kolonnell, Brigadye, Mazor Zeneral, Lyetnan Zeneral, Zeneral, *Field* Martial. E pou sakenn sa bann ran ki ou monte, i annan diferan prosedir.

HON WILBERT HERMINIE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab! Ou’n demann ou kestyon ekoute.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Ou, ou’n demann mwan pou sorti en *private*, ki en *non-commissioned officer* - i pa en *officer* i diferan. I pa en *commissioned officer*. So, li i pou bezwen vin premyerman ganny apwente koman en *commissioned officer*. Pa en promosyon, in ganny apwente. Si en *non-commissioned officer* ki en *private*, ki pli ba dan *non-commissioned officers*.

Li i pou bezwen premyerman ganny komisyonnen. E ler i pou ganny komisyonnen, zot a deside lo ki nivo i pou vini. Si Segon Lyetnan, si Lyetnan, si

Kaptenn, si Mazor, si Lyetnan Kolonnèl zot a deside baze lo kriter. Prezan pou sorti lo enn sa bann ran pou mont lo lot, *Defense Forces* i annan son *Internal Policy*. I annan en dokiman ki dir ou ki *steps* zot swiv ladan. Sa se promosyon.

E prezan pou sakenn, par egzantp si ou pou sorti mazor pou Lyetnan Kolonnèl, son prosedir i kapab diferan pou sorti Brigadye pou vin mazor zeneral i pou diferan. *Panel* pou diferan.

Tousala in ekrir i dokimante sa. Selman i dokiman entern. Alors, mon pa la pou nou al dan sitan detay. Mon pa krwar Mr Speaker ou ekspekte mwan al dan detay tousala ki konplike. I annan detrwa paz dan sa bann dokiman.

Me sa ki mon oule dir ou Onorab, se ki i annan en prosedir ki egziste. Tou solda i okouran poudir ler zot antre zot sermante, zot ganny en *induction*. E zot konnen;

ki zot drwa.

Ki mannyer promosyon i marse.

Zot konn sa distenksyon ant apwentman ek promosyon. Zot konn sa distenksyon. Ki mon ti a kontan ozordi profite pou enform piblik ki pe ekoute, i annan en distenksyon.

E dan tousala Onorab, tousala i annan en eleman kot okenn sa bann pozisyon ki ganny mete i baze lo kriter e meritokrasi. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Herminie ou kestyon in ganny reponn. E nou pa pou al dan bann ensinyasyon ki ou'n fer otour kestyon. Alor mon pas laparol Onorab Lemiel, ou kestyon.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan avek ou delegasyon, tou nou bann zenn etidyan sorti English River anler dan Galeri. Tou mon bann koleg Onorab e tou bann lezot dimoun ki pe ekoute.

Vis-Prezidan dan ou larepons ki ou'n donn *LOTO* letan ou ti pe reponn son kestyon orizinal. Ou'n fer sorti ki i annan 2 group zofisye, bann ki'n ganny *commissioned*. E bann ki pa'n ganny *commissioned*. Mwan annan en legzanp prezan pou mwan donn ou.

En kaptenn ki sorti dan sa group *commissioned*, e enn ki sorti dan sa group *non-commissioned*. Eski zot travay i diferan *duties* i diferan? Mon ti a kontan ganny en pti pe

leksplikasyon. Eski zot fer menm louvraz menm bann ki sorti dan sa 2 kategori. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan!

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker dan *non-commissioned* nou napa kaptenn. Nou annan *private lance corporal, corporal, serzan, staff serzan, warrant officer 2, warrant officer 1*, napa kaptenn.

Ler ou al dan *commissioned officers*, ou komans ek segon lyetnan, lyetnan kaptenn, mazor, lyetnan kolonnel, kolonnel, brigadye, mazor zeneral, lyetnan zeneral, zeneral, *field marshal*. Alor, napa pos ki parey dan sa 2. Alor kestyon pa pou relevan dan sa sans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel ou kestyon in ganny reponn. *Ok, obviously* ou kestyon pa ti aplikab. Si ou annan en lot pwen ki oule fer an relasyon avek sa, ou kapab fer.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Wi, mon annan en lot pwen. Mersi Mr

Speaker. So, dan sa kad ki ou pe dir nou poudir sa zofisye in ganny *commissioned* e ou'n donn mwan tou sa lalis. Pran sa mazor konmsi enn ki'n ganny apwente, avek enn ki promote. *Ok*, so menm kestyon, eski zot louvraz i diferan? *Or* zot pe fer menm kalite travay? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan!

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon mazine diferan ran i al avek diferan responsabilite. Alor si ou dan *commissioned*, e ou en mazor mon mazine i baze ou travay li menm. Ou travay li menm pa baze lo ran li. Ou ran i baze lo ou leksperyans ek kalifikasyon, ler i ariv kot i konsern komann, ran i enportan.

Me travay i kapab diferan, ou kapab annan en kolonnel ki pe fer en travay ki en mazor ti pou fer. Akoz sa i en fonksyon administrativ. Me selman ran i baze lo leksperyans ek kriter ki kler e dan ran pou annan par egzantp, annan par egzantp ledikasyon ou annan lafason ou ganny apwente.

Ou annan leksperyans militer, ou annan *medical fitness*. Tousala i konte pou ou

ganny ran. Me ou kapab ganny diferan dimoun, dan diferan ran ki pe fer en travay administrativ dan militer. E sa i normal, sa i ganny konsidere koman en keksoz normal dan militer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Henrie, ou kestyon.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour *panel*. E mon ava dir en bonzour spesyal tou nou bann envite, lekol kot mon'n pas mon segonder antye. Alor mon swet zot tou de bon dan zot letid.

Mr Speaker mon annan 2 kestyon ki ava baze lo kestyon orizinal. Depi Oktob 2020, in annan plizyer apwentman e promosyon dan *Seychelles Defense Forces*.

Baze lo serten alegasyon sorti lot kote latab, mon anvi konnen si swivan dan tou sa bann apwentman e promosyon in annan fristrasyon, moral in desann ki'n ariv dan latansyon direksyon *SDF*. Eski in annan? Mon premye kestyon.

Dezyenm kestyon, parey mon'n dir in annan plizyer apwentman e promosyon, enkli lapwentman Brigadye Michael Rosette ki la dan nou prezans koman nouvo *Chief Seychelles*

Defense Forces Zanvye 2021. Apre son promosyon pou li vin ran Brigadye an Oktob 2021.

E osi promosyon Lyetnan Kolonnell Allain Pierre an Oktob 2022 - dabor mon felisit zot pou zot travay ki zot pe fer. Mon anvi konnen si in annan okenn protestasyon ofisyel, sorti kot Lopozisyon lo sa bann lapwentman e promosyon. E si larepons i non, i kler ki zot pe target en zenn Seselwa. E nou lo sa kote latab nou kondann sa kalite politik pou anmenn dan nou Lasanble Nasyonal. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab! Mon pa pou demann Vis-Prezidan pou komant lo bann promosyon, oubyen apwentman endividyel. Ou annan en pwen ki ou'n fer, lo si bann apwentman an zeneral in koz fristrasyon oubyen lefe negativ. Sa Prezidan i kapab reponn.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab, mwan otan ki mon okouran, mon'n travay ase pre. Mon'n privilezye pou travay ase pre avek militer. Mon pa'n vwar okenn siny ki montre mekontantman, fristrasyon dan

bann diferan apwentman ki'n ganny fer, enkli sa 2 dernyen. Mon pa'n vwar.

Me i posib ki bann lezot zofisye militer, mon annan 2 o bor mwan. Mon pa konnen avek ou permisyon Mr Speaker petet zot, zot kapab dir ou parske zot pli pre, zot dan lorganizasyon. Zot kapab dir ou si i annan, mwan mon pa'n vwar li mwan.

E mwan mon santi, e mon konvenki ki tou sa bann apwentman, enkli sa 2 dernyen apwentman in ganny fer dan en fason ki swiv en prose ki legal. Ki dapre prosedir entern *SDF* e ki in ganny fer korekteman. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi bokou. Sa 2 zofisye mon a pas laparol Brigadye, mon a pas laparol Lyetnan Kolonnèl. Alors, vi ki Vis-Prezidan in endik li. Lyetnan Kolonnèl, nou pa pe pran kestyon lo bann ka endividyel. Me ou kapab reponn lo size fristrasyon e dekourazman dan larme.

LIEUTENANT COLONEL ALLAIN PIERRE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour bann Onorab, avek bann zanfan dan Galeri. Lo size fristrasyon nou'n dan militer pandan 19an. E mon'n *deal*

laplipar ditan avek resours imen.

Fristrasyon i en keksoz ki normal dan landrwa travay. I *healthy* tou dimoun i fristre, i fristre isi i annan *stress*, nou *manage*. E sanmenm sa i annan Departman Resours Imen dan tou lezot departman pou *manage* okenn *stress*, mekontantman si i annan.

Me selman tousala in ganny kouver dan Polisi Lafors Defans. E i annan dan Polisi promosyon, si i annan okenn dimoun - normalman nou pe koz lo promosyon parey kestyon i ete.

Tou le lannen nou initiate en prosedir promosyon. E rezilta i ganny donnen laplipar ditan le 25 Novanm. E si i annan 1 ou 2 ka ki rarman i annan, kot en dimoun i santi i ti'n merit ganny promote pa'n gannyen.

I ekrir son *grievance* e nou *deal* avek. Solda pa'n ganny *train* pou fer protestasyon. Akoz si i fer protestasyon, i en ka grav pou nou. So, nou pa permet nou bann solda pou fer protestasyon. Me nou annan en prosedir *grievance* ki byen detaye. E depi ler zot pe *train* koman *recruit*, zot ganny eksplike prosedir promosyon, zot ganny eksplike prosedir *grievance*.

E i annan bann ka ant, ant kot i arive e zot fer li. Me selman depi lannen 2023 mon pa'n ganny okenn prosedir *grievance* ki'n ganny fer, lo size okenn promosyon oubyen lapwentman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Lyetnan Kolonnell. Mon pran dernyen kestyon siplemanter, lot Manm avan mon pas pou *LOTO*. Onorab Gill. *Sorry*, ou ti'n lev lanmen Onorab Aglae?

HON EGBERT AGLAE

(Off-mic)

MR SPEAKER

Ok. Me mon letan pe *run out* nou a fer li vitman. Onorab Gill ou kestyon.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour *VP* avek ou delegasyon. Tou Manm, marmay dan Galeri. Mon kestyon se ler *VP* in donn larepons, in nonm *non-commissioned* apre bann ki komisyonnen.

E mon kestyon se pou apwente, i annan en limit grad ki kapab ganny apwente apre leres i ganny promote? Oubyen *it can go*, i kapab al nenport ki nivo apart ki bann pos pli *junior*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. Larepons senp, se non. I kapab lo apwentman, apwent li lo nenport ki ran. E ankore i baze lo leksperyans. I baze lo konfyans, baze lo diferan eleman sa kalite sa dimoun ki i ete.

Ou kapab annan par egzanp en dimoun ki'n vini, i sorti deza dan en militer, e i vin zwenn lafors. E i ganny apwente. i kapab diferan ek en kaptenn. I kapab vin en mazor, i kapab vin pli o. Me larepons se non. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae mon pa ti'n war ou lanmen. Selman ou ti pe dir mwan ou'n leve. Mon a donn ou dernyen kestyon.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker pou rekonnèt mwan. *VP* bonzour, bann zabitan Riviere Anglaise bonzour e tou dimoun. *VP!* Mon'n fer en pti resers, lo larme Lanmerik. I pran ou normalman 18 mwan ki ou ganny *commissioning*, ouswa ou vin en gard, ouswa ou vin dan

rezerv, ouswa ou vin *active duty*, pou kapab apre ganny promote pou *first* - premye lyetnan.

E sete apre 4an ki sa endividi i kapab *eligible* pou li ganny promosyon pou li vin kaptenn. So, baze lo sa, eski ou Gouvernman i pou en pratik kot zot pa pou swiv bann protokol ki'n ganny mete anba Lafors Defans kot i konsern bann kad promosyon e letan?

Eski nou pou war bann lapwentman promosyon, parey nou'n war, ki pou kontinyen parey ki pa pe swiv bann kad protokol ki'n ganny set dan militer. Pou en endividi kapab ganny promosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon pa krwar nou'n fer okenn keksoz ki diferan avek nou Lalwa. Napa naryen ki nou'n fer ki diferan ek sa ki Lalwa i donn prerogativ Prezidan pou fer atraver *Defense Act*. E mon pa'n fer sa lanaliz ki mannyer Lanmerik zot fer pou zot. Mon asire ki zot pe fer li selon zot prosedir, zot Lalwa.

Me nou, nou viv Sesel, nou annan nou Lalwa. E nou prosedir entern. Sa ki mon kapab asir ou, se tou sa ki nou'n fer, e bann apwentman in ganny fer selon Polisi Lafors Defans. E anliny avek Lalwa lafors Defans ki *Defense Act*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon apel *Leader* Lopoziyon pou son siplemanter.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. E mersi pou tou bann larepons e bann kestyon ki nou'n gannye depi bomaten. E mon'n note bokou bann keksoz ki'n ganny dir. E mon ti a kontan restrikte mon lobzervasyon lo sa size promosyon lo Lafors Defans.

Mr Speaker, parmi nou, nou annan bann etidyan lekol English River e zot bann etidyan segonder. E ler zot al fer legzanmen sa enn ki ganny pli gro pwen i pa sa enn ki *teacher* i pli kontan li. Oubyen *teacher* i pli konfortab ek li. I sa enn ki'n fer pli byen dan son legzanmen.

Dan sa konteks Vis-Prezidan in eksplik nou ki mannyer si Prezidan i konfortab ek en dimoun, i pli kontan en dimoun. En faver i ganny fer en dimoun i ganny en promosyon,

i ganny apwente lo en ran *senior* dan larme.

E nou note Mr Speaker, ki i annan 2 zofisye *senior* dan Lafors Defans. E ki plizyer kestyon ki'n ganny demande ek Vis-Prezidan, ki i pa kapab reponn, ki in dir i napa lenformasyon ler sa kote latab in demann li a okenn ka in demann okenn sa 2 zofisye *senior* pou ed li pou reponn kestyon.

Me selman ler Onorab Henrie in demann en kestyon, i le sel moman ki in permet sa 2 zofisye *senior* pou koze dan Lasanble. Tousala nou pe note.

Mon kestyon pou Vis-Prezidan, i al koumsa; ou'n fer referans avek le 6 Zen, e mwan mon'n regarde, mon'n verifye le 6 Zen ti napa personn ki ti vin mazor e sa 2 dimoun ki la i kapab konfirman. Ou kapab demann zot pou konfirman.

Si ou anvi demann zot pou konfirman, zot ava demanti mwan. Le 6 Zen ti napa personn ki ti vin mazor, le 6 Zen. Kestyon ki nou pe demann ou Vis-Prezidan; i annan fristrasyon bokou fristrasyon dan Lafors Defans ozordi, akoz sa sityasyon bann apwentman ki pe ganny fer lo bann ran *senior* dan Lafors Defans par rapor a kantite letan ki bann zofisye ki'n antre koman solda,

recruit in fer zot letan dan larme i ankor pe esper en promosyon.

Sa Lalwa *Defense Force Act* ti ganny vin an aplikasyon an 1980. Eski ou pe dir avek nou ozordi, ki Gouvernman aktyel pe repet bann pratik ki'n ganny fer plis ki 40an pase ozordi dan en Lafors Defans, kot i annan bokou zofisye e solda ki'n al *train*. E ki'n ganny plizyer soule leksperyans atraver letan ki zot in fer dan Lafors Defans? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon pou ou ki ou bezwen reponn nou bomaten. Lo en kestyon ki ou'n ganny demande vizavi rol en Kaptenn ki'n ganny apwente. E en kaptenn ki'n ganny promote tou dimoun, personn pa kont ki en dimoun i ganny son *dues*. Personn pa kont sa.

Sa ki nou bezwen etabli se ki si nou pou annan en militer ki pou profesyonnel. E ki nou pou etabli meritokrasi, i bezwen annan en sistenm kler kot bann zenn solda ozordi i vwar zot *career progression*.

I war zot sans monte dan larme par rapor a zis war en dimoun akoz en dimoun i kontan li. E fer en faver akoz en dimoun i konfortab ek li, donn li en ran.

I annan 3 ran ki'n ganny donnen dan larme. Avek bann

dimoun ki ti bann sivilyen, ki ozordi in ganny ran *senior* dan larme. Kestyon ki mon pe demann ou dan sa konteks prezan,

Eski i pou en pratik dorenavan an sa ki konsern Lafors Defans kot en dimoun ki ti en sivilyen lan pase, i pou antre dan larme atraver en komisyon ki pou gannyen lo en ran *senior* dan plas pas atraver bann ran pli ba? Eski sa i pou en nouvo pratik pou Lafors Defans?

Mon 3enm kestyon Mr Speaker, aköz VP pa'n reponn preski ditou sa bann kestyon lo sa size promosyon;

Dan Lafors Defans, i sipoze annan en tim dimoun ki regard performans, e travay fer rekomandasyon. Sa ki ou ti dir an relasyon avek apwentman e promosyon.

Lekel sa group dimoun ki ti fer rekomandasyon? Aköz ou'n dir dan ou larepons i pou tou lede. Lekel sa group dimoun ki ti fer rekomandasyon an relasyon ek sa bann apwentman resan? E eski ou kapab eksplik nou ki bann kriter ki sak group dimoun ti servi pou fer sa apwentman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan ou repons.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon kapab dir avek Onorab ki bann pratik ki ganny mete ozordi, i bann pratik ki legal. Ki swiv Polisi Lafors Defans. E tou son bann dokiman entern e *guidelines* ki annan pou fer avek apwentman. Ki annan pou fer ek promosyon.

Mon pa'n zanmen dir ki Prezidan i apwent en dimoun zis aköz i konfortab ek en dimoun. Non! mon pa'n dir sa. E ou fer li en labitid tanzantan pran en bout ki mon dir e fer krwar i zis sa.

Mon ti dir ki Prezidan i ava apwent en dimoun, oubyen fer en promosyon atraver son prosedir. Oubyen militer ava fer sa prosedir baze lo merit. Ti annan en kestyon lo meritokrasi. E ler i pe fer sa enn bann kriter ki byensir si en dimoun ki li i annan konfyans. Enn bann kriter, sa dimoun i konfortab avek. Wi!

Me lezot kriter i egziste. Mon pa'n zanmen dir zot pa egziste. Kontrer mon'n ranforsi sa pwen bomaten poudir an menm tan ki ou pe fer sa lapwentman, i bezwen annan

lezot kriter ki ou pe zize. Konpetans, leksperyans.

E mon kapab dir avek ou Onorab, mon pa konn sa bann ka ki ou pe dir. Apard enn resan ki ti en sivilyen ki'n ganny apwente. Me larestan sa 2 lezot ka ki ou pe mansyonnen ti dimoun ki ti deza militer. Pa neserman militer Sesel, me zot ti militer.

Me selman, Lalwa i permet menm ki i ti en sivilyen, si i annan leksperyans, si i annan konpetans, si i annan *fitness*, si annan kalifikasyon e Prezidan i santi; e bann dimoun otour i santi poudir de i merit, sa i ganny fer. Sa i pratik, i swiv Polisi ki dan Lalwa.

An sa ki konsern lafason ki bann dimoun ki'n evalye sa dernyen prerogativ final, byensir se Prezidan Larepublik. Me mon a permet petet Brigadye i a kapab koz lo bann kriter. Mon asire Prezidan i bezwen diskite ek li pou zot fer bann tel apwentman, bezwen baze lo serten kriter.

Pa zis ki mon kontan li, mon konfortab ek li. I bezwen baze lo leksperyans. E mwan mon kapab dir ou sa ki mwan mon konnen personnelman. Se ki sa enn ki ti en sivilyen ki'n ganny apwente dan pozisyon kaptenn, in annan pandan 2an

edmi *training* ki'n fer avek militer.

Training entansif kot i pa'n zis *train*, in responsab *Presidential Security* sirtou pandan en letan kot lezot dimoun pa ti la. Me ou'n demann mwan kestyon spesifik. I spesifik. E mon pe, avek ou permisyon Mr Speaker mon demann, avek ou permisyon si Brigadye kekfwa ki'n en pe pli pre avek prosedir militer. E bann kriter ki ganny etabli pou kapab reponn sa bout. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Brigadye i kapab pran laparol.

BRIGADIER MICHAEL ROSETTE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour *Leader* Lopoziyon e tou lezot Onorab. E osi en bon bonzour pou bann etidyan Larivyè Anglez.

Mr Speaker, a sa ki konsern sa kestyon konsernan sa bout prosedir pou sa apwentman, e donn sa ran. Mon kapab dir ek *Leader* Lopoziyon ki ti annan konsiltasyon, anliny avek bann prosedir.

E tou finalman parey in ganny fer sorti, i prerogativ Prezidan ki annan sa pouvwar

anba *Defense Act*, pou li kapab pran sa desizyon final. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, tan ki ou loter kestyon orizinal. Mon pou permet ou klarifikasyon, me i bezwen klarifikasyon. Mon pa kapab aksepte ki ou antre dan en deba parey ou fer souvan. Ki ou antre dan en deba avek Vis-Prezidan pou reponn kestyon.

Si ou annan en klarifikasyon, savedir en kestyon e ou kapab poz li silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon pou poz mon kestyon par demann ou pou ekler avek Lasanble konmsi lo ki mannyer nou prosede? Kestyon ti napa naryen pou fer avek sekirite Prezidan ki dan mon lopinyon, i en keksoz ki par son natir napa naryen pou fer avek Lasanble.

Sitan zot pa konnen ki mannyer pou reponn kestyon, zot entrodwir sa size dan Lasanble.

(murmurings off-mic)

MR SPEAKER

Silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Non! Mon...

MR SPEAKER

Onorab! Onorab! Mon'n dir ou si ou annan en klarifikasyon, ou poz en kestyon, e ou pa antre dan en largiman. Silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Non! Mon pe zis met lo rikord ki ler, si ou ti'n vin reponn kestyon ou pa ti pou bezwen al dan sa bann bout. Mr Speaker, mon retourn lo sa pwen meritokrasi e profesyonnalizm. Nou konnen ki bokou solda la deor. E mon pou dir bokou solda la deor, bokou *personnel* dan Lafors Defans, i fristre ek sa sityasyon ki zot pe vwar Mr Speaker.

So, kestyon ki mon annan pou Vis-Prezidan;

Eski ou pou pare pou fer Lasanble war sa Polisi ki ou'n koz lo la ki pe ganny servi pou apwent bann sivilyen lo bann ran *senior*?

Mon ti a konpran en dimoun i fek ganny apwente lo en ran dan larme, sorti en sivilyen i komans lo en ran par egzanzp, Segon Lyetnan apre i servi i vin Lyetnan, apre i vin Kaptenn.

Be nou pe vwar bann ran kot en dimoun i al lo en nivo kot i sipoze kapab pran komann plis ki 100 zonn. San ki in pas atraver sa leksperyans. E sa 2 zofisyete ki'n fer 1 19an, e 1 ki

mon konnen in menm al *train* Lanmerik *West Point* par e *then* bann lenstitisyon pli o nivo dan lemonn - nou Brigadye, Mr Speaker mon war li drol ki sa i en keksoz ki nou le ankouraze. So, mon kestyon pou ou eski ou pou pare...

MR SPEAKER

Wi be... ou pe... Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Pa bezwen enteronp mwan.

MR SPEAKER

Wi-wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski ou pou pare pou donn nou sa Polisi, pou nou vwar nou menm lo si vreman in annan en kriter ki'n ganny etabli. Pou sa bann lapwentman ganny fer dan Lafors Defans.

E eski Gouvernman *LDS* pou pare pou revwar Lalwa *Defense Force Act* pou met serten kontrol.

Akoz sa Lalwa i date depi 1980 - pou met serten kontrol pou fer ki malgre ki Prezidan i ava annan sa prerogative - sa prerogativ i ava ganny balanse avek soule konsiltasyon ki sipoze ganny fer avek Sef Lafors Defans, parey dan lezot pei i ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan. Nou a termin avek ou klarifikasyon.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon krwar an sa ki konsern prosedir militer, e si nou, nou pare pou partaz prosedir militer, mon krwar parey nenport ki militer dan lemonn i annan en fason ki sa bann lenformasyon i ganny fer.

Ozordi Lasanble Nasyonal zot annan en *Defense Committee*, kot i annan plizyer Manm enkli Lopoziyon ki lo la. E mon pa war okenn rezon akoz lo en pwennvi militer, sa bann lenformasyon pa kapab ganny partaze. Mon krwar sa en pti keksoz ki kapab ganny fer.

Eski nou pare pou amann Lalwa? Be i annan 2 fason amann Lalwa. Enn ki Gouvernman i mazin lo sa Polisi, e i deside anmenn en lamannman, e prezante. Lot se Lasanble li menm en Manm i deside anmenn en *Private Members Bill*.

E si - mon pa kapab dir ou si mon pou siporte, si mon pa pou siporte. Mon pa ni konnen kwa ki annan ladan. Annou aret demann bann kestyon *naïve*.

Alor i annan en prosedir. I annan en prosedir ki permet Manm Lasanble - se zot ki Lezislater finalman - pou zot kapab anmenn en keksoz devan. Nou, nou en Gouvernman ki ekoute. Nou en Gouvernman ki pare pou amande kot i fodre amande.

Si nou bezwen sanz en keksoz pou fer li pli byen, nou pare pou fer li. E nou ouver pou nenport ki posibilite. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a termin la avek *Private Notice Question*. E a se pwen mon bezwen remersye *Brigadier Michael Rosette* e *Lyetnan Kolonel Allain Pierre* pou zot partisipasyon. E mon swet zot bon depar, e bonn kontinyasyon.

(Brigadier Michael Rosette and his delegation were excused from the House)

MR SPEAKER

Bon! Nou kontinyen avek kestyon, *Question for Oral Answers* lo nou *Order Paper*. E madanm raporter ou ava apel zofisye ki pou avek Vis-Prezidan.

Vis-Prezidan i reste pou nou bann kestyon regilye. Bonzour e byenveni Mr Duprès,

Chief Executive Officer. Onorab Pillay, mon pa konnen akoz ou pe lev ou lanmen. Nou pe al komans kestyon. Nou a komans kestyon si ou annan en size ki ou kapab lev *point of order* or lot soz lo la, ou a fer li ler i ariv le moman.

Chief Executive Officer Seychelles Broadcasting Corporation, e premye kestyon se dan non Onorab Gervais Henrie kestyon 95. Ou annan en *matter of privilege*? Yes, ki *matter of privilege*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon refer ou avek *verbatim* Lasanble Merkrede le 30 Mars, 2022. Sa I swiv en *Private Notice Question* Mardi le 29 Mars 2022, kot Vis-Prezidan ti vin reponn mon *Private Notice Question*. E kot i ti vin li tousel san prezans bann manm *Board SBC* oubyen *CEO SBC*.

Son landmen le 30 Zen, mon ti *raise* en *matter of privilege* regardan sa size. Kot mon ti met devan ou, e mon ti dir ek ou koumsa “pou mwan sa i vyolasyon privelez Lasanble. Akoz mon oule demann en gidan ki mannyer alors koman Manm Lasanble, nou pou kapab kestyon *SBC* lo son travay.”

Akoz i paret ki ler mon'n seye yer, Vis-Prezidan in vin dan Lasanble li tousel. E si in kontakte SBC ek li nou pa konnen. Ou ti reponn mwan, ok? Ki ou pou donn en *ruling* lo sa size. Pli tar ou *ruling* sete ki mon napa en *matter of privilege*. An relasyon avek SBC pa vin ek Vis-Prezidan dan Lasanble pou reponn mon kestyon.

Ozordi bomaten mon war ki pwen kestyon ki Onorab Henrie in demande, ki sipoze ganny reponn par Vis-Prezidan, ki *CEO SBC* i prezan dan Lasanble. Prezan mon ti a kontan klarifye Mr Speaker, vi ki mon annan *verbatim* Lasanble devan mwan e pou benefis Lepep Seselwa,

Eski ou kapab dir nou ki manner Lalwa Lasanble i ganny aplike, dan sirkonstans kot si mwan ki anmenn en kestyon Vis-Prezidan I annan drwa pa vin ek *CEO SBC*.

Me dan sirkonstans kot Onorab Henrie i demann en kestyon, e Vis-prezidan i annan drwa vin avek *CEO SBC*. Mon ti a kontan ki ou donn nou en-en *way forward* kler lo la.

Akoz sa i an nwar e blan devan mwan, mon pe lir li la. E mon ti a kontan ki ou donn nou sa *ruling by* lafen lazournen demen. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mon pou donn ou en *ruling* la. Premyerman ou napa en *matter of privilege*. Dezyenman Vis-Prezidan ler i vin reponn en kestyon i a vin li tousel si i le. I a vin avek en zofisye si i oule, si i santi sa kestyon i bezwen. *That is my ruling!*

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab Henrie ou kestyon.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa bonzour tou dimoun, sirtou bann dimoun Mont Buxton. Kestyon 95 i lir koumsa;

Eski Minis pou lenformasyon i kapab dir nou Lasanble, ki poursantaz prodiksyon lokal lo televizyon SBC, ki prodwir par son bann travayer a plen tan, ki kantite i sours an deor, e ki kantite i pey son bann travayer a plen tan pou prodwir program an deor zot ler travay?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, repons silvouple.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker sa kestyon

i en kestyon ki enplik bokou bann eleman e lenformasyon teknik. E avek ou permisyon mon a demann *CEO SBC* pou li kapab reponn sa kestyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou annan laparol.

CEO SBC BERARD DUPRES

Bonjour Mr Speaker. Bonjour tou Manm Onorab. E tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, premye parti kestyon i demande ki pousantaz prodiksyon lokal lo televizyon *SBC* ki prodwir par son bann travayer a plen tan? E kantite sours an deor? Larepons i konm swivan; mon bezwen fer li dan faz en pe statistik.

An 2022 ti annan en total 134 erdtan prodiksyon lokal fer par bann realizater a plen tan *SBC*. Sa i reprezant en pousantaz 74 pousan total prodiksyon televizyon lokal. E i reprezant 14 diferan programm avek sa bann epizod ki ganny asosye avek.

Ti annan en total 33 erdtan programm ki *SBC* in aste avek bann realizater an deor, an deor *SBC*. Sa i reprezant en pousantaz 18pousan total prodiksyon lokal. E i reprezant 3 diferan programm, avek son

bann epizod ki ganny asosye avek.

Ti osi annan en total 16erdtan programm ki *SBC* in aste avek bann realizater a plen tan *SBC*. Sa i reprezant 9pousan total prodiksyon lokal. E 2 diferan programm avek zot bann epizod ki asosye avek.

I enportan pou fer kler ki ler ou fer referans avek prodiksyon total, televizyon total prodiksyon lokal, i annan 3 kategori ki mon'n donn en pe sa bann sif anba.

Prodiksyon entern fer par bann realizater *SBC*. Prodiksyon ki'n ganny kondisyonnen avek realizater an deor; prodiksyon ki'n ganny kondisyonnen avek realizater *SBC*. Savedir zot pe ganny peye ekstra, pou fer sa bann programm.

Sa bann sif ki mon'n donner i reprezant sa pou 2022. Si i permet mwan Mr Speaker, pou premye 6 mwan 2023, bann sif i swivan; savedir 1 Zanvyè ziska 30 Zen. I annan en total 75 erdtan prodiksyon lokal fer par bann realizater a plen tan, konpare avek 30 erdtan programm ki *SBC* in aste avek bann realizater an deor.

E pou sa premye parti i reprezant 59pousan total so far. E pou 2enm parti i

reprezant 24 pousan total *so far*. I osi annan en total 22erdtan program ki *SBC* in aste avek bann realizater a plen tan *SBC*. Sa i reprezant 15 pousan prodiksyon total.

Zis pou nou pa tro konfize dan sif, i tre enportan ki i annan 3 kategori. E mon pe donn rezilta statistik pou 2022 avek 2023 *so far*.

Sa i konsern kekyon ki pousantaz prodiksyon? E nou bezwen fer li, nou fer li par erdtan. Akoz sa i sa baromet ki nou servi.

Dezyenm parti, i al lo sa bout finansyel; ki kantite *SBC* i pey son travayer pou prodwir program an deor zot ler travay?

I annan 2 kategori travayer a plen tan ki prodwir program, an deor zot ler travay. Bann ki fer komisyon konplet; savedir zot fer en program konplet avek tou resours an deor. E bann ki fer komisyonnel parsyel.

Pou komisyonnel konplet - savedir sa realizater i pey tou son fre prodiksyon. E i pa servi resours *SBC*. E i soumet en program ki'n fini apre pou *broadcast* dapre son lagreman, i ganny trete parey en realizater an deor. E bann tarif pou sak *genre* program i aplikab. Sa bann tarif i piblik e lo nou

website. E i form par nou Polisi pou aste program lokal.

Pou *commissioning* parsyel, savedir kot realizater i servi resours *SBC* i annan en kou ki ganny agree avek sa realizater. Akoz ler mon pe dir resours; *cameramen*, transpor, *studio* eksetera, ki i bezwen pou li fer son program.

I annan en ta statistik Mr Speaker. Me zis pou reponn sa kekyon ki kantite nou peye mon'n fer li an konparezon avek an deor ek anndan.

Mon a fer pou statistik an aryer pou 2021, selman pou zis kit *focus* mon ava donn pou 22 e 23. An 2022, total ki nou'n pey *staff SBC* pou fer program an deor i R1.219 milyon. Konpare avek R2.4milyon pou bann an deor.

Pou 2023, *so far* i R669mil konpare avek R1.7 milyon pou bann an deor. Me selman pou *go back* total depans ki nou fer lo bann *commissioning*, dan sa 2 sif la; -

Pou 2022 nou'n depans R3.6milyon. E pou *staff* sa i reprezant 34pousan sa sif ki nou'n pey zot pou sa bann program. *Both fully and partial commissioning*.

Pou 2023, i reprezant 29 pousan *of* sa total ki nou'n peye *so far* R2.3 milyon. E i 29pousan pou *staff*, 71

poursan pou an deor. Avek sa bann statistik Mr Speaker, sa mon *hopefully* kapab reponn en pe bann kestyon sa kestyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Henrie, siplemanter.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mersi *CEO* pou sa larepons byen detaye. Mon premye kestyon, anba ki laliny Bidze ki ou prozekte depans ki ou pou fer lo aste prodiksyon lokal, swa avek ou *staff*, swa an deor?

E eski pou lannen 2022 avek 23 ki ou'n donn nou, ou pe kapab reste *within* sa limit ki ou'n bidzete? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon, eski ou kapab dir nou depi ki sa *scheme* in komanse pou aste program, ki mannyer ou santi in enpakte lo motivasyon ou bann realizater pou delivre? E la mon le konn *both the pros and cons*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, *CEO* pou kontinyen?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mon a permet avek ou permisyon ki *CEO* i kontinyen. Mersi.

MR SPEAKER

CEO?

CEO SBC BERARD DUPRES

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Laliny Bidze; an prensip *SBC* son reveni ki i gannyen ki i servi pou pey programm enternasyonal avek lokal. Dan stratezi *SBC* depi ler nou'n komanse se ki, nou anvi tir sa porsyon. Nou annan nou alokasyon apepre R10milyon. Nou *cap* li apepre R10milyon par an pou aste programm.

E o kour bann lannen nou anvi sa porsyon sa R10milyon i ganny aporsyonnen; i ganny servi pou pey program lokal pli ki programm enternasyonal. E dan nou stratezi, nou anvi pandan sa 2an ki vini 50poursan sa R10milyon i ganny servi *at least* pou program lokal.

Nou lwen dela, nou ankor en kar. So, i reveni *SBC* ki gannyen ki met dan program. E sa in toultan leka ki i annan en gap defisiter, en gap dan Bidze pou nou kapab servi pou aste program. Sa i pou sa laliny ki ou'n demande.

E wi, nou'n reste e nou pou bezwen reste a la limit ki

nou reveni i *allow* nou dan sa *capping*. Nou ti a voudre ki i annan bokou plis program lokal ki ganny komisyonnen, oubyen ganny fer ki nou kontinyen *increase* sa, parey mon'n dir.

So, sa lannen nou'n dir nou pou aporsyon R4milyon. E *so far* mon krwar *figure* ki mon'n donn ou i R2.3milyon. So, nou annan ankor lespas pou nou kapab *meet* sa target. Ler i ariv lo sa target la nou bezwen arete. E revwar nou ki manner nou pou revwar stratezi.

E ki bann program petet enternasyonal ki nou pa pou bezwen aste pou ranplase. Akoz bi ki stratezi ki *SBC* se pou, annan plis konteni lokal lo nou bann platform.

Ki motivasyon realizater? I pertinans sa. E mon oule met li dan en pe konteks en pe an gro. Ler nou ti vin avek Polisi pou aste program, ti annan mirmirasyon, ki pe devalye travay nou bann dimoun anndan.

Me i annan 2 pwen ki nou bezwen gete. Si nou anvi ogmant kantite program lokal, pou ariv en serten kot nou dir nou en premye target, ti pou ki toulezour lo *SBC 1 first run* depi 6er a 10er, i tou konteni lokal.

Si nou anvi *achieve* sa target, avek nou bann dimoun ki annan nou pa pou arive. Ler nou get li dan en pli gran global; ler nou pe get bann gran rezo televizyon enternasyonal parey *BBC*, parey *SABC*, *BBC* pou bann konteni ki annan Langleter 97poursan son bann konteni i *commissioned* avek bann prodwiser endepandan.

SABC i 3kar, *sorry* 2 tyer eskiz mwan. Non, mon'n *validate* yer i 100 poursan (eskiz mwan). I aste program pou met lo son grid 100poursan avek bann prodikter. So, i pa diferan ki nou anvi *achieve* me pa pou 100 poursan deor. I bezwen annan en balans.

Akoz nou bann realizater anndan i annan lezot kontribisyon ki zot fer dan bann *live*, dan bann lezot prodiksyon ki nou bezwen.

So wi, i kapab annan serten konsern. Me nou lwen dela en konsern ki i annan lespas pou tou lede kalite realizater, pou donn kontribisyon pou *SBC*. Dan *general staff meeting* an Zen, mon ti met lanfaz lo petet *focus* lo *SBC* koman en *content making and enterprise*. Savedir nou fer program.

Kot tou *staff* dan *SBC* direkteman ou endirekteman, i pe kontribye pou fer program.

E i annan loportinite pou zot anba sa Polisi, pou zot kapab prezant sizesyon program. E ganny ekstra pou fer sa, akoz nou bezwen. *SBC* ou kapab dir i annan en ta kreativ, i annan en ta dimoun ki annan kreativite.

So, nou bezwen ankouraz bann ki kapab, si zot kapab fer anplis pou zot fer anplis. Sa i aplik pou sa bann realizater zot menm, i annan ki pe pran sa loportinite. I annan ki pa pe pran. So, mwan mon war li i en loportinite pozitiv pou tou ki kapab kontribye, pou anmenn program lokal lo nou platform televizyon nasyonal pou kapab fer li. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Kestyon Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann zelev ek zot *headteacher*. Tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, ler nou pe koz lo prodiksyon lokal *SBC*. I annan en *channel SBC channel 2* ki plizyer fwa nou war zot pe repet bann ansyen program lokal, ki ti ganny prodwir dan lepase. Sa nou kapab dir bann *producer* kalib, parey Mrs Eva Jeannevole, Mr Joe Sammy menm Mrs Bernadette Croisee,

Mrs Chantal Ghislain, plizyer lezot ankor. Menm Onorab Henrie, loter kestyon tanzantan nou war zot dan sa bann program.

Mon kestyon Mr Speaker, ki kekfwa sa bann dimoun deor pe demande; vi ki sa bann program pe repase, mon konnen vre zot ti en travayer *SBC* sa letan - eski ler, ou'n koz en pe lo finansman pou prodwir bann prodiksyon lokal la, eski sa bann dimoun zot menm ler sa bann program pe repase, eski napa en pti zafer oubyen en pti rekonpans pou zot?

Ouswa lo ki laliny *SBC* pe mazin enkorpor sa ladan? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, *CEO* i a kontinyen.

CEO SBC BERARD DUPRES

Mersi Onorab pou ou kestyon. Nou'n deza ganny demande avan sa. Ler ou pe travay pou nenport lakonpanyen, sa ki ou prodwir e ou pe ganny peye pou sa pou lafen dimwan, ou'n fini gannyen peye pou sa.

E sa ki bann realizater konmela pe fer *as part of* zot ganny pen lafen dimwan, i aplik parey. Zot pa ganny repeye pou sa. So, si nou al ladan dan nou sityasyon napa larzan, nou pou

pe pey program ki pe repase. E nou pou napa larzan pou pey pou nouvo program.

Ler nou pe ekout *survey*, se ki in dir nou deza annan tro bokou *repeat*. I ti ava bon ki ti ava annan en sistenm en pe parey pou artis ki nou annan pou *royalty*. Me sa i totalman diferan. Sa artis pa'n ganny peye ek *SBC* orizinalman pou fer son program, son lanmizik.

So, nou pe set en presedans en pe danzere. E riske finansyerman si nou pou pey 1 oubyen tou. E i pou annan en *backlog of claim*, poudir ou bezwen pey mwan sak fwa ou pas lo *SBC 2* oubyen okenn landrwa. So, nou pa pou kapab *entertain* sa konsiderasyon menm si ti ava bon pou sa bann dimoun. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Pillay, ou siplemanter.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon kestyon i *straight forward* pou *CEO*. Depi komansman lannen, konbyen zot in depanse an tou avek bann program ki zot in fer, fer prodiksyon an deor? E eski zot menm zot in fer serten program pou prodiksyon, ki zot in vann oubyen ki zot in

kapab ganny pou zot ganny reveni atraver? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan, Ou *CEO* a reponn? Wi, *CEO*.

CEO SBC BERARD DUPRES

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a refer *so far to-date* pou 2023. I annan 14 diferan program ki nou'n fer an deor, *sorry*. 14 ki nou fer a plen tan; bann an deor i 8 program. E sa i fer 30erdtan program.

Bann ki nou'n komisyonn avek nou bann *staff* ki nou'n pey zot ekstra, i annan 7 program. E sa i reprezant 22 erdtan. Zis pou gete i annan 7 program avek nou *staff* ki nou'n komisyonnen, 8an deor e 14 anndan.

Onorab ou kestyon i pertinan *around* rezener larzan, donn valer sa bann program ki pe ganny fer. E i annan 2 ou 3 *challenge*. Mon a donn ou 1. Si ou pou pran menm program pou donn li valer, ou bezwen rezwe li oubyen repas li oubyen vann li an deor Sesel.

Pou nou repas li i vin bokou *repeat*. Pou nou anmenn an deor Sesel fodre nou annan en fason ki nou kapab *advertise* sa avek bann *broadcaster*. Mon

kapab dir i annan en bon pe *avenue* ki annan dan sa; sirtou resaman dan rezyon Lafrik pou fer sa kalite *sharing of* konteni.

E mon kontan pou dir ki si tou i posib avek nou platform *OTT*, savedir kot ou met *video on demand*, i donn gran loportinite pou okenn personn dan lemonn vini pran en *fee*. Nou kapab dir nou arsiv en katalog of program ki donn nou en *subscription fee*.

Sa pli bon fason efikas nou war, pou kapab redonn valer sa bann program. E dan nou lagreman avek sa bann prodikter depandan e entern pou bann ki pe fer ekstra, nou dir si nou fer sa, nou donn zot en poursantaz reveni lo la.

Baze lo si nou vann par egzanzp, aköz ki nou fer e nou anvi fer se ki nou anvi met en *portal* pou tou bann *broadcaster* kapab vini get program ki nou annan. E dir nou ti a kontan sa. Byensir, nou pou bezwen annan en travay ki nou anvi fer bezwen met li Angle, Franse, Kreol pou le moman zis Moris petet.

E sa proze i ankour ler nou pou lans nou platform, avan lafen lannen, ki nou kapab pe vann li avek endividi dan en fason *via subscription*, sirtou nou *diaspora*. E bann *broadcast* rezyonal lo

enternasyonal ler nou'n kontinyen, kontinyen ogmant sa kantite program ki kapab annan en serten lenterere pou zot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Kestyon Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon profite pou swet labyenveni *CEO SBC* Mr Berard Dupres parmi nou. Mr Speaker, i enportan note ki pandan sa dernyen 3an. E sa dernyen 3 prosen Bidze ki nou Lasanble in fer, Onorab Henrie pa'n zanmen vote pou aprouv Bidze *SBC*.

E in menm deza anmenn en protestasyon ofisyel kont Bidze *SBC*. I enportan ki sa i al lo rikord Mr Speaker.

Mon kestyon pou *CEO*; eski bann realizater *SBC* i lib pou fer zot bann program, san okenn lenterferans avek personn kwa ki se swa, sirtou politisyen?

Mon pa oule ki mon kestyon i vin en latrap pou ou *CEO*. Vwayan ki nou'n deza ganny dir ofisyelman atraver *SBC* menm, Mon'n *call* Rassin mon'n dir Rassin, mon'n isi laba ek Rassin.

So, mon oule konnen si dan lapratik, e dan lespri ou

bann realizater zot lib, e zot santi zot lib pou fer zot travay an tout liberte? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *CEO*, ou repons. Vis-Prezidan, *sorry*. Kourtwazi mon bezwen pas par ou. *CEO*, Vis-Prezidan i dir ou kapab pran laparol.

CEO SBC BERARD DUPRES

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. La i annan 2 parti kekfwa. Premye ti a bon sa bann realizater zot menm i eksprim zot lo la.

Dezyenm, *from* mon perspektiv personnel *as far as SBC is concerned*, nou bann realizater ek tou nou bann kreativ enkli zournalis, zot annan zot en lendepandans kreativite, ki ganny *framework* par nou gid editoryal. Sa zot *boundary*.

E si zot ladan, nou napa problem. *By and large*, zot ladan. So, nou napa gran problem. Persepsyon of lenfliyans lo lenterferans in egziste, e i ankor egziste.

I devwar Gouvernman e *management SBC* pou adres li, kan sa i arive. Pou nou kontinyen fer ki nou bann realizater i travay e fer zot travay libreman.

Si i annan ka, mon krwar i apropiye ki nou adres li dan en fason apropiye. E avek bann protagonis ki si i annan sa lenfliyans. Mon ti a kontan nou ankouraz nou bann realizater, ki si i annan okenn parey ou pe dir lenfliyans ou, lentimidasyon okenn keksoz koumsa, ki nou ti ava fer *management* konnen.

Mon krwar tou realizater, e tou dimoun an zeneral *by now* i bezwen konnen, reponn ou spesifikman ki Lalwa *SBC* - e mon krwar lartik sa sanson ki i referans avek, se ki nou bezwen kapab fer nou travay endepandaman avek lenfliyans politik.

Pa mwan, pa ni nou, nou tou nou egzize *by* Lalwa ki sa i sipoze leka. Me si i pa leka nou bezwen adres bann ka, ki pa fer li leka. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Cosgrow, ou kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour *CEO*. Mr Speaker ozordi *SBC* i annan 3 *channel* lo son *digital*. Mon ti a kontan *CEO* i dir nou an relasyon avek programasyon lokal, kan mannyer zot a proporsyon bann diferan program lokal lo sa 3 *channel*?

E par egzanp program politik i en program lokal menm si i pa ganny fer par SBC, me i en program lokal. Kote program politik i sitye lo bann *channel* SBC? E eski zot donn ase - eski zot pe donn ase lavertisman davans piblik sa bann diferan program lokal, ki ler zot pase, ki zour e ki *channel*? Si zot santi zot pe donn ase sa lavertisman. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-prezidan, nou pas kekyon ek CEO? Wi, ale. CEO?

(Interruption off-mic)

MR SPEAKER

Order!

CEO SBC BERARD DUPRES

Mersi Onorab. Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kekyon, mon krwar i pertinan dan re *validate* en pe nou bann lapros stratezik lo nou bann *channel*.

Si SBC ti annan sifizaman konteni, SBC 1 ti pou *flagship* kot bann *first run* program de kalite i *run*.

SBC 2 ti pou bann *channel* en pe plis *entertainment*, en pe plis retro *archives*. E SBC 3 ti pou *channel* lenformasyon,

current affairs ki pou enkli politik. Malerezman nou napa ase program pou nou kapab *fill* tou le 3 *channel*, alors i annan en pe bouze.

Parey nou kapab konstate pandan sa lannen, pandan sa detrwa lannen pase nou'n komans ganny logmantasyon program ki nou'n komisyonnen.

Ki nou'n gannyen ek bann dimoun entern, ki'n *increase* bann program prodiksyon lokal. Alors, si nou ti pou blok sa prensip, SBC1 ti pou *first run channel*.

So, dan Vandredi nou ti, si nou get nou *grid* nou ti a kontan en program *entertainment* ki *fill* sa dapre nou stratezi. Nou pa'n gannyen, nou napa, nou'n met program Angle. Me ler nou gannyen, nou anvi re aranz li pou nou kapab kontinyen met li program lokal.

E nou'n met program Parti Politik, spesifikman lo SBC 2 a sa letan. Akoz i kale konpare avek SBC 1 ler nouvel i bouze, li osi i bouze tou lezot keksoz i bouze. So, i kale. So, tou dimoun i konnen 9er SBC 2 program Parti Politik lafen dimwan. I fer li fasil pou ou *scheduling*. So, i annan son lavantaz.

Me pli lavantaz ankore Onorab? Tou *channel* konmela

ou pez en bouton, ou al *SBC 1*, *SBC 2*, ou swazir. Prezan ki nou, nou bezwen fer - e mon krwar sa i kestyon ki nou petet nou bezwen *go back to*. Se ki manner nou promot sa? Ki manner nou promot pa zis sa program me tou program?

So, i annan promo pou sa. Petet nou annan nou fer li, nou met li lo *app* lo *Facebook*, lo - partou. Si pa'n ganny fer dan ka la, mon krwar nou a bezwen regete. Me apre dan ka kot nou'n *reschedule* dan sa ka, nou'n *reschedule* li aköz nou'n tir li Vandredi, nou met li Mardi.

Nou sipoze enform tou dimoun ki pe regard sa program a sa staz, detrwa 10 a 20 minit sa program pou al pase la lo *SBC 2*, 9er.

Mon pa'n *revalidate* si nou'n fer li, me sa i prensip. I napa en sans nou met ti ava bon ki nou annan promo pou tou program. Nou pran en ta *airtime*, me selman mon krwar ennler i pertinan i enportan ki nou met sa aköz lenerzi letan, *airtime* pe ganny servi pou sa bann program ki se swa.

E i dan nou lentere pou fer tou lodyans konnen, ki pe pase. Kote lo nou bann *channel*? Sirtou aköz i annan detrwa. So, nou annan *room* pou *improve*, me sa i nou prensip nou anvi fer

sa pou nou donn sa valer tou sa bann program pou diferan kous lodyans ki anvi vwar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon nou'n sote 10.30, alor mon pou termin sa kestyon la. Nou pou rebran 11er. *CEO* pou fer son depar, alor mon a remersye li pou son partisipasyon. E Vis-Prezidan pou retournen pou larestan kestyon.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen nou kontinyen. Nou lo kestyon 96, nou annan Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. *VP* ankor bonzour. Kestyon i konm swivan; Avek regresyon lo Lendeks Medya Enternasyonal, eski Minis i kapab eksplik sa Lasanble kwa ki'n kapab fer sa regresyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, ou repons.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour bann Manm ankor. Mr

Speaker, mon prezimen ki Onorab kan i pe fer referans avek Lendeks Medya Enternasyonal, i pe fer referans avek Lendeks Laliberte Lapres Mondyal.

Mr Speaker, tou dabor i enportan pou nou vwar egzaktman ki bann ran ki Sesel in sorti lo la, pandan sa bann dernyen lannen an sa ki konsern kote Sesel i debout lo Lendeks Laliberte Lapres Mondyal.

Parey nou konnen sa lendeks li menm, i en mezir en limero, ki demontre ki mannyer ou konpare pou plizyer kriter ki ganny mezire lo la. E ki donn ou en serten pwen, ki ler ou azoute pou bann diferan kriter ou ganny ou rezilta final.

Sa bann kriter selon sa ki mwan mon vwar, i enkli; i annan 5 konteks politik sa i regard ki fason Leta i regard medya an zeneral.

1. Konteks legal; sa i regard ki mannyer Lalwa i sansir oubyen protez zournalis ou permet akse ek lenformasyon.
2. Konteks ekonomik, ki mannyer *license* i ganny donnen ek medya, oubyen permisyon pou etabli si i annan sibvansyon eksetera.

3. Konteks Sosyokiltirel, bann presyon sosyal, enkli rezo sosyal ki kapab met presyon lo bann zournalis, sa osi i en kriter. E finalman.

4. Sekirite, danze ki zournalis i kapab ganny ekspoze avek parey latak fizik, psikolojik, disparisyon lezot form presyon, parey sabotaz met dife dan zot biro eksetera.

Alors annou regard en pe bann rezilta lendeks Sesel pandan sa dernyen 11 an, parske ou'n nonm regresyon dan ou kestyon.

1. 2013, pozisyon Sesel 93 parmi 180 pei.
2. 2014 - 103 parmi 180 pei.
3. 2015 - 96.
4. 2016 - 92.
5. 2017 - 87.
6. 2018 - 85.
7. 2019 - 69.
8. 2020 - 63.

Mwayen pou sa dernyen 8an - 86. E 2020 pou piblik Seselwa konpran, sete le moman ki ti annan en sanzman Gouvernman. Alor zis avan sa mwayen 86.

2021 - 52 sorti lo 63 ki zot ti kit nou avek.

1. 2022 - 13,
2. 2023 -34.

Mwayen pou sa dernyen 3 lannen 33.

Mon komans koumsa Mr Speaker, akoz ler Onorab in dir i war regresyon. Nou fer li rapel ki dan zot letan, sete 2013 ziska 2020, mwayen ti 86 parmi 180 pei. E ler pep Seselwa ti elekte nou pou diriz sa pei, zot ti kit nou lo 63. Nou'n anmenn li dan mwens ki 1an, pou 52.

1an apre, limero 13 premye dan Lafrik. E ozordi 34, katriyenm dan Lafrik malerezman. Me byen o avek kot zot ti kout nou. E par mwayen sa 3an parey mon ti'n dir -33enm parmi 180 pei. Pli o ki menm Lanmerik.

Nou rezimen, alors mon krwar i kler poudir si nou'n ariv pozisyon 34, e nou'n bat 29 pei ler zot ti donn nou sa mezir. Mon pa krwar sa i apel regresyon. Mon krwar sa i apel progresyon. Me wi Onorab, byensir nou ti a kontan tenir pozisyon lannen pase ki 13.

Parske malgre ki nou pozisyon 34 nou krwar nou kapab fer bokou pli byen. Akoz pozisyon 34? Akoz sa pozisyon? Parey mon'n dir ti annan sa 5 kriter. E ler mon regard kriter premye ki politik, nou *score* ti 80 in vin 74. Konmsi nou'n fer nou desann pandan 1an.

Ki kwa in arive dan politik, kriter politik mon pa konnen.

Eski politikman nou'n fer en *statement* ki nou kont medya? Non. Mon pa krwar.

Lo kriter ekonomik sorti 69, zot in rank nou 59 parmi sa 5 kriter. Ki rezon ekonomik? Eski nou'n fer move? Eski nou pa'n donn *license* serten dimoun? Eski nou'n koup en sibvansyon? Pa konnen.

Lezislatif 85, zot in redwir nou 77. Ankor Lezislatif, nou'n pas Lalwa ki'n anpes medya fer lezot keksoz? Nou pa konnen.

Endikater sosyal nou ti 90 an 2022 i 80. Ankor kwa ki'n arive lo lendis sosyal? Mon pa konnen. Sekirite 91, nou'n vin 88. Eski i annan zournalis ki'n disparet, in ganny bate dan 1an? Mon pa war. Non!

E Mr Speaker i kler alor lo sa 5 kriter, wi zot in bes pwen Sesel. Me pou ki rezon lo sa lendeks? Mon pa konnen. Tou le 4 lendeks ekonomik, mon pa konnen. Lezislatif mon pa konnen. Lalwa ki'n pase ki'n ser medya, parey zot dir mon pa okouran.

Kriter sosyal, eski pa envit - mon demann en kestyon - eski i pa envit en zournal pou vin konferans lapres? Petet sa i kapab in koz en perd 10 pwen? Nou pa konnen. Mon pa krwar, me si zot in fer sa. Lo kriter sekirite, eski i annan okenn

journalis ki'n ganny bate ou perdi lavi? Mon pa krwar.

Alors, mon prezimen vi ki lenformasyon ki'n ganny anvoye kot *Raporters sans Frontières* ki *compile* sa bann *index*, i kapab enfliyans zot. I posib.

Me sa ki mon'n trouv drol, se ki zanmen zot in deza apros Gouvernman pou demann nou, nou kote, si i annan okenn lensidan? Si i vre si ti annan okenn levennman ki'n arive, ki kapab fer nou regrese? Mon pa konnen.

Me sa ki nou ti pe ekspekte arive dan en vre evalyasyon, eski ti devret annan omwen en konsiltasyon oubyen en kestasyon. Alors, finalman Onorab sa ki mon kapab dir ou se ki Sesel i paret bokou pli byen ozordi, ki ler zot ti kit pei avek nou. Setadir 63enm.

Mon pa konvenki ki nou'n fer okenn aksyon ki merit fer nou ariv 34 ozordi, malgre ki pli o ki 63. Nou lentansyon se kontinyen reste transparan, fran e protez lapres.

E nou ekspekte ki nou pozisyon pou kontinyen amelyore. E apros sa rikord ki Gouvernman in deza etabli pou ariv 13enm dan lemonn an sa ki konsern laliberte lapres. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Aglae, ou siplemanter.

HON EGBERT AGLAE

Yes! Mr Speaker mersi. Mersi VP. Parey ou'n dir, en kantite bann koz ladan ou'n dir ou pa konnen akoz, *ok?* Sa bann lendeks bann regresyon ki nou'n desann lo la.

Now, eski Sesel koman en pei in antre dan en form *inquiry* avek *World Press Freedom*, baze lo sa rapor lendeks ki'n sorti, ki'n *rank* Sesel sorti 13 pou vin 34, pou ou kapab konnen egzaktaman kwa ki'n arive.

Dezyenmman, rapor li menm li pa pou ariv lo en finalite. I annan bann diferan rapor ki sorti atraver nou bann diferan lorganizasyon lokal. Par egzanp *Human Right Commission*, *Media Commission*, Lasosyasyon Medya bann lezot *media bodies* osi. *Ok?*

Eski Gouvernman li menm li osi, in antreprann en diskisyon? Akoz mon'n anmenn en kestasyon kot i konsern medya li menm li Gouvernman rol, eski zot osi zot in antre an kominikasyon pou sey vwar akoz ki nou'n ganny sa *ratings*, ki pou mwan i en regresyon. I pa neserman - menm si ou

pou konpar li avek bokou lannen pase.

Ler ou'n ariv en nivo, ou pa ekspekte ou pou desann. E si ou desann i annan en problem savedir. So, mon ti a kontan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi bokou Onorab. Onorab ler *RSF* ti fer son *rating* i pa ti konsilte Sesel. Mon pa konnen lekel ki in konsilte. Nou, nou ti fer sorti en *press statement* sa letan, pou byensir parski nou en pei lib nou osi.

Nou osi nou annan drwa dan nou lopinyon lo en *rating*. E nou ti dir nou dezapwente, parske i pa ti kler pou ki rezon ki zot ti donn nou en *rating* pli ba ki nou ti'n deza ganyen, lan avan. E nou pa war naryen sibstansyel ki'n pase dan sa letan.

E sa ti ganny eksprimen klerman atraver en *press statement*. E vi ki zot, zot swiv tou sa ki pe pase dan Sesel, zot swiv medya, mon prezimen bann medya osi in pran sa letan. E sa letan mon rapel sete Mr Vanier Rassin ki ti reprezant *AMPS*. E zot osi zot ti eksprim

dezapwentman. Ki nou ti'n ariv sa ran.

Annefe, Gouvernman in toultan koz avek tou medya. Ziska ozordi, nou koz avek zot. Medya ozordi Sesel zanmen in pli lib pou li koz ek nou Gouvernman, pou zot koz antre zot.

Pou zot pibliy nenport ki keksoz ki zot anvi. Byensir swivan tou bann norm zournalistik ki annan. Nou pa'n zanmen anpes okenn medya fer sa. Byensir ler mon dir zot annan drwa pibliye, pas zot program, fer lopinyon dir diferan keksoz kritik menm Gouvernman.

E byensir nou drwa pou nou osi pas nou lopinyon. E enform medya si nou krwar dan en lartik zot in fer en fot. Oubyen si dan en program zot pa'n balanse. Sa osi i form parti laliberte. E nou osi koman en group en antite koman Gouvernman, nou osi nou annan drwa fer li. E nou'n fer li.

Parski sa i en demokrasi ki vivan. Napa naryen mal ladan, personn pa'n ganny bate, personn pa'n perdi son *job*. Person pa'n ganny menase, akoz zot in pas en program.

Me byensir ou pou ganny konsilte, nou a koze nou a dir be tel program nou pa'n

kontan akoz ABC. Sa i nou drwa.

Par egzanp zot parti, zot osi ler pa ti pas zot *press conference live* zot ti konplent. E sa i normal. Mon pa konnen si in ariv Ankour. Lakour Konstitisyonnèl kot in arive. Mon pa konnen si sa i annan en lenpak lo, lo lendeks, i posib.

Be! Eski i en keksoz ki mal ki zot in fer, si zot santi zot drwa i pa byen? Se zot drwa. Be i montre poudir nou lib Sesel, tou dimoun i kapab fer sa ki i oule, napa regresyon dan sa sans. Se pou sa rezon mon reponn ou Onorab. Mwan mon pa konpran lo ki baz ki zot pe dir Sesel, i devret sorti 13 pou vin 34.

Nou, nou pou kontinyen dir ki nou pou koz ek nou bann zournalis. Nou pou kontinyen promouvwar en medya ki lib. Nou pou kontinyen promouvwar laliberte tou dimoun. E byensir avek responsabilite.

E resaman nou'n pas par egzanp *Data Protection Act* ki protez serten lenformasyon osi. Wi, nou annan drwa koze me serten lenformasyon i proteze. E nou annan *Access to Information* ki permet tou dimoun ganny lenformasyon. Zot demann bokou kestyon ozordi bomaten. Demann

kestyon lo en promosyon oubyen lo en apwentman.

Ou lib Sesel ozordi pou koze ozordi. So, mon espere avek sa bann komantr tou sa ki mezir nou, an konparezon ek lezot pei. Oubyen an konparezon pe nonm regresyon sa ki ti egziste avan. Mon krwar tou dimoun i war pou zot menm ki ozordi nou dan en diferan sityasyon. Bokou pli lib e bokou dimoun i realiz sa. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Klarifikasyon Onorab, wi?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. VP, Ou politisyen, ou war en keksoz dan en *angle*, lapres i war li dan en lot angle. So, baze lo sa mon ti a kontan petet demann ou; ou'n dir lapres i lib pou fer son program. Me dan endikater osi i fer sa ki nou apel *timely manner* pou ou *disseminate* lenformasyon.

Bokou souvandfwa lapres i apros Gouvernman pou demann lenformasyon lo bann lensidan. Parey lensidan lisyen, i annan lensidan...

MR SPEAKER

Onorab! Klarifikasyon savedir en kestyon.

HON EGBERT AGLAE

Passport Nigerien. I en kestyon. E zot pa pe ganny sa *timely information*. Nek 2 semenn apre ki ou war Gouvernman i sorti pou vin donn serten, pou serten e sa osi i annan en ~~baring~~ lo endikater ki grad nou koman en pei lo ki konsern *timely information* avan keksoz i ganny spekile, i vin dan en lot fason. Mersi.

MR SPEAKER

Bon! Mon pa'n tann okenn kestyon.

HON EGBERT AGLAE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Mon pou kontinyen avek Onorab Hoareau. Onorab Hoareau, ou siplemanter.

HON EGBERT AGLAE

Off-mic.

MR SPEAKER

Non! Mon krwar Manm zot pa pe konpran mwan lo klarifikasyon. Klarifikasyon i en kestyon lo sa ki ou'n demande, si en repons pa'n ganny donner. E se tou. Onorab Hoareau, ou siplemanter silvouple.

HON JHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan ki VP i eklersi nou en pti pe lo lafason ki sa lorganizasyon i anmas son lenformasyon. Si i annan okenn lenformasyon lo ki fason ki sa lorganizasyon i anmas son lenformasyon?

E osi ki kantite kredib sa lorganizasyon i kredib lo kote enternasyonal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan si ou annan repons.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. Ki fason i anmas lenformasyon nou pa konnen. Parske definitivman zot pa ti vin kot Gouvernman, pou demann nou si i annan en rapor ki zot in gannyen ek ki nou pwennvi.

Sa mon kapab kategorikman dir ou, i pa'n arive. Zot pa'n vin kot nou. Mon panse, e ankor en spekilasyon ki zot kontakte bann *media houses*. E zot kontakte plizyer dimoun ki enplike dan medya. Me sertennman zot pa'n kontakte nou.

E mwan mon'n fer mon devwar pou demann enn de *media houses* ki ase gro si zot in ganny kontakte resaman an

koneksyon avek pozisyon 34? E larepons sete non.

So, i posib zis en *media house*, posib en dimoun ki'n kontakte zot in donnen. E i pa kler lo ki fason tou sa bann sif i ganny travay. Mon pa konnen. Me selman nou, nou reste ouver. Nou reste konvenki ki nou devret travay parey nou pe travay dan latransparans avek laliberte pou tou dimoun eksprim zot lekor. Me byensir avek responsabilite. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Si ou krwar poudir sa lorganizasyon i kredib enternasyonalman?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Speaker, mwan sa ki mon konpran se napa bokou dimoun ki mezir laliberte lapres i donn en lendeks. I paret tre pe li i sertennman enn parmi. Alor vi ki enn parmi tre pe, mon mazine dimoun i pran sa koman kredib.

Me mwan personnelman, mon ti a voudre vwar en latransparans dan lafason son bann *ranking* i ganny fer. Mersi bokou.

HON EGBERT AGLAE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Aglae, mon'n pran ou kestyon, mon'n pran ou klarifikasyon. Mon pou...

HON EGBERT AGLAE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Matter of privilege? Ale! Koze.

HON EGBERT AGLAE

Matters arising Mr Speaker. Mr Speaker, mwan ki loter orizinal sa kestyon. Mon pe demann *VP* leklersisman, ki enn mon travay ki mon fer koman en Manm Parlman. Mon pa krwar ou devret dir li, napa okenn naryen pou li reponn.

Akoz mon'n demann li en kestyon mwan. Si i pa ti'n konpran, i ti ava dir mwan i pa'n konpran ouswa napa en kestyon. *This is not* mannyer nou *conduct* biznes Lasanble. E se sa ki ou war nou sorti 13enm pou Lasanble, nou mont 43. Sa bann fason *fer!* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi-mersi! Mon zizman lo klarifikasyon i reste parey. Mon a termin sa sesyon avek Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, nou'n komans avek bann sif, bann limero ki ti annan anba Gouvernman avan ki mon prezimen anba Gouvernman avan, ler nou ti 93 ti kredib. E nou pa ti bezwen rode mannyer sif ti vini.

La ozordi ler nou boubou pou nou i fermal, nou rode si i kredib si i pa kredib. E ki mannyer lenformasyon i ganny anmase. Prezan mon rode lekel bann *media house* ki ti pe ganny kontakte ler nou ti 93, VP.

Mr Speaker, mon zis anvi met devan Lasanble Nasyonal, ki nou pa kapab *discount* sa ki arive avek dimoun ki partisip dan medya koman naryen pa'n arive. Mon zanmi Veronique Adeline, ti ganny mete dan kaso Takamaka pou en pos ki i ti met lo *Facebook*.

I annan dimoun ki'n ganny *dismiss* dan travay pou pos ki zot in met lo *Facebook*. Annou pa *discount* sa bann keksoz pou fer krwar pa'n arive. Mwan Mrs *Zuckerberg* in deklar mon paz *Facebook* piblik. E mon'n ganny sansire par Lasanble.

Annou pa fer krwar pa pe arive sa bann keksoz. I pe arive! Zour Lasanble Nasyonal i partisip dan *copyright* lekspresyon piblik, enn son

Manm i pe arive! So, annou pa asiz la devan pou fer krwar ki napa *copyright* medyatik dan sa pei ki apel Sesel ozordi! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Loze. Mon pa'n tann en kestyon. Mersi pou ou bann komanter. Nou termin la pou sa kestyon. E madanm raporter nou annan zofisye ki pe atann pou bann kestyon swivan. Ou ava apel zot silvouple.

Bon! Bonzour e byenveni Mr David Andre, Sekreter Zeneral pou *Seychelles National Institute for Culture, Heritage and the Arts*. Ms Cecile Kalebi PS, *Principal Secretary* dan sa Lenstiti e Mr Jimmy Savy *Executive Director for National Arts and Craft Council*.

Nou la pou kestyon 97, Onorab Andy Labonte. Sa 2 kestyon ki swiv tou lede dan non Onorab labonte, i lo en size preski an komen. Nou pa'n fer planifikasyon pou *combine* zot. So, nou a pran zot separe. Me nou a sey gard kestyon, repons e siplemanter lo bann pwen ki spesifik avek kestyon. Onorab Labonte, 97.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mon a dir bonzour VP. Bonzour Mr Andre,

Mrs Kalebi avek Mr Savy. Kestyon 97 i lir koumsa;

Eski Vis-Prezidan i kapab dir ek Lasanble ki travay Lenstiti Nasyonal Sesel, pou Kiltir, Leritaz ek Lar, pe fer an kolaborasyon avek bann sekter konsernen parey bann zenn artizan ek artis lokal pou ed zot vwar vre valer lidantite tradisyon e kiltir Kreol avek bi amelyor zot travay? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan ou a diriz ou *panel*.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, avek ou permisyon, e vi ki kiltir lafason i ganny striktire i tonm anba son Sekreter Zeneral, e i bokou pli pre avek sa bann detay, avek ou permisyon mon ava permet Sekreter Zeneral pou reponn.

MR SPEAKER

Sekreter Zeneral, ou annan laparol.

SG DAVID ANDRE

Mersi. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Manm Lasanble e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, Manda Lenstiti Nasyonal pou Kiltir, Leritaz ek Lar, i permet li pou travay an

etrwat kolaborasyon avek bann partner an sa ki konsern devlopman bann zenn artizan e artis.

Pou ed zot ganny plis konesans lo ki mannyer pou servi nou bann atou kiltirel, pou devlop zot lar e zot bann prodwir.

Anba Lenstiti pou Kiltir Konsey Nasyonal pou lar e artizana, lakademi e osi Lazans Kreativ Sesel i organiz en varyete aktivite spesifik pou met an valer nou kiltir e leritaz kreol.

Mr Speaker, manda Konsey Nasyonal pou Lar ek Lartizana par egzanp se pou asir devlopman bann artis amater e imerzan ziska zot ariv lo nivo profesyonnel.

Sa lazans i travay an partenarya avek bokou bann lezot partner tel ki Minister Ledikasyon, Konsey Nasyonal pou Lazenés, Lenstiti pou Teknolozi e osi *SIAD*. Konsey Nasyonal pou Lar ek Lartizana atraver son bann program, i toultan met a lavan potansyel nou bann atou kiltirel koman en eleman lenspirasyon pou bann zenn artis.

Bann program ki sa konsey pe fer i konm swivan; i annan kozri lo latelye e travay avek kwen tapi. En gran nonm etidyan sorti lekol segonder e

pos segonder, i aprann koman fer kwen tapi. An fezan sak, tapi latab, sapo.

Sa bann latelye i ganny fasilite par en profesyonnel dan sa domenn, Mrs Joana Didon. Sa bann latelye ti toultan ganny swiv par en legzibisyon pou demontre ki sa bann zenn in aprann. Latelye ladans kanmtole e moutya; environ 90 zanfan in benefisye atraver bann tel latelye koumsa pandan vakans.

I annan osi latelye pou ansennyman pandan vakans. E 17 ansennyman ti rann lapel pou partisipe.

Latelye kiltir, depi lannen 2022 sa lazans in komans diferan latelye skilptir, pou bann zenn primer e segonder kot Lekol Perseverance Segonder.

Sa bann latelye in ganny fasilite par skilptir profesyonnel Mr **Donatien** Freminot. Lentansyon se pou anmenn sa form lar o nivo bann konton, pou ki plis bann zenn i benefisye. E fer bann travay skilptir. Latelye pou reviv lartizana tradisyonnèl Seselwa.

An kolaborasyon Lenstiti pou Teknolozi, Konsey Nasyonal pou Lar e Lartizana, in met an plas en program long term pou asir transmisyon

e larelev dan domenn lartizana dan Sesel.

Latelye lo koko ti premye dan en seri sa program. Mr Florent Servina ti montre bann zenn teknik e potansyel servi koko pou fer bann prodwir artizana. E osi demontre ki zot kapab devlop en karyer dan sa domenn.

Kolaborasyon avek *SIAD*, bann etidyan *SIAD* in ganny sans fer *work attachment* kot sa Konsey pou zot akimil leksperyans travay. Lannen pase ti annan en group 10 etidyan 3enm lannen lo nivo diplom, ki ti atase ek sa program byenal lar kontanporen. E ganny sans travay a kote bann artis profesyonnel, lokal e enternasyonal.

Mr Speaker, manda Lakademi Kreol, Lakademi Kreol Sesel anba direksyon Lenstiti Nasyonal pou Kiltir, Leritaz ek Lar, se pou prezerv, sofgard, promouvwar e devlop lalang Kreol ek kiltir Seselwa.

Sa lakademi i fer son travay an kolaborasyon avek plizyer lezot partner, tel ki Minister Ledikasyon e bann lekol. Konsey Nasyonal pou zanfan, Minister Gouvernman Lokal e parmi lezot ankor.

Lo kote artis, Lakademi Kreol Sesel, i asiste zot avek zot

resers lo tradisyon kiltirel tel ki tradisyon oral. Bann artis zot osi vin fer travay resers, i baze lo note mizikal orizinal e lorizin lalang e vre sours sak melodi ki egziste dan repertwar lanmizik Kreol.

Sa lakademi i osi fer latelye travay avek bann zenn ekkriven, lasosyasyon ekkriven Bling Bling par egzamp, lar san frontyer pou nonm zis enn de. La sipor teknik literer e lengwistik i ganny donnen pou bann ki enterese.

Mr Speaker, Lakademi Kreol Sesel, i osi organiz bann konkour literer avek bi pou ankouraz bann zenn pou devlop zot talan an servan zot lalang maternel. E osi pou servi nou bann atou kiltirel pou devlop bann nouvo konpozisyon.

Konkour literer pri Regina Melanie, e ofer etidyan loportinite pou partisipe atraver lapoezi. Pou tou lezot i annan konkour literer pri Antoine Abel. Sa lannen nou'n fini lans son 5eme edisyon. Partisipan i annan pou partisip dan sak kategori. Se sa bann kategori swivan;

I annan teat, lapoezi, zistwar kourt, tradisyon ek roman. Tou sa bann konkour literer i annan pri larzan ki ganny donnen koman rekonpans pou prodiksyonen

kreasyon literer bann partisipan. Zot travay i osi ganny pibliye par lakademi.

Mr Speaker, Lazans Kreativ Sesel, i osi organiz bann aktivite spesifik tel konm *Praslin Culinary Arts Festival*, ki ede pou dekouver bann talan bann zenn lo Praslin. Pandan sa festival bann konpetisyon i ganny organize tel koman konpetisyon kiliner, i toultan baze lo servi bann zengredyen lokal.

Zot osi ganny sans fer bann nouvo kreasyon an servan bann eleman kreol pou kre bann pla, ki kapab ganny servi pou vann ek bann kliyan. E atraver sa dekouver nou manze kreol lo en lot nivo.

Pandan sa festival, i osi annan en legzibisyon lar ki demontre talan bann zenn artis lo Praslin. Festival Kreol i sa aktivite mazer ki en vitrin nou kiltir Kreol. E sa don loportinite bann diferan group pou vin demontre zot talan.

Atraver Moman Kreativite, konpetisyon bann ladans tradisyannel, e sa lannen nou pe lans konpetisyon film Viv An Kreol. Bann zenn pou servi zot konesans lo zot kiltir pou demontre zot talan, e fer bann prodiksyon artistik.

Sa lannen nou pe menm lans en konpetisyon ladans, ki

pou ankouraz bann danser ki fer ladans kontanporen, pou servi bann morso lanmizik tradisyonnèl e Kreol. Pou met an valè lanmizik Kreol e edik zot ki ladans kontanporen ki kapab ganny fer an servan lanmizik Kreol ou plas servi bann morso lanmizik ki sorti aletranze. Pou ranplas bann morso lanmizik sorti aletranze.

Zenn Artis Kreolofonn, i osi en program ki'n ganny fer pandan plizyèr lannen deza. Bokou zanfan e zenn in benefisyè. I annan laprev ki bokou ansennyan, sirtou ansennyan lar, in pas atraver bann latèye Zenn Artis Kreolofonn. E zot osi retournen pou vin donn en koudmen pou antrenn bann zanfan.

Nou pe osi travay avek bann letablisman touristik, pou enkli en program divèrtisman tipikman tradisyonnèl koman en prodwir ki zot ofer zot bann kliyan. An se moman i annan apepre plis ki en 15enn group ki pe perform dan bann lotel.

Mr Speaker, i enportan pou note ki i annan en gran zefor kolektif ant Lenstiti pou Kiltir ek bann lezot partner pou ankouraz nou bann zenn artis pou zot valoriz zot kiltir e leritaz.

E komans war potansyèl e valè ki sa bann atou kiltirèl i

kapab anmennen dan zot travay lar. Pou ofer sa bann tel sipor e servis i koute. E alors nou bezwen en komitman nasyonal, pou asir devlopman e promosyon nou bann artis e nou kiltir.

E sa i vin dan form pa zis sipor finansyèl, me osi nou bezwen get kapasite mende sa lenstiti. Mr Speaker, lenstiti pou kiltir pe ankouraz bann zenn artis pou pa ezite pou apros nou. Vin devan, vin pran par dan nou bann program devlopman lar. E osi pran zot linisyativ pou dekouver plis lo zot kiltir.

Alors mon pe osi ankouraz zot pou pran par dan sa *census* ki nou pe fer nasyonal pou bann artis. Sa pou ed Lenstiti pou Kiltir pou idantifye zot e osi tou form lar. E pou pa les person deryer. Nou lenstiti i la pou gid zot e ofer sipor.

Alors, zot osi zot bezwen fer zot par e asire ki zot pran tou loportinite ki met a zot dispozisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Sekreter Zeneral. Wi Onorab Labonte, ou siplemanter.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Andre pou ou larepons detaye. Petet bann pti

leklersisman parey Mr Andre in dir ki i annan keksoz ki pe si oule ki pe ganny fer.

Me eski i annan konsistan dan sa bann program ki pe ganny fer? Eski i pe tous *grassroot* vreman? Dan ki sans ki mon pe demann sa keston se ki ler nou pe get en senp lakour Kreol, eski nou zabitan nou menm nou, nou konnen vreman ki mannyer pou prepar en pla Kreol?

Ki mannyer pou dans nou ladans Kreol tradisyannel? La parey nou'n war louvertir Libreri Nasyonal ki nou vreman apresye. Eski zot annan bi petet pou annan pou servi li koman en sant kot i kapab donn formasyon? E met plis vizibilite ki menm en touris ki vini sorti a aletranze, i annan en landrwa partikilyerman kot i kapab ale pou li dir ki i kapab ganny li en vre repa Kreol.

MR SPEAKER

Wi, permet repons silvouple. Mersi.

HON ANDY LABONTE

Ou a enkli ladans tradisyannel? Konmsi ler ... Sesel. Mersi.

MR SPEAKER

VP, SG pou kontinyen adrese.

SG DAVID ANDRE

Wi! Onorab sa ki mon'n dir la i bann aktivite ki Lenstiti pou Kiltir, Leritaz ek Lar i dan son program pou nou zwenn bann dimoun lo tou nivo. Parey mon'n eksplike, nou avek bann zanfan kot lekol, kot zot letablisman skoler, dan kominote.

Me mon espere ki dan lakour dan nou lanvironnman familyal, i enportan ki nou bann paran e nou menm nou, nou fer sa zefor osi pou nou viv nou kiltir. Akoz kiltir i pa zis Lenstiti Kiltir ki pou dir dimoun ki pou fer ki pa pou fer?

Mon krwar i en keksoz ki zot a dakor ek mwan, en keksoz ki vivan. Dan nou fanmir nou bezwen ankouraz sa, par egzanp ou'n koz lo si bann zanfan, bann dimoun i kapab konn kwi en pa Kreol tradisyannel.

Nou sa ki nou fer kot nou lenstitisyon, par egzanp mon kapab dir ou i annan 2 fwa dan en semenn Mardi ek Zedi kot *Domain de Val des Pres*; Vilaz Artizanal i annan en program ki nou'n komanse avek bann dimoun en pe pli aze i apel "*Grandma's Savwar Fer*".

Sa i tous bann viziter, me osi bann zanfan i vini i aprann kwi manze. I aprann kwi bann pla Kreol, i aprann fer bann pti travay artizanal. Me selman sa

ki mwan mon pou reponn ou keston, mwan mon krwar petet i enportan ki nou tou dan nou fanmir si nou pe dir nou en Kreol, nou Seselwa.

Dan nou fanmir nou devret ankouraz nou bann zanfan, aprann bann keksoz ki dan nou kiltir, dan nou tradisyon e viv li. Akoz kiltir ou bezwen viv li. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labonte, mon pou pas lo serten lezot siplemanter letan mon annan. Onorab Samynadin, ou siplemanter.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour VP, SG e ou delegasyon. Bokou konplent deor se ki toultan se menm dimoun dan domenn, mon pe koz dan domenn ladans ek lanmizik. Zot dir ou se toultan menm dimoun ki pe ganny loportinite pou fer promosyon tradisyon ek kiltir.

Mon konnen ou fek mansyon sa *survey*, me selman apard ki sa *survey* kwa ki lenstiti pe fer, pou ankouraz lezot dimoun avek nouvo linisyativ pou vin devan ek zot proze. Zot proze osi pou zot kapab ganny sa sans pou demontre zot talan ki zot annan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Sekreter Zeneral, ou kapab kontinyen.

SG DAVID ANDRE

Mersi Onorab. Onorab, letan ou pe prepar en keksoz ki annan nivo, ki annan standar i enportan ki ou swazir le meyer. Mon krwar nou tou nou a dakor avek sa. Si dimoun i krwar oubyen i annan persepsyon ki nou pe swazir menm dimoun toultan, sa i en persepsyon ki dimoun - nou pa kapab anpes sa.

Me selman sa ki mon kapab dir ou se ki bann dimoun ki ganny swazir pou partisipe - sirtou lo bann prestasyon enportan enternasyonal i bann dimoun enn ki konpetan, ki annan konpetans dan zot domenn, swa ladans, swa lanmizik.

E par lao tou bann dimoun ki disiplinen e ki *committed*. I annan bokou dimoun ki annan talan osi e selman ki pa disiplinen, ki pa *committed*, alors ou pa pou kapab travay avek sa bann dimoun. So, i enportan ki mon krwar mon ava lans en lapel avek tou dimoun.

Nou, nou la pou akey tou dimoun. E mon ti a kontan plizyer dimoun i vini pou vin

partisipe. Me selman i annan sa bann kriter swivan; fodre ou konpetan dan ou domenn, swa lanmizik, swa ladans, swa dan lezot domenn artistik.

E par lao tou parey mon'n eksplike fodre ou *committed*, ou disiplin. Nou dir ou nou annan repetisyon, 2 fwa par semenn ou pa kapab dir ou pa pou kapab vini ozordi akoz ou pe al sepa ki bor. Oubyen ler i dir ou vin 5er, ou vin 7er diswar. I annan sa, ou konpran?

So, ou napa letan pou ou travay ek sa bann kalite dimoun koumsa. I enportan ki nou realize si nou anvi fer sa metye, i annan bann keksoz ki atase avek ki nou bezwen respekte, se tou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Sekreter Zeneral. Onorab Sandy Arissol prezan.

HON SANDY ARISSOL

Bonzour Mr Speaker. Bonzour VP avek ou lekip. Mon le fini kot Onorab Samynadin in kite. Mwan osi mon santi poudir i annan said en preferans dan bann dimoun ki reprezant Sesel aletranze. Nou bezwen balanse. Sa menm bann leskiz ki ou'n donner SG, mon krwar i aplik pou nou tou.

Selman i bezwen annan lenformasyon pou tou dimoun; parski vre i menm dimoun ki ganny sans posibilite pou al zwe de zil, pou al Sesel pou al UNESCO avek moutya, menm dimoun ki ale. E nou ti a kontan lezot dimoun dan nivo distrik osi i benefisyé.

Alor mon kestyon i vin lo sanmenm sa kestyon; par egzant letan dan distrik mon annan detrwa legzanp mon ava donn ou - La nou'n war Guy Sabury lo televizyon par egzant pe fer bann keksoz lar an relasyon avek kreolite.

Dan mon distrik mon annan Reginald Hoareau, mon annan Joseph Marslin Monnaie, ler mon get Ms Margaret Vel bann dimoun ki angaze ek bann zanfán. Kan ki zot ganny zot sans pou zot osi all reprezant Sesel? Ms Chantal?

So, mon kestyon la se kote sa bann dimoun i ale pou zot ganny valorize, pou zot osi ganny sans zot osi ganny ekspoze, ganny *training*, zisteman pou zot kapab al reprezant Sesel lo en lot nivo apre zot kontribisyon nasyonal? Mon premye kestyon.

Mon dezyenm e mon dernyen Mr Speaker, mon'n tann Sekreter Zeneral dir nou poudir mon'n kontan letan in

dir i annan kantite aktivite ki'n organize ki mon *happy* avek. Apre ou'n mansyonn en bout poudir pou vin lo nivo distrik.

Mon ti ava zisteman kontan konnen kan sa bann aktivite ki ou'n mansyonnen, pou vin lo nivo distrik? Par egzanp lo nivo distrik pou nou kapab met ansanm ek sa ki ou annan, pou nou fer li pli gou. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan mon a esper ou.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Speaker, mersi Onorab. Avek ou permisyon petet nou a les *PS Kalebi* reponn premye parti. E kot i konsern lo nivo distrik e partisipasyon Mr Savy i kapab reponn. Mersi bokou, avek ou permisyon.

MR SPEAKER

Ms Kalebi ou annan laparol.

PS CECILE KALEBI

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote, kote sa bann artizan ek sa bann artis ki ou'n nonm nou, pou kapab vini pou vreman vin montre nou zot nivo. Me kantmenm *upgrade* zot nivo.

Parey nou konnen nou annan sa 2 lazans.

Nou annan Lazans Konsey Nasyonal pou Lar ek Lartizana. Li i get bann artis ki debitan. Alors sa i zot premye pwen kontak ki zot vini. Pou bann ki santi zot in ariv lo en nivo profesyonnel, oubyen zot annan sa kapasite pou mont lo en nivo profesyonnel, sa zot kontak i Lazans Kreativ Sesel.

So, i annan sa 2 laport ki zot, zot vin kot nou ou menm pran kontak ek nou. E la en diskisyon i kapab komanse.

Zis pou note ki nou *well aware* of Ms Margaret Vel, i ti form par bann dimoun osi ki ti ganny sans al aletranze dan lepase ek nou. E i ti osi enn nou bann *ex manm* nou *National Troupe*. Mersi. Mon a pas laparol avek Mr Savy.

MR SPEAKER

Mr Savy ou a kontinyen.

EXECUTIVE DIRECTOR FOR NACC JIMMY SAVY

Bonzour Mr Speaker. Bonzour bann Onorab. Lo nivo distrik Onorab, nou ti fer, mwan personnelman mon ti fer en *meeting* avek *Local Government* lannen pase, ek bann *regional officers*. E mon ti dir zot koumsa poudir *NACC* i pare

pou travay avek nenport ki distrik.

Me selman nou ti a kontan ki bann distrik zot ki konn leko sistenm zot distrik, e ki kalite form lar e sa form lar artizanal ki zot ti a kontan fer. E zot, zot vin kot nou e nou a provi... nou, nou rol se pou donn sipor. E nou a donn sipor bann dimoun.

Me selman par kont nou travay avek bann distrik dan diferan fason. Annou pran La Digue par egzantp, nou'n travay avek La Digue atraver lasosyasyon. Annefe i annan 2 mouvman La Digue, e 1 anba Ms Geva Pool li i annan bokou artizan ki lo la. E nou'n fer bann proze ek zot.

Annefe sa bann dimoun in menm pe koz loportinite, zot in menm ganny sans al Mela an Lenn an Zanvye, *sponsor* par NACC par lenstiti.

E osi i annan bann lezot, pa zis bann group ki'n al *EXPO INDESCO*. I annan lot group osi, bann group ki prive ki nou'n anvoy deor. Nou ek fini *sponsor* 2 group ladans, ki'n al partisip aletranze konpetisyon ki fek retournen resaman e nou'n zwe lo la.

An plis nou'n donn 90 *small grant* pou diferan artis, en bon pe zenn artis lannen pase e aktyelman la pou sa lannen nou'n ariv nou apepre 33 zenn.

Pa zis zenn me bann lezot artis ki vin rod bann *small grant*.

E mon ti pe koz lo La Digue taler. Zot in menm vin kot nou pou en program zot le fer ki apel *La Digue Got Talent*. Be nou'n osi travay avek par egzantp, kot lekol Perseverance.

Nou'n travay avek bann parey SG in dir. Nou'n travay lo bann latelye, skilptir ek Donatien kot lekol. Nou'n travay, la nou pe refer ankor nou travay avek bann lezot departman parey *SIT*, kot nou'n fer ek Mr Florent. La nou pe fer ek *SIAD* semenn prosen.

Nou annan legzibisyon ki pe vini an Out avek bann artizan. Nou'n travay avek Parfe Praslin, avek tou bann program nou ki'n *setup*. Nou'n travay dan diferan bann program lekol sirtou dan vakans skoler, kot en kantite marmay i vini.

E nou anvi desantraliz sa en pe osi, akoz i annan tro bokou manrmay kot *NAC* aprezan pou vin fer bann program ladans. Program lar vizyel. Program - tou sa kalite program ki nou fer. Aktyelman nou fek komanse semenn pase, en program latelye, artizanal pou fer bann bizou lokal.

La nou pe koz kiltirel. E sa pe al pou 3 mwan. E i annan en kantite marmay ki partisipe.

Nou annan Golbert Nourrice ki fer bann leson apre ler lekòl. Bann paran i anmenn zot bann marmay kot NACC.

E mon krwar i annan plizyer sa bann program ki nou kapab donn bann detay, si bann Onorab i anvi konnen. E nou, nou pare pou travay avek distrik nenport ler. Nou'n dir sa plizyer fwa, me selman distrik i konn zot distrik, zot ki annan bann lenfrastruktir. Nou, nou annan bann ekspertiz, anmennen nou vini. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pou pran kestasyon sa 2 Manm ki'n lev lanmen, sa se Onorab Bastienne e Onorab Pillay pou nou termin sa kestasyon. Onorab Bastienne.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour VP avek ou delegasyon. Mr Speaker, mon kestasyon ti pe al en pti pe dan boutey Onorab Sandy, Onorab Arissol in pas lo la. E mwan mon ti pe konsantre en pti pe lo kote sa program Topik Konversasyon ki ti pase Zedi.

Kot Mr Guy Sabury ti demontre travay ki i fer avek lalyann anvaisan. Kot ennler ou demande konmsi kote sa in sorti, ki i ti vreman eksepsyonnel. Me ler Mr Guy

Sabury ti anvoy en mesaz ki i ti pe koz lo lespas. Lespas savedir ti pe rod landrwa, akòz li i annan sa lanmour pou li ed zenn.

Apard nou bann lekòl, la parey zot in dir davans kot ou pase, eski zot pe servi bann form medya pou ankouraz sa bann dimoun pou anmenn zot plis pli devan pou zot konmsi, akòz zot montre sa lentere pou zot montre bann zenn ki ti a kontan vini?

Eski zot pe servi medya? E bokou kominikasyon pou met bann dimoun la deor *aware*, poudir i annan tou sa bann fasilite pou zot aprann artizanal? E apre osi ler zot koz lespas, eski Sekreter Zeneral zot pe mazin fer en diskisyon avek Gouvernman Lokal pou ganny akse ek bann sant kominoter osi?

Bann sant kominoter dan bann lasemenn i lib, i pa pe ganny servi. Eski zot pe mazin dan sa laliny? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Vis-Prezidan?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Avek ou permisyon, mon a permet sa premye kestasyon ki demann ki manner nou servi medya, avek

lakominote pou ankouraz bann zenn atraver Mr Savy.

E mon pa konnen si petet SG ti oule adres sa enn 2enm lo kominote e *community centres*.

MR SPEAKER

Mersi. Wi. Nou a gard bann repons direk, bref silvouple. Mr Savy ou annan laparol.

EXECUTIVE DIRECTOR FOR NACC JIMMY SAVY

Onorab, mon ti a kontan profite pou dir serten keksoz vitman. Nou depi ler nou'n ganny sa manda pou reget devlopman artizanal, nou'n fer en statistik pou vwar kwa ki bezwen.

Ki bann problem bann artizan. E nou'n ekrir en dokiman ki nou fek fer en validasyon semenn pase, ki montre stati artizanal dan pei. Dezyenmman, nou'n re viv en komite ki apel en *Revival Committee of Craft*.

E i annan en kantite bann artizan ki enkli bann lasosyasyon ki ti la avan (*GAS*), *Group des Artisans* e name *Cooperative Des Artisans* e bann lezot artizan lo la.

E lide se pou fer egzaktaman sa ki ou pe dir; se pou vwar ki bann potansyel i annan lo tou nivo. Lo nivo materyel debaz, lo *training*, lenfrastruktir, ki nou kapab

pous sa. E nou fer bokou lo medya sa bann zafer osi. Parski tou nou program ki nou pou fer, nou ganny bon partisipasyon medya ki enformen.

Par egzanp sa *workshop* ki nou ti fer, evalyasyon ti en *open call* pou artizan partisip ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Sekreter Zeneral ou annan keksoz pou azoute?

SG DAVID ANDRE

Wi. Mersi Mr Speaker. O nivo lespas dan kominote, Mr Savy mon krwar in mansyonnen taler nou annan diskisyon avek Minister Gouvernman Lokal, zisteman pou nou kapab servi bann sant pou nou vin pli pre avek kominote.

Nou annan dimoun ki deza pe fer en pe travay; par egzanp i annan par egzanp Mr Allain Jules ki pe travay sirtou lo nivo ladans, avek lekol epi lo kominote. E zisteman bi se pou vin pli pre ek kominote. E sa diskisyon ki nou annan avek Minister Gouvernman Lokal i dan sa direksyon.

E parey nou'n dir, zot dir nou ki bann dimoun ki annan kot zot, nou vini nou *provide* sa ekspertiz i *provide* sa sipor. Akoz nou le ki kiltir Seselwa,

tou bann dimoun ki annan talan tou dimoun ki annan keksoz pou ofer o nivo kiltirel, i ganny valorize. E ki nou kiltir i reste vivan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay, ou kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan premyerman demann panel pou klarifye, eski i pa neserer pou fer kler sa definisyon kiltir e tradisyon? Akoz tradisyon i plito en keksoz ki pa pou sanze, pou reste parey. Me tandis ki kiltir i dinamik.

Kiltir Sesel la ozordi i pou sanze. So, eski i pa neserer pou fer sa distenksyon? E ki manner zot pe anmenn sa distenksyon atraver korperasyon ki zot annan ant bann lekol? Eski zot annan e zot pou entegre li dan *curriculum* lekol? San ki zot bezwen donn mwan en gran larepons lo sa size. I direk si zot annan e ki zot plan lo la?

Mon dezyenm bout kestyon Mr Speaker, e *straight forward* osi, prenan kont ki ler nou pe koz tradisyon e kiltir, nou pe osi koz lo prodiksyon ki bann artis in fer.

Par egzanp si nou pran en artis parey John Wirtz ki resaman in ganny serten *award* - i annan son bann lanmizik ki in fer.

Nou pran David Philoe, i annan son bann lanmizik ki in fer. In annan bann lezot artis ki'n kontribye en kantite. So, ki manner zot fer pou zot protez sa leritaz kiltirel? E ki apre i vin *part of* nou tradisyon akoz i en kalite tandans lanmizik.

Eski zot annan en fason pou fer li? Eski zot pe fer li ozordi? E ki manner zot anmenn sa ankor enn fwa dan bann kwen lekol eksetera? Mersi Mr Speaker. San ki zot bezwen donn mwan en gran leksplikasyon, *mindful* of letan ki nou annan pou sa kestyon.

MR SPEAKER

Wi! Mon apresye. *Panel? Wi VP?*

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Avek ou permisyon mon a permet *PS* Kalebi pou reponn sa morso lo kiltir e tradisyon. E petet *SG* i ava adres proteksyon e travay bann artis. Mersi bokou.

MR SPEAKER

PS! Ou a komanse.

PS CECILE KALEBI

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi, i en konversasyon ki nou kontinyelman annan *in regards* sa konprezon sa mo kiltir e tradisyon. Mon krwar bokou dimoun i krwar ki kiltir ek tradisyon i ...montane, me selman tou lede nou bezwen kanmarad. Ou konpran?

Nou tradisyon ki mannyer nou ti komanse, ki mannyer nou'n annan dan lepase, e kwa ki nou bezwen prezerve, ki inik pou nou koman en Seselwa, en Kreol. E nou kiltir i sa labaz kot nou devlope. E nou servi sa bann eleman nou tradisyon osi dan nou kiltir.

So, mon krwar i en konversasyon ki wi, nou bezwen kontinyelman annan avek bann zanfan piblik an zeneral. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Bon. Mr Andre ou a kontinyen.

SG DAVID ANDRE

Mersi bokou Onorab. Mon krwar i en kestyon vreman enteresan. E ki vo lapenn dimoun i konpran. Par egzanp si ou pou koz, parey nou'n mansyonn detrwa bann artis ki fer bann sanson bann lanmizik ki nou bezwen prezerve.

Sa bann sanson i bann genre lanmizik bann sanson

Kreol, ki rakont en zistwar, en lepok, en levennman. E sa i enportan ki nou pa perdi sa keksoz. E i annan bann latelye ki'n ganny fer, Mr Victor mon konnen Patrick Victor i pe angaze pe travay ek bann zenn pou ed zot konpoz bann sanson dan sa stil dan sa genre.

Konmsi ki sanson Kreol i reste, i kontinyen. Ki letan avid Philoe, John Wirtz i ale bann zenn ki vini i kontiny bann konpozisyon dan sa kalite lespri ki evok sa *genre* sanson Kreol. E i osi enportan ki annan bann dimoun osi ki annan bann konesans, pou fer sa bann keksoz al pli devan, al pli lwen.

Par egzanp si nou regard dan nou repertwar lanmizik Kreol, lanmizik tradisyon, tradisyonnel. Dizon nou pran kanmtole; dan kanmtole i annan bann figir i annan vals, i annan kotis, i annan mazok, i annan kontredans eksetera. Ki ganny zwe par en lansanm kanmtole.

Sa i en tradisyon ki nou bezwen kontinyen gard li. Nou bezwen fer sir ki sa i pou nou. Me selman i osi annan en bezwen kot bann dimoun ki aprann zwe lenstriman, kot evantyeleman sa menm melodi i kapab ganny transformen.

Mon pe reve par egzanp la ki vin, zot ganny zwe par en

lorkes senfoni. Ki si sa ki diferan, ant en vals Kreol avek en vals ki *schwarz* in zwe *Austria* ki nou war tou-le-z-an dan *New Year's Concert*. I en vals - i en *trois temps* - i en melodi ki zoli.

E lanmizik Kreol i kapab ariv sa nivo osi. So, nou bezwen *mindful of* sa bann keksoz ki dan nou repertwar. Ki nou bezwen non selman prezerve. Me selman fer li avanse al pli devan.

E la mon'n ganny en pti note la, mon koleg in dir mwan Arsiv Nasyonal seksyon arshiv sonor pe kolekte sa bann repertwar.

So, savedir nou annan bann, bann keksoz ki pe ganny kolekte, ki al dan arshiv sonor isi Sesel. E sa i enportan ki nou annan dan nou repertwar sa - tre enportan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SG. Nou pas lo prosen kestyon, dan non Onorab Andy Labonte ankor. Limero 98, Onorab ou kestyon?

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. 98 i lir koumsa;

Avek bi ankouraz artis ek artizan lokal, ki Lenstiti Nasyonal Sesel pou kiltir, Leritaz ek Lar pe fer pou ede

ogmant standar valer ekonomik prodwir vre kiltir e tradisyon Kreol lo nivo nasyonal e enternasyonal? Mersi.

MR SEPAKER

Mersi. En lapant en pti pe diferan. *Panel*, e sa se lo ogmant valer. *VP*, Wi?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. E ankor enn fwa avek ou permisyon mon krwar i dan menm laliny ek premye kestyon. Si ou dakor nou a, SG i ava reponn sa kestyon. Meri bokou.

MR SPEAKER

SG ou a reponn, *please*?

SG DAVID ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, Lenstiti pou Kiltir koman enn son priyorite stratezik, se pou ankouraz standar ekselans dan bann travay lenstiti kreatif. Anba Lenstiti pou kiltir, se Lazans Kreativ Sesel, i annan konm manda pou kree, ofer loportinite, donn sipor e kolabor ek bann artis dan tou form lar pou anmenn zot prodwir lo en nivo enternasyonal.

Lazans Kreativ Sesel, depi son kreasyon, in fasilite partisipasyon bann artis dan bann lafwar artistik lo nivo lokal e enternasyonal. Sa i donn bann artis loportinite pou ganny ekspoze e vann zot travay. Sa artis i osi met serten kontribisyon byensir.

Bann tel lafwar ki bann zenn artis in partisipe ladan, e lafwar enternasyonal Moris. Atraver korperasyon kiltirel ek Moris, bann artis in osi ganny envite pou partisip dan bann legzibisyon lar ki fer lavant, tel ki; *Carrousel du Louvre*, *World Art Dubai* e byento *le Jeux de la Francophonie vole culture*.

E lannen prosenn pou annan bann zenn artis ki pou partisip dan *Biennale de Venise*. Nou osi ed bann mizisyen pou osi partisip dan nou festival lanmizik, tel konm Moris, *Rodrigue*, *La Reunion* e lezot parti dan lemond.

Sa bann ekspoze i fer bann artis kapab mezir zot nivo travay e standar lo en platform enternasyonal. E osi donn zot loportinite pou vann zot travay.

Mr Speaker, organiz bann latelye pou anrisir konesans bann artis dan inovasyon dan lar; e bann letap dan lemond profesyonnel artistik, pou met zot a zour avek bann zouti neser ki egziste lo bann

diferan platform e rezo sosyal. Pou zot kapab *market* zot lekor. Sa i ede pou kontinyelman elev standar dan zot lar.

E osi vin ek nouvo prodwir ki sa lazans i a kapab ekspoz zot, a en nivo enternasyonal; kontinyelman ouver bann lespas artistik tel koman *Domaine de Val de Pres*, pou met a la porte tou artis profesyonnel e amater, pou met zot travay an egzibit e avant.

E tre byento Galeri Nasyonal dan Bibliotek Nasyonal, pou osi ouver pou ofer en loportinite adisyonel pou bann artis profesyonnel ekspoz e vann zot travay.

Mr Speaker, depi Avril 2022 Konsey Nasyonal pou Lar ek Lartizana, in komans antreprann en leverter lo ki kantite artizan i annan dan Sesel.

Ziska prezan sa konsey in rikord 97 artizan. Sa i permet nou apros bann artizan. E vizit zot dan zot landrwa travay, kot zot pe prodwir bann lobze artizanal. Zot eksplik zot bann defi e zot bann difikilte. E ansanm sizesyon ek konsey ki ganny diskite pou vwar koman pou fer pli byen, an term kalite prodwir.

Vizit in ganny fer lo Mahe, Praslin ek La Digue. I dan program Konsey Nasyonal pou

Lar ek Lartizana pou kontinyen ek sa bann vizit. Lo Praslin ek La Digue *meeting* in ganny fer avek Komite Lasosyasyon Lar ek Lartizana.

Lo Mahe tou resaman, le 18 Avril en *meeting* in ganny fer avek reprezantan artizan e lasosyasyon artizan. Swit a sa en *Craft Revival Steering Committee*, in ganny formen ki pou kapab get devlopman artizana Sesel. E propoz en plan stratezik pou elev sa form lar.

Mr Speaker, i enportan si nou vreman anvi asiste promot artis, zot bezwen konpran ki partisipasyon lo en nivo enternasyonal i annan serten norm ek standar ki rekomande. E sa pou sa rezon ki ler bann latelye i ganny organize, i enportan ki tou bann artis i partisipe e profit sa bann loportinite ki ganny met devan zot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SG. Yes, Onorab Labonte, siplemanter.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan demande, an vi ki Mr Andre in dir pou dir i annan bann latelye ki pe ganny fer. Me ki ou pe fer vreman pou ankouraz sa bann artis, ek

artizan pou partisip dan bann tel latelye.

Apré vi ki ou'n dir i annan 97 artizan e zot pe idantifye bann defi. Petet ki bann defi vreman ki pe anpes zot pou met zot prodwir alaoter pou kapab meet bann standar enternasyonal?

Apré pou terminen, parey nou'n koz lo tradisyon ankor avek kiltir ki mon kontan Onorab Pillay in fer sorti sa pwen. Akoz sa ki mon ti pe al fer sorti dan mon kestyon.

So, eski dan plas vin avek nouvo prodwir - bann prodwir parey ki nou deza annan; la nou pe koz galet, nouga, nou kazye ou konnen kalou, baka, moutya. Bann keksoz ki nou deza annan ki apel pou nou, ki nou tradisyon. Ki eski zot pe fer pou fer sir ki i ganny pous devan a en nivo ki ganny rekonnèt enternasyonalman parey moutya finalman i apel pou nou, nou leritaz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou apel bann Manm pou gard lo 2 kestyon silvouple. E *panel* pou sey bref e direk dan bann siplemanter. Wi, SG ou kapab pran laparol.

SG DAVID ANDRE

Mersi Bokou Onorab. Onorab parey mon'n eksplike pli boner.

Nou lenstiti nou, nou *provide* sa bann loportinite, sa ekspertiz ki nou annan, bann program *training*, ofer bann loportinite pou bann dimoun partisipe letan i annan bann levennman swa lokal, swa enternasyonal.

Fodre pa nou bliye, si nou pe koz lo elev standar, premyerman sa dimoun ki fer sa travay li menm li i bezwen annan serten konpetans, pou fer sa travay. ki swa dan lanmizik, ki swa dan lartizanal ou *autre*.

E sa konpetans i ganny siporte par sa bann program ki nou, nou fer. Swa bann latelye ki nou *provide*, pou fer sa bann dimoun elev zot nivo, si nou santi i annan serten keksoz ki bezwen ganny fer. I annan bann travay ki ganny fer avek sa bann dimoun.

E letan osi nou decide pou nou al anvoy en artis, oubyen en artizan partisip dan en manifestasyon enternasyonal, i annan bann kriter ki ganny demande. Ou pa kapab anvoy nenport ki dimoun. E se sa kot nou rol, nou antre pou nou kapab ed sa dimoun, akonpany sa bann dimoun pou zot fer sir ki zot travay i lo sa nivo ki pe ekspekte. Sa i tre enportan.

Akoz souvandfwa i annan dimoun ki fer bann zoli travay,

me selman son *packaging*, son fason prezante i pa alaoter. E nou, nou fer tou fason ki nou kapab pou nou ed sa bann dimoun, pou fer sir ki zot travay i lo sa nivo. So, sa ki nou, nou fer lo nou kote.

E sa bann artis, sa bann artizan mwan mon pe lans en lapel ankor la ozordi, si zot santi zot bezwen okenn serten lasistans, okenn sipor ki swa finansyel, ki swa formasyon, ou *autre*, nou lenstisyon i la pou provide sa servis, pou nou ed zot dan tou fason ki nou kapab,

Akoz i annan diferan fason nou kapab fer atraver korperasyon ki nou annan avek diferan pei, diferan lorganizasyon eksetera. So, silvouple pa ezite, vin kot nou, nou a donn zot tou sipor e tou lankourazman posib. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon kestyon otour sa, i retourn lo sa standar valer ekonomik en? An relasyon ek sa, tou artis i annan zot bann prodiksyon ki zot fer. Zot bezwen ganny en drwa doter oubyen en *copyright* pou zot kapab asire ki demen zot

kontinyen ganny en reveni lo zot prodwir.

Ki swa en artis ki pe prodwir skilptir, ouswa en artis ki pe prodwir lanmizik. Me dan tou lede ka mon ti a kontan konnen, eski zot annan en sistenm an plas pou prezerv drwa doter bann artis?

E sirtou par egzanp an sa ki konsern bann artis ki'n prodwir lanmizik? Akoz *given* bann parol lafason ki zot in konstrir zot bann sanson kot zot ti pe rakont en zistwar oubyen en keksoz ki'n pase sa letan, ki swa David Philoe, Joseph Louise.

Bokou sa bann sanson i ganny reprodwir, me apre ou vwar poudir bokou sa bann artis dan zot vye zour pa zour preski naryen, from sa kantite volim travay ki zot in fer. So, ki zot pe fer pou asire ki zot annan an plas en sistenm pou protez drwa doter.

E fer sa drwa doter vin en keksoz komersyal, ki garanti pou sa bann artis ki prodwir zot bann keksoz. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. VP, Wi?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker petet zis en note ki an sa ki konsern *copyright*, nou annan en lankadrem legal ozordi ki permet sa ganny fer. E i annan fason kot sa bann drwa i ganny anrezistre osi.

Me petet pou al lo en nivo en pe pli pratik avek ou permisyon, mon ava demann SG pou donn ki fason zot pe vremen protez sa. Mersi.

MR SPEAKER

SG, please.

SG DAVID ANDRE

Mersi bokou pou sa kestyon. Wi, parey VP i dir, nou annan Lalwa ki protez drwa doter. E nou annan en sosyete drwa doter isi, sirtou pou lanmizik sa ki nou apel en *collecting society*, ki kolekte bann drwa sirtou pou bann mizisyen ki zot lanmizik i ganny zwe lo televizyon, lo radyo dan bann landrwa piblik.

I annan serten defi nou pe fer fas avek, sa mon bezwen admet. Me selman son striktir an plas e bann dimoun bann ki ou'n nonmen la. Bann dimoun David Philoe anfen bann dimoun ki Manm sosyete drwa doter zot kolekte drwa doter.

E sa i annan wi, i annan en sistenm ki egziste ozordi. E tou bann dimoun ki Manm SACS, zot kolekte drwa doter. E

i annan menm dimoun osi ki nou'n ankouraze pou zot osi form parti sosyete drwa doter etranze. Si nou konnen par egzanzp zot travay pe ganny servi aletranze; parey *La Reunion*, Moris, i annan bokou bann artis ki nou'n ankouraz zot pou zot osi vin Manm *SACEM Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musiques* ki baze an *France* ki annan en soz *La Reunion*.

E la le 5 Zilyet la anfen detrwa zour pase, *SACEM* fek fer bann peyman. E si i annan drwa ki sa bann dimoun zot gannyen. So, i annan keksoz parey mon'n eksplike, *SACS* nou annan serten, serten defi ki nou pe fer fas avek o nivo *computing* bann *droit d'auteur* pou fer sir ki nou pey a ler.

Me selman tou dimoun i ganny peye *droit d'auteur*, zot sanson. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Kestyon Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan demann avek Minis. Parey kestyon pe demande e nou konnen poudir *UNESCO* in rekonnèt moutya sorti Sesel. Me an term lekipman, ozordi letan nou pe

regarde sa tanbour moutya menm li, napa landrwa Sesel ki ou kapab ale pou gannyen tanbour moutya si ou anvi montre ou zanfan ki mannyer pou bat sa tanbour moutya.

Ou vwar zis bann tanbour sentetik ki pe ganny promote. Me sa vre tanbour moutya kiltirel ou pa pe vwar.

Dezyenmman, letan nou pe koz ogmant standar valer ekonomik. Kwa ki pe ganny fer pou nou kapab promot sa - nou konnen poudir Victoria in ganny deklare koman Kapital Kreol. Me selman Victoria en Victoria ki mor an sa ki konsern nou kiltir Kreol. Kwa ki pe ganny fer pou nou annan sa zwa de viv Kreol dan lavil Victoria koman sa Kapital Kreol avek bann aktivite, kantmenm bann lafwar otour nou Kapital pou promouvwar sa laspe kiltirel? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. VP.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker avek ou permisyon mon a permet *PS Kalebi* pou reponn sa enn la premye lo tanbour moutya, kote ou kapab gannyen e dezyenm lo lavil

Victoria petet SG avek ou permisyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ms Kalebi ou a komanse.

PS CECILLE KALEBI

Mersi, Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Annefe lenstiti pou kiltir depi lannen pase in anbark lo en program pou nou menm avek en artizan komans prodwir tanbour moutya. E lannen pase nou'n donn en swasantenn dan lakominote. Sa lannen osi nou prozeksyon i pou nou fer ankor en swasantenn.

Nou pli gran defi lo kote lapo kabri. Sa i enn nou pli gran defi e nou'n komans travay. Selman nou'n komans travay avek nou bann prodikter lokal e osi avek nou bann partener aletranze.

Espesyalman avek *Rodrigues*. Annefe *Rodrigues* pe ed nou en kantite. Zot pe *provide* en pe. Tanzantan ki nou pe demande zot pe *provide* en pe pou nou. So, sa i enn nou defi.

Selman keksoz ki nou kontan pou dir se nou'n ganny en artizan, ki kapab fer sa tanbour an antye. Akoz defi ki nou annan i annan en artizan

ki konn fer en bout, lot i konn fer en bout.

Be la nou pe travay ek artizan Seselwa ki kapab fer sa tanbour konpletman, e sa lannen nou espekte en swasantenn. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Ms Kalebi. Bonn sans ek lapo kabri. Sekreter Zeneral ou a kontinyen.

SG DAVID ANDRE

Mersi Mr Speaker. Wi, Victoria i sipoze Kapital lemonn Kreol. Me selman i annan en keksoz ki fodre nou konpran byen nou tou. Be Victoria, lekel ki viv dan Victoria, lekel ki dan Victoria? Ofet napa dimoun vreman ki reste dan Victoria bokou. Letan nou pe koz lo sant Victoria.

Letan mon pe koz Victoria, konmsi fodre nou konpran byen ki nou pe dir par Victoria. Victoria i annan 8 distrik an tou ki fer Victoria. Victoria li menm li i en non konmsi ki zis en non. Me selman letan nou pe koz Victoria mon sipoze nou pe koz son sant lavil. E bann dimoun ki dan Victoria, bann biznes sirtou, nou annan en kantite diskisyon, kolaborasyon avek zot pou vwar par egzantp ki mannyer zot kapab kit zot laboutik ouver en pe pli tar. Akoz dimoun ki vin dan Victoria

ki pou fer Victoria vivan. I pa Lasanble Nasyonal, i pa Lenstiti Kiltir, i pa *Mayor* Victoria.

Fodre dimoun ki vini. Nou, nou inisyè serten keksoz. Par egzanp ou pou remarke resaman nou'n komans tou le mwan fer en bazar dan Victoria. Nou ferm en kote semen Independence Avenue kot nou'n ankouraz dimoun, nou'n fer lapel e dimoun i vini. En kantite i vini.

Pandan rafal Lendepandans zot ti vini, zot anmenn zot *stall*, zot vann zot bann prodwi e sa i anmenn en aktivite, i anmenn en lanbyans dan Victoria. Mon sipoze sa ki nou oule vwar, en keksoz konsistan. E nou ou le fer li tou le mwan.

E dan *parking* kot biro Mayor Lavil, nou fer en *Flower* Bazar. Sa osi i mare. E mon sipoze avek en pti pe plis resours, en pti pe plis larzan nou kapab anmenn plis keksoz. Annan bann *bands*, annan bann... e mon ti a kontan ki bann kafe, bann restoran i fonksyonnen.

Ou pa pou krwar ki poudir letan nou fer bazar dan Independence Avenue dan Sanmdi, bann kafe ki dan zalantour 5er 30, 6er zot pe fermen. Be konmsi ki mannyer nou oule Victoria i vivan? I pa

nou ki pou fer sa. Nou, nou donn loportinite. Me si sa bann dimoun zot fermen, tou dimoun i ale.

Mwan nou ti ava lans en lapel ek tou dimoun. Sirtou bann biznes pou vini. Akoz zot ki pou fer Victoria vivan. Dimoun pou vini, pou vin asize pou vin bwar en kafe, en labyer, en manze ek bann zanfan. Annan bann animasyon.

E mon espere la avek sa nouvo devlopman *waterfront* ki pou vini i ava anmenn en keksoz siplemanter. Donk finalman se nou, si nou tou nou partisipe nou donn en koudmen, mon krwar Victoria i pou vibre definitivman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Larue.

HON FLORY LARUE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi *VP* avek *panel*. Bonn apre midi tou dimoun dan lakour, bonn apre midi tou Manm.

Mr Speaker, SG in koz lo bann, ouver bann lespas e nou vwar ki zot annan propriyete Au Cap la kot zot in fer sa landrwa koko lo bor e kot zot fer bann piknik lo lans. Sa later i pou Leritaz. Mon ti a kontan demann SG si zot annan nide pou fer en keksoz en pe pli spesifik?

Parey la in donn nou legzanp dan Victoria pou fer en keksoz ki otour sa *area* pou atir bann aktivite familyal, me pou fer kominote ganny kontak. Nou anvi koz lo kominote Seselwa pou ganny kontak avek bann prodwi lokal atraver bann artizan lokal, tel ki manzay e lezot keksoz, ki fer ki sa kote kiltir i ava antre dan kominote.

Eski zot annan nide pou fer en keksoz en pe koumsa, en pe parey Bazar Labrin. Me selman pli spesifik lefe ki sa later i pou Leritaz.

E SG in osi mansyonn *Craft Revival Committee*. Mon ti a kontan demann li kan sa ti formen e lekel bann manm? Mersi.

MR SPEAKER

E mersi, wi. Manm pa bliye nou lo valer e standar. *VP* wi, ou a dirize.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon krwar premye parti SG i ava reponn kot i konsern anmenn lakominote pou ekspoze avek bann diferan prodwi. E dezyenm parti avek ou permisyon, Mr Savy. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Tre byen. SG ou a komanse.

SG DAVID ANDRE

Mersi. Onorab les mon rapel ou nou fer bazar, sa ki nou apel Bazar Domaine en fwa par mwan. Wi, me nou fer li anndan. Si nou ganny plis dimoun nou kapab fer li deborde pou vin bor lanmer. Sa lespas antye i pou nou, so definitivman si i annan bokou plis dimoun ki partisipe, nou santi poudir i annan serten aktivite ki nou bezwen fer li lo kote bor lanmer nou ouver ek sa sizesyon. *The more, the merrier*. Napa problem ek sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Lekel ki pou kontinyen.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Savy.

EXECUTIVE DIRECTOR FOR NACC JIMMY SAVY

Onorab sa komite ti deza egziste anba *ESA*, sa *craft revival*. Nou'n re donn li en lavi. La mon pa mazin tou dimoun. Mon konnen Mr Donatien Freminot i lo la. Mrs Mackelvie i lo la, Mrs Ah-Kong i lo la. Apre i annan Mr Florent i lo. Ti annan Mr Stanley osi ek Sola, Stanio ti lo la. So, i annan en

group artizan, bann artizan si oule byen etabli ki lo la. E i *chair* par Mrs Mackelvie.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour Vis Prezidan avek ou delegasyon e bonzour tou bann Onorab. Mon annan 2 ptipti kestyon. Vis Prezidan dan sak distrik nou remarke - non, laplipar distrik napa en landrwa pou zot kapab met a dispozisyon zot bann prodwi. Eski petet ou Minister pe mazin en ki dan sak distrik i kapab ganny en landrwa pou fer bann zabitan petet valoriz zot bann prodwi ki zot annan.

Akoz pran par egzanp Point Larue i en landrwa kot i amenn en kantite dimoun sorti aletranze, viziter. Me selman i napa en landrwa kot bann zabitan i kapab *display*, menm vann zot bann prodwi.

Aprè zot mon lot pti kestyon ankor, letan mon regarde dan tou bann pei ki annan, nasyonal, enternasyonal. *Well* enternasyonal ek rezyonal, letan i annan bann gran, gran konferans ou vwar bann pti kyosk ki'n ganny mete

tanporerman parey bann pti lafwar, kot zot vann bann prodwi tre, tre, tre tradisyonnel. Me selman isi mon konnen i annan zis par egzanp ler i annan bann bato touris ki nou remarke.

What about letan i annan bann konferans dan tou lotel, pou ankouraz letan nou pe koz lo ogmant valer ekonomik ki nou kapab petet Sesel i benefisye osi e donn sans sa bann artizan pou kapab vann zot prodwi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *panel*. Wi *VP*.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker e mersi Onorab pou ou sizesyon. Avek ou permisyon mon ava les SG dir ki zot pe fer ozordi pou ede ganny bann landrwa pou egzibit bann prodwi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SG. Wi nou annan 5 minit, mon annan en lot kestyon ki mon ti a kontan termin avek. Silvouple.

SG DAVID ANDRE

Wi, mersi bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. Vwala kot sa kolaborasyon ant Lenstiti Kiltir avek bann lezot lazans

Gouvernman i vin an plas. Kolaborasyon avek Gouvernman Lokal i ava permet sa.

Akoz si dan zot distrik zot santi i annan dimoun ki anvi fer serten aktivite pou zot ganny serten benefis ekonomik. Nou, nou pa pou konnen nou, *unless* sa bann dimoun in anrezistre avek nou. Me selman lo nivo distrik zot, zot idantifye sa bann dimoun e ansanm nou kapab organize pou rod en lespas dan zot distrik pou fer sa bann aktivite.

E kot o nivo lotel, o nivo touristik osi parey. Nou travay an kolaborasyon avek Minister Tourizm. Letan i annan bann levennman zot fer nou konnen e nou, nou *provide* sa prodwi. Sa bann dimoun ki kapab anmenn sa bann prodwi dan sa bann landrwa pou fer sir zot annan osi en sans partisipe e zot ganny serten retonbe ekonomik.

So, i en kolaborasyon ant bann diferan lorganizasyon. Gouvernman Lokal, Minister Touris oubyen lezot lazans ki egziste kot parey mon dir ankor enn fwa. Nou, nou donn zot sa prodwi. Nou *provide* sa servis, nou sizer bann dimoun ki nou konnen i annan sa bann prodwi, ki kapab delivre e zot dan zot distrik oubyen dan zot

lorganizasyon ki organiz bann levennman, nou travay ansanm pou fer sir ki tou dimoun i benefisyé.

So, en kolaborasyon ki mwan mon swete nou vreman pran li serye si nou oule keksoz i avanse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SG. Onorab Loze, nou annan letan pou en kestryon. Napa diskour silvouple.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a anvi konnen ki nivo kolaborasyon i annan ant zot lenstiti avek Radyo Sesel dan domenn promosyon pou prezervasyon e defans kiltir e tranzisyon lanasyon Seselwa?

Akoz ozordi tou dimoun i koz sa zafer moutya, *UNESCO*. Me nou pa pe viv li li menm, nou tann li rar. I byen zot pe fer en gro zefor, zot anmenn li dan lavil zour lendepandans e sa osi i menm *reminiscent of* lepok kolonyal kot zot ti fer nou dans moutya dan lapousyèr kot Lorloz.

Me selman nou pa viv li atraver nou radyo. Nou pa tann li. E mon konnen letan ti komanse ti en keksoz ki ti komans dan lenzirditan avek bann dimoun parey Ralph,

Jean Marc. La Ralph osi ou pa tann li ditou konmela.

So, ki nivo vreman kolaborasyon i annan ant zot e medya sonor, *audio*, ki nou a kapab anmenn bann keksoz ki Onorab Labonte pe demande dan lavi toulezour, tou dimoun. Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel? VP* wi?

VICE-PRESIDENT AHMED

AFIF

Mersi bokou. Mr Speaker, avek ou permisyon mon a permet SG reponn.

MR SPEAKER

SG ou repons

SG DAVID ANDRE

Mersi bokou Onorab, i en kestyon ki vreman enteresan e mon kontan ou'n poz sa kestyon, aköz parey ou'n dir, nou bezwen viv nou kiltir. Nou bezwen viv li e nou servi li, nou devlop li pou serten dimoun ki dan sa metye i ganny serten retonbe ekonomik. I normal. Me selman medya, i vre. Medya i annan en rol `tre, tre, tre enportan e dimoun deor letan i regard televizyon, letan i ekout radyo.

Sa ki i tande, sa ki i vwar, se sa ki i ganny enfliyanse avek.

E enn bann keksoz ki nou pe kontinyelman fer ek *SBC* se ki nou an dyalog avek *SBC* tre, tre souvan.

E zis menm avan ler nou'n vin isi la *CEO SBC* ti lot kote, nou ti pe koz en pti git e i enportan ki *SBC* osi i angaze ladan pou promouvwar bann keksoz ki pou nou, ki Sesel, ki Seselwa dan tou son domenn, dan tou son bann zanr.

Ki swa bann sanson pli ansyen, tradisyon, modern eksetera. Me valoriz sa ki pou nou. Aköz si media pa donn nou sa koudmen pou fer sa, menm si nou, nou travay nou pe fer, i vreman fantastik. Be lenfliyans deor avek piblik i pa pou parey.

Aköz medya i annan en pouvwar terib lo nou popilasyon. Mon krwar lo tou dimoun, mon krwar nou tou nou dakor avek sa.

So, i enportan e mon ti ava petet demann zot isi dan Lasanble, sak fwa zot ganny sa loportinite pou annan en dyalog avek bann media, televizyon, radyo pou ankouraze ki nou bann sanson, nou bann artis Seselwa zot travay i ganny difize ki sa keksoz i reste vivan. E se sa ki pou fer nou sa ki nou ete. Pa bliye nou, nou moto nou

lenstitisyon i gardyen nou leritaz.

Nou, nou fer tou sa ki nou kapab, me selman nou bezwen fer li an kolaborasyon ek tou bann lezot partener. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi *panel* pou zot partisipasyon dan reponn sa bann kestyon. Mersi bann Manm pou zot kestyon, nou pou pran poz la e nou a rebran 2er e nou pe rebran en lot sesyon kestyon. Mersi e bon depar, bonn kontinyasyon.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Onorab, zofisye e piblik. Nou pou kontinyen nou travay ozordi avek ankor en sesyon kestyon. Me petet en pti lesplikasyon i neser pou nou lodyans.

Nou'n remarke ki nou annan en lalis kestyon ki nou ti a kontan fini avan nou trimes i terminen e an menm tan nou'n remarke ki nou napa otan Lalwa pou travay lo la akoz bann lalwa pa ankor ariv dan Lasanble.

So, sa ki nou'n decide dan *Assembly Business Committee* ki diriz travay Lasanble, nou'n

decide ki nou a donn en pe letan ekstra pou kestyon. E se pour sa ki nou pe pran kestyon ozordi apre midi osi. E nou annan en lot Minis ki pou vin dan Lasanble ki pou vin reponn kestyon bann Manm.

Avek sa madanm raporter mon ava demann ou pou apel Minis Flavien Joubert e son delegasyon.

Bonn apre midi Minis Flavien Joubert. Minis pou Lagrikiltir, Sanzman Klima e Lanvironnman. E egalman avek ou bann zofisye. Mr Joel Valmont, *CEO Public Utilities Corporation*. Mr Michel Bristol, *Project Manager* dan *PUC* osi ki la pou 2 kestyon avek nou. E mon a remarke ki mon annan 8 kestyon lo *Order Paper*. So, letan pou bezwen limite, i pou apepre 15mint par kestyon. Petet en pti pe par lao me apepre sa.

Nou komans avek kestyon ki numero 99. Yes, Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker, mon kestyon i lir koumsa. Eski Minis i kapab donn detay lo plan son Minister pou enstal e konekte tiyo *sewage* avek bann lakaz dan distrik Beau Vallon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons silvouple?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Bonn apre midi Mr Speaker. bonn apre midi bann Manm Lasanble Nasyonal e bonn apre midi tou dimoun ki pe ekoute. Mr Speaker, kot i konsern nouvo koneksyon *sewage* dan distrik Beau Vallon, *PUC* in deza fer en komitman dan Lasanble pou *extend* kouvertir sa rezo *sewage* ki pou permet konekte bann propriyete dan rezyon *Copper Pot* e osi lo lanmar prensipalman.

PUC i ankor dan demars demann *wayleave* avek bann propriyeter e sa aktivite pa pe al dapre vites ki *PUC* ti a swete. I annan ankor enn de propriyeter avek ki *PUC* pa ankor kapab finaliz lagreman.

PUC in menm angaz zefor *DA* avek *MNA* e i reste anviron 7 propriyete pou avek ki zot pe negosye. *Tender* pou kapab ganny fer osito ki sa aktivite *wayleave* i konplete.

PUC pe osi get dan posibilite konekte anviron 10 lakal dan rezyon *Canada*. Sa pou ganny antreprann dan 2 faz pandan sa lannen aktyel.

PUC i osi rekonnèt ki i annan lezot rezyon dan Beau Vallon ki bezwen ganny konekte ek rezo *sewage*. Bann rezyon tel ki koman Pascal Village, Nouvelle Vallée 2 e lezot ankor pou kapab ganny konsidere letan *PUC* i konplet sa enn ekstansyon ki nou pe koz lo la dan rezyon kot *Copper Pot* i ete.

Mr Speaker, limitasyon pou agrandi sistenm *sewage*, i enn ki prensipalman relye avek finansman. Dan rezyon Beau Vallon i pou kout *PUC* anviron R4 milyon pou agrandi sistenm dan rezyon *Copper Pot*, 25 lakaz.

Anviron R25 milyon pou rezyon Pascal Vilaz, sa i pou 50 lakaz e anviron R16.5 milyon pou kouver anviron 70 lakaz dan rezyon krwaze semen Le Niole ziska kot Bass.

Dernyen fwa Minis Dezinyen ki ti ranplas mwan dan Lasanble, ti fer resorti difikilte ki *PUC* i rankontre avek *wayleave* letan i pe sey agrandi son bann lenfrastruktir. Permet mwan Mr Speaker pou profit ankor enn fwa sa lokazyon, pou fer en lapel avek bann propriyeter, pou korpere dan lentere piblik e dan zot lentere, letan en demann i ganny fer pou *PUC* ouswa lezot lotorite ganny *wayleave* pou met an plas bann lenfrastruktir.

Dan sa fason, nou ava kapab evite pou ki *PUC* i a bezwen aplik provizyon Lalwa pou permet li enstal lenfrastriktir ki pou benefisyen nou menm e osi nou vwazen. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Minis pou sa larepons byen detaye. Me selman Minis mon ti ava kontan konnen vi ki sa proze kot *Copper Pot* ti sipoze demare depi Septanm lannen pase, e parey ou'n dir, ou'n anonse ki zot pe ganny problemn *wayleave*. Me ki egzaktman provizyon Lalwa zot pou aplike si an ka nou reste lo en *stalemate* lo sa size *wayleave*?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Yes Minister.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon pou pas laparol Mr Speaker avek ou permisyon avek CEO *PUC* pou li donn leksplikasyon lo bann provizyon Lalwa ki *PUC* i kapab servi. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. *CEO.*

CEO JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mon pou reponn sa kestyon en pe tre bref. Tou dabor mersi pou sa loportinite. Bonn apre midi tou bann oditer ki pe ekout mwan. Tou Manm Lasanble ki isi prezan.

Mr Speaker, kot i konsern bann lenstitisyon legal ki *PUC* i fer rekour avek kot ler i pa pe ganny korperasyon piblik, i vize anba *PUC Act*. I form par Lalwa Sesel. E ladan i annan serten provizyon ki permet *PUC* antre lo layter prive, apre ki in servi en notis e fer serten louvraz ki pou benefisyen kominote avek piblik at large, apre sorti. - *reinstate* sa later oubyen sa propriyete pou sey retourn li parey i ti ete annavan.

Sa i sa bagaz ki nou servi apre ki nou'n eksplwat o maksimonm ganny *wayleave* avek bann met propriyete.

Pour lemoman lo sa kote sa proze Beau Vallon an

partikilye, i reste nou sa 7 propriyete. Nou anvizaze ki lannen prosenn 3 a 4 semenn ki vini, nou anbisye pou konplet sa legzersis. E si i arive ki ladan nou pa pe ganny sa bonn korperasyon, la kot nou pou fer sa rekour e pou nou kapab bouz devan ek sa proze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Mon napa lot Manm pou siplemanter. Alors nou a prosed ek prosen kestyon, nimerò 100. Onorab Francois Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout.

Mon kestyon i al koumsa; Eski Minis responsab pour Litilite Piblik i kapab donn detay Lasanble lo ki zistans demars in arive pour konekte zabitan Val D'en D'Or, sirtou bann rezyon "Dan Merl" avek en nouvo basen delo? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou a diriz ou delegasyon.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, proze *PUC* pou konekte anviron 12 propriyete dan Merl Val D'en D'Or—pou ganny konplete ver milye Oktob sa lannen. Sa i pou bann propriyete, serten parmi ki pa ankor konstri, ki ozordi napa okenn fasilite delo potab.

Sa sistenm ki pe al ganny enstale, pou osi ede ranforsi sa sistenm tanporer, ki pe aktyelman deservi anviron 8 propriyete en pe pli ba "Dan Merl" *lower*. I fer preski 3an depi ler *PUC* i pe negosye *wayleave* dan sa rezyon "Dan Merl" pou li kapab enstal en sistenm delo apropiye.

Sete selman ver lafen Me sa lannen, ki i ansanm avek zefor *MNA Baie Lazar*, *PUC* in kapab ganny en lagreman pou enstal en basen 10met kib lo enn sa bann propriyete.

Pou rezon limitasyon avek *wayleave*, sa sistenm ki *PUC* pou met anmars dan milye Oktob pou en pe limite. Selman 10met kib. E sa i pa lo sa kapasite ki *PUC* in planifye pou rezon Val D'en D'Or. Prenon kont bann demann aktyel ek bann devlopman fitir. Rezyon "Dan Merl" i merit ganny deservi par en rezervwar minimonm 100met kib ki ava asir en pli bon servis delo pou

bann zabitan sirtou dan letan lasesres.

An se moman *PUC* pa ankor kapab konklir en laranzman *wayleave* lo sa propriyete ki pli ideal pou lenstalasyon en tel rezervwar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Mins. Onorab Adelaide ou siplemanter.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Dabor Minis mon ava dir ou mersi bokou pou zot langazman, zot osi *PUC* pou nou kapab realiz sa proze. E la mon oule remerci Mr Jean-Paul Dewea ki'n donn en bout later pou nou kapab fer sa bann pti fasilite.

Me petet Minis, vi ki sa landrwa i annan potansyel pou devlopman bokou bann lakaz parey ou'n dir. I annan bann ki pe konstri la e i annan ankor later pou bann dimoun kapab vin konstri lo la. E parey ou'n fer sa lanons ki petet ou bezwen - *PUC* pou bezwen en lot landrwa pou met en pli bon fasilite.

Petet lo nivo, mon pa konnen. Petet dan *meeting* piblik Prezidan in kapab fer detrwa mazik. Petet atraver ou Minis ki ou kapab koz ek Prezidan, petet i kapab negosye

avek sa lot *owner* sa landrwa, san ki nou bezwen pran *PUC Act* pou nou fer sa keksoz.

So, Minis, petet sey ed nou sa pti bout vi ki ou dyalog i en pe pli o avek Prezidan pou ki nou a negosye avek son met ki annan sa bout later pou nou kapab met sa fasilite en pe pli gran, pou benefisyé tou dimoun dan rezyon Val D'en D'Or. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou annan plito en rekomandasyon la. Kekfwa ou ti a kontan reazir lo la.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Wi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa sizesyon. Mr Speaker, mon langazman se ki wi, nou ava trouv en fason pou nou ganny en konversasyon ek negosyasyon avek sa propriyeter. Parey nou dir pou ki *PUC* ava kapab met en fasilite ki annan plis fasilite, pou ki pli tar nou pa bezwen ankor retournen pou vin fer ankor nouvo negosyasyon letan demann i monte. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow ou annan en kestyon?

HON WALLACE COSGROW

Yes, mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Bonn apre midi tou dimoun ki pe ekoute.

Mr Speaker, an vi ki i ankor annan serten negosyasyon pou fer en demars stokaz en pe pli gro. E ki *CEO* in dir nou poudir stokaz ki pou kapab ganny fer la i selman en dizyenm sa ki neser pour sa landrwa.

So, eski Minis oubyen *CEO* i kapab dir nou si zot pou ankouraz bann zabitan pou osi kit en sistenm *back up*. Parey ki zot pe servi la e ki zot pa *switch* 100poursan lo *PUC*, akoz evantyelman sirtou letan laseres i riske ki *PUC* pa kapab *supply* sa *full amount of* delo ki zot bezwen e si zot *switch* 100poursan lo *PUC* i riske a serten letan zot riske napa delo. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker, mon ava pas laparol avek *CEO*, avek ou permisyon. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. CEO.

CEO JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, kekyon *MNA* i en kekyon fantastik dan lesans ki mon pou servi sa loportinite pou ranforsi sa bezwen kot tou lakour pou annan en serten *buffer* kot i konsern delo potab, delo trete. Dan lesans ki *PUC* pa ankor kapab annan sa *storage capacity* ki pou garanti en servis 24ertan 365 zour dan en lannen pou tou son bann konsonmater lo Mahe, Praslin avek La Digue.

I en loportinite pou mwan pas sa mesaz avek tou konsonmater pou nou fer sir nou annan en serten stokaz o minimonm 1met kib an term ki pa metrik, 1kilo lit en tenk ki kapab deservi pou en 3-4ertan dan bann letan ki *PUC* pa'n kapab *or* in restrikte servis.

Kot i konsern "Dan Merl" definitivman menm lapros i aplike. *PUC* pe fer li kot nou pou kapab amelyor servis - pa zis sa ki napa - sa bann propriyete ki napa delo ozordi, me sa lot 8 propriyete ki Minis in fer referans avek ki zot osi, dan letan. Plito dan letan laseres *supply* en pe *intermittent*.

Mon a dir mersi *MNA* pou fer en rapel pou ed mwan, pou lans en lapel. E fotespere mon lapel in ganny byen antreprann

par nou bann konsonmater avek piblik. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Madanm Clerk a note ki i annan en serten mikro la devan ki donn nou en pe problem e petet i a kapab fer teknisyen apre regarde si i annan keksoz i kapab fer.

An se moman la nou bezwen dir mersi e orevwar nou 2 zofisyè *PUC* pou zot partisipasyon. Nou apresye bann repons ki zot in donner, nou a set zot bon depar e bonn kontinyasyon.

E an menm tan madanm raporter a fer antre lo delegasyon silvouple pou bann kestyon ki swivan lo *Order Paper*.

Bonn apre midi e byenveni Mr. Denis Matatiken, Sekreter Prensipal pou Lanvironnman. Mrs Nanette Laure, Direkter Zeneral dan sa departman. Mr Jean-Claude Labrosse, *Principal Climate Adaption Officer* dan *Climate Change Division* e Mr Myron Meme, Direkter pou *Environment Assessment & Permits* dan departman lanvironnman.

Bon, mersi pou zot partisipasyon dan nou kestyon. Nou pran kestyon 101 dan non Onorab Rosie Bistoquet.

HON ROSI BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon.

Mr Speaker, atraver ou, sa 2 kestyon ki mon'n anmennen, mon ti'n ganny demande par en kantite zabitan Point Larue pou anmenn sa 2 kestyonn akoz zot santi poudir petet i annan serten keksoz ki devret ganny fer pou kapab rezourd en pe zot problem.

Kestyon i al koumsa. Eski Minis i kapab dir Lasanble akoz lakonpanyen *UCPS* i ankor pe kas ros avek lanmin Ile du Souhait.

MR SPEAKER

En moman Onorab. Eski ou'n sot lord kestyon.

HON ROSIE BISTOQUET

Nimero 101. *Sorry* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mon vwar ou'n ariv lo kestyon 102 la. Annou pran 101.

HON ROSIE BISTOQUET

Wi. Mersi. Wi, eski Minis i kapab dir sa Lasanble ki mezir Gouvernman i kapab met an plas pou redwir polisyon lanvironnman avek *crusher dust* sorti kot lizin *UCPS* Pointe

Larue ki afekte lavi toulezour zabitan sa distrik? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, sa fasilite Anse Déjeuner parey nou tou nou konnen i en size ki'n la pou en kantite lannen e i demann nou latansyon kontinyel sirtou prenon kont bann lenpak ki annan atraver lapousyèr me osi atraver tapaz e lenpak lo trafik e osi drenaz.

Kot i konsern lapousyèr ki Onorab in demann kestyon lo la, Minister Lanvironnman in deza pe travay pros avek UCPS pou asire ki kantite lapousyèr dan ler i ganny redwir kot sa lakonpanyen pe antreprann son aktivite Anse Déjeuner.

Sa i avek bi redwir lenpak ki lapousyèr i kapab annan dan lanvironnman e osi lo lasante imen. Dan lepase nou ti ganny bokou konplent lo size lapousyèr e osi tapaz.

I annan bann mezir ki'n ganny pran, me menm dan sa dernyen meeting piblik nou vwar ki sa bann konplent in osi leve. Minister in demande ki UCPS i met en sistenm *sprinkler*

lo *site* e sa nou konnen in ganny fer e nou'n verifye, i pe marse.

Sa *sprinkler* i ganny servi pou mouy bann materyo, aroz bann masin kot ros pe kaz e osi kit bann sirfas mouye pou ede redwi lakantite lapousyèr ki kapab ganny prodwi letan bann masin pe sirkile.

Dernyen lenformasyon se ki sa sistenm pe marse e sa konpanyen pe met en *browser* adisyonnèl pou asire ki i annan ase delo dan sa letan sek pou fer marse sistenm kontrol lapousyèr.

Rekomandasyon lo netwayaz regilye bann sirfas kot masin i sirkile i osi pe ganny enplimante e sa i pe ganny fer tou le semenn. Bann zofisyè Minster i annan bann vizit regilye ki zot fer lo *site* pou fer sir ki bann mezir kontrol pou redwir bann lenpak ki relye avek lapousyèr i anmars. E asire ki sa lakonpanyen i respekte zot ler loperasyon e *sprinkler* i kontinyen ganny servi lo sa sit.

Me nou konnen Onorab ki i pa pou fasil pou elimin tou sa lapousyèr sorti kot en tel sit, kot ros pe ganny kraze e bokou masin pe sirkile. Letan nou konpar sa enn *crusher*, Anse Déjeuner avek bann lezot dan pei, nou vwar ki i antoure par bokou propriyete e napa sa ki

nou apel en *buffer* apropiye pou ede koup lo lenpak.

Bann zabitan nou konnen zot parfwa ganny afekte par sa problem, sirtou la dan letan vandswet kot i sek e divan i for parey nou pe eksperyanse ozordi.

Mon menm mon'n reste dan sa landrwa e mon'n temwann sa problem. Alors dan kour term nou bezwen fer maksimonm pou kontinyelman asire ki otan ki posib bann sistenm kontrol i marse e lenpak i minimize. E sa Minister pe kontinyen fer avek sa lakonpanyen. E nou pare pou reakte letan i annan okenn konplent e okenn mankman dan sa landrwa.

Dan long term nou bezwen adres sa problem atraver depasman sa fasilite kot en nouvo sit. Mon krwar bann Manm in deza ganny lenformasyon lo bann opsyon ki pe ganny konsidere e sa demars i kontinyen. E nou swete ki dan lannen ki vini nou ava kapab trouv en solisyon ki ava separ bann loperasyon parey avek bann zabitan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Minis pou ou larepons. Wi, bann zabitan i okouran poudir i annan sa bann mezir ki'n met an plas. Me selman letan i annan gro divan ek vandswet, sa sityasyon i permet zot pou zot ganny afekte.

Nou tou nou konnen poudir sa lizin ti la depi 1970 e sa i en bon pe letan ki zot pe ganny afekte.

Prezan Minis, eski Minister Lanvironnman in mazine pou met dan zot plan pou fer en letid spesifik, en *impact assessment*, pou konnen ki lanpler sa pozisyon i annan dan sa rezyon kot bann manm piblik ouswa bann dimoun ki reste dan sa rezyon, zot osi zot a okouran ki pe pase e pas lenformasyon avek zot? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen, mon krwar en pwen vreman enportan. Letan nou pe get lenpak sa sit kot ros pe ganny kraze. Mon krwar i annan 2 kote ki nou bezwen gete lo kote lenpak.

Enn, i annan en demars ki ti'n deza komans ganny fer avek Lasante pou nou fer bann evalyasyon lo lasante bann zabitan lo sa rezyon pou vwar, bann zabitan ki pe viv otour ki kalite bann problem lasante pe gannyen; e ki kalite mezir ki merit ganny met an plas adisyonnal pou *deal* ek sa bann problem.

E osi si i annan okenn koreksyon ki bezwen ganny fer pou pran an kont zot bann domaz ki zot pe gannyen. Sa i enn.

Lot keksoz, dan plan Minister nou annan en plan e nou'n komans fer li atraver bann demars ki nou pe fer Grand Anse Mahe kot laboratwar lagrikiltir i ete. Nou pou komans aste bann lekipman pou nou teste ler, delo e osi later ouswa sediman. E nou krwar ki i annan en gran mankman Sesel ozordi kot nou pa vreman pe teste kalite ler. Sirtou lo kote lapousyer e bann lezot polyan ki annan dan ler.

Nou konnen si nou get dan literatir i annan bann lapousyer 2.5 mikron, 10 mikron ki kapab afekte poumon ek sistenm respiratwar bann imen. E i enportan ki nou annan lenformasyon lo sa bann kalite polyan.

Alors nou pe prepar landrwa la, e i dan nou plan pou nou komans aste lekipman pou nou teste sa bann kalite polyan dan ler, ouswa dan lezot landrwa pou nou kapab ganny en pli bon portre e kapab fer bann pli bon desizyon lo pa zis UCPS, me bann landrwa kot nou konnen bann sours polisyon i egziste ozordi.

Alors pou nou, nou krwar poudir lafason i nou pe fer *monitoring* e kalite *monitoring* ki nou pe fer i devret amelyore bokou. E nou pe lans ladan. Me osi nou kapab osi profite, re lans sa demars ki ti'n deza komans ganny fer par lasante e annan en rapor kler lo ozordi ki sityasyon bann zabitan ki pe reste dan sa landrwa, e kwa ki merit ganny fer pou nou soulaz zot bann sityasyon, zot bann kondisyon ki zot pe gannyen akoz sa fasilite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi *a tout*. Minis an 2008 ti annan en kestyon ki ti ganny demande pou Minis Dugasse sa letan. I ti ganny demande si i annan en landrwa ki'n fini ganny idantifye pou zot kapab

bouz sa masin. I ti dir poudir i annan en lekipe ki pou fer letour, en lekipe ki pou ganny met ansanm pou fer letour pou zot kapab sey idantifye serten landrwa kote zot krwar poudir i kapab met sa masin.

Si ou kapab donn nou en larepons lo la. Si i annan okenn landrwa ki'n ganny idantifye? E osi si i annan osi en letid pou zot konnen ki kantite lakour ki pe ganny afekte avek sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi Onorab i annan serten demars ki'n deza ganny fer pou lezot sit. E enn ki nou konnen, ki ozordi ankor an diskisyon me ki'n deza ganny propoze koman enn bann propozisyon final, ti Au Cap.

Me nou pe esper Minister Later ek bann konsiltasyon dan distrik, pou nou fer sir ki tou dimoun i satisfè ki sa landrwa i kapab ganny servi koman en *quarry* ek en landrwa kot i pe kraz ros osi ki ase izole, pou pa koz en lenkonvenyans pou lezot dimoun.

Nou konnen poudir in annan en kantite diskisyon lo la, en kantite largiman lo la. Me

finalman en quarry dan pei pou bezwen ganny plase en landrwa. Ki pou plase swa dan en distrik swa dan en lot. E i pou swa an proksimite en group rezidan ouswa en lot fanmir e nou pou bezwen fer sir ki nou ganny li byen. Me selman tou fason i pou bezwen ganny plas en landrwa.

E nou konnen poudir ozordi Ile du Souhait pe desann, nou pou bezwen rod lezot landrwa.

Alors sa i en konsern ki merit reste la lo latab e mon pou ankouraz osi bann dimoun dan distrik pou nou fer en pli bon refleksyon lo la, e si nou annan en repons annou vin devan e nou kapab tonm dakor lo en desizyon final.

Lo letid pou gete si i annan okenn lenpak; si mon rapel byen ki Onorab pe demande. Mon napa en rapor lo lenpak sa *quarry* lo lasante imen ki mon'n ganny, mon kapab trouve dan rikord. Me mon okouran ki poudir pa tro resaman, pa tro bokou letan pase, pardon.

Lasante ti'n deza komans fer en travay pou evalye bann lenpak ki kapab annan lo bann zabitan e sa nou kapab vwar avek zot, finalize e fer ki nou a kapab ganny en pwennvi kler lo si i annan en lenpak e ki kantite

lenpak i pe annan lo lasante bann dimoun. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Larue.

HON FLORY LARUE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis ek ou *panel*. Mon ti a kontan demann Minis lefe ki in mansyonn sa sit Au Cap, e ki ankor avek Minister Later, si i annan plis *feedback* pou konnen konbyen tan ankor ki pou avek Minis Later? Akoz i en pe letan depi ler bann zabitan Au Cap fer sa diskisyon avek lotorite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker, avek ou permisyon mon a pas laparol avek Mrs Laure pou li reponn sa pwen konsernan sa sit e lezot sit osi ki'n deza konsidere. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Mrs Laure?

DG NANETTE LAURE

Mersi Onorab pou ou kestyon. Au Cap ti ganny idantifye - parey ou konnen ti annan en letid lenpak pou lanvironnman

ki ti'n komanse. Ti osi annan en *public meeting* ki ti ganny fer. Apre sa, swivan bann komanter ki i ti gannyen, Gouvernman ti'n idantifye lezot sit, *possible sites*.

E la ti annan bann *assessment* ki ti ganny fer. E Minister responsab pou later, i pe travay lo en *matrix* ki apre pou ganny prezante devan Gouvernman, lo lekel sit ki pli apropiye baze lo bann *assessment* ki'n ganny fer.

Pou le moman nou pa kapab determinen ki kantite letan i pou pran. Me i depan lo letid final, ki fini ganny fer *in term of* sa evalyasyon ek sa *matrix* ki ganny prezante.

MR SPEAKER

Mersi Mrs Laure. Mon napa lot lanmen. Nou a pas lo prosen kestyon e se limero 112, dan non Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Minis, kestyon i al koumsa; Eski Minis i kapab dir Lasanble akoz lakonpanyen UCPS i ankor pe kas ros avek lanmin Ile du Souhait, e afekte *zone* rezidansyel zabitan Pointe Larue Santral, Matata e osi Anse Faure? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons silvouple.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker, *UCPS* ti siny en lagreman ek Gouvernman an 2007 pou retir ros pou en peryod 20an. Sa pou ganny fer dan 3 landrwa. Sa ti pou ganny fer dan 3 landrwa, en pti pe plis ki 14 ektar.

Sa i enkli en landrwa dan bout *runway* sid 4.6 ektar, dan nor ouswa lo bout zil. (Pardon! I annan en pe fot la) E sa i enkli en bout landrwa dan bout *runway* sid, dan nor e osi dan bout zil Ile du Souhait.

Ros in ganny tire dan tou le 3 landrwa ziska konmela. Vi ki kontra *UCPS* pa ankor terminen. E osi Gouvernman Minister Later i dan prosedir en nouvo landrwa pou met *UCPS*, sa lagreman i ankor valid. E *UCPS* i ankor pe antreprann son aktivite pandan sa 3an ki reste. Sa i rezon prensipal ki ros pe ganny tire lo sa sit Ile du Souhait.

Pou asire ki sa louvraz i ganny fer byen, i annan bann kondisyon dan lagreman ki sa konpanyen in bezwen swiv. Sa i enkli ler pou travay, bann aktivite. E bann aktivite i merit anliny avek bann laranzman ki

UCPS i fer avek Lotorite Lavyasyon Sivil.

Pou asire ki vibrasyon i ganny redwir pandan ki lanmin pe ganny tire, *UCPS* i bezwen fer le neserer pou redwir bann lenpak an servan bann teknolozi ek bann metod ki pli modern e efikas.

E nou konnen ki pa tro bokou lannen pase, ti annan en revi lo metod tir lanmin. Pou asire ki zot servi minimonm materyo pou fer pete lanmin lo Ile du Souhait.

Me nou konnen Onorab, sa i pa anpese, ki dan bann ka kot okenn domaz propriyete i ganny raporte, plis evalyasyon i ganny fer par bann dimoun ki annan sa lekspertiz, e osi an servan bann metod standar. E koreksyon i ganny aplike.

Dan bann lannen resan, en tel legzersis ti ganny fer atraver Minister Later. E si sa bann rapor i montre ki s ai merit ganny repete, Minister i ava fer laranzman pou sa ganny fer ansanm avek lotorite konsernen. Mersi.

MR SPEAKER

Siplemanter Onorab Bistoquet, si ou annan.

HON ROSIE BISTOQUET

Wi Mr Speaker. Mr Speaker Minis in mansyonnen ki nouvo

kontra ti ganny fer avek UCPS an 2007. E zabitan Pointe Larue, sa bann rezyon ki mon'n mansyonnen, zot ti'n fer plizyer konplent avan sa. E zot ti ganny dir par en let ofisyel, konmkwa ki UCPS pou aret kas ros UCPS pou aret kas ros net Point Larue by 2006 an montan. So, petet sey verifye sa akoz san kwa zot pa ti pou anmenn sa kestyon.

Prezan mon kestyon, eski - ou'n nonm en pti pe ki bann legzersis ki zot pe fer pou get lenpak. Me selman Minis, bann zabitan pe demande i ti a bon petet i annan en... eski i annan en legzersis konplet? Ler mon dir legzersis, en *real assessment* pou get tou lenpak negativ ki lanmin i fer Ile du Souhait?

Sirtou lo bann batiman, apre sirtou kot bann lakaz prive. Akoz i annan lakaz ki mwan mon konnen, bann dimoun osi in raporte ki'n fer lakaz 3an pase, 2an pase e lakaz in fini komans *crack*.

E osi tapaz ki afekte lasante. So, petet si sa i annan, fer nou konnen. Apre fer zabitan konnen *what is the outcome*. Akoz zot pe espere tou sa letan zot ankor pe pas martir dan sa sityasyon parey. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons silvouple.

MINSITER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon konpran, mon konpran lenkyetid Onorab. E osi lenkyetid bann zabitan. Byensir ler ou'n investir dan ou lakaz ou bezwen fer sir ki i an sekirite. E ki ou pa pe ganny okenn domaz dan bann lannen ki vini apre.

Mr Speaker, si Onorab i kapab donn nou en nide sa bann rezyon ki pe ganny afekte. Kot bann dimoun pe santi zot konsernen, ouswa zot pe war okenn sanzman avek zot propriyete. Nou ava kapab determinen ki sa *zone* ki pou bezwen ganny evalye.

E swivan sa nou ava kapab travay avek bann dimoun ki annan sa konnesans, e sa abilite. E osi an servan bann fasilite apropiye, pou fer bann evalyasyon detaye lo sa bann propriyete. E apre prezant avek Minister ki'n sir kontra avek UCPS, pou zot kapab donn en desizyon lo ki zot pou fer pou sa bann dimoun ki pe ganny afekte.

Alor, mon ti a kontan ki nou ganny sa lenformasyon. E mwan mon langazman se ki nou ava demar en legzersis,

avek bann sipor neser pou fer sa evalyasyon ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis i ava remarke ki kestyon in mansyonnen serten lokasyon. Notaman Pointe Larue Santral, Matata e Anse Faure. Me selman petet Onorab ti pou kapab elabore avek petet non bann fanmir ki'n ganny afekte dan zot lakaz.

Selman i pa bezwen fer li la, si i pa ankor soz. I ava kapab fer en dokiman e prezant avek Minis. Onorab, ou anvi dir keksoz lo la? Oubyen...

HON ROSIE BISTOQUET

Non. Sanmenm sa ki mon ti pe al dir Mr Speaker. Mersi, pou donn mwan laparol. I *more or less* bann dimoun santral, Pointe Larue Santral, Matata avek Anse Faure. Sa rezyon ki pli baze avek *airport*, e sa rezyon ki pli baze avek Ile du Souhait. Mersi.

MR SPEAKER

Si ou annan elaborasyon lo la, ou kapab kominik sa avek Minis apre. Mon annan kestyon Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Minis si ou kapab dir nou, apepre konbyen letan ankor - nou konnen sa

kontra ti pou 20an. Apepre konbyen letan i pou pran ankor pou sa louvraz kapab fini li menm li an zeneral? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis, repons?

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker, sa kontra i fini 2027. Savedir la nou 2023, nou annan apepre 3, 4 an ki reste lo sa kontra. Me selman nou konnen poudir demars pou annan en lot sit pe deza fer. Si sa demars i vin avan, e si nou kapab fer sa desizyon parey Onorab Larue i demande.

Si nou kapab fer sa desizyon vitman, *then* i pou annan serten sanzman dan sa plan ki egziste. E aktyelman la, letan nou'n ganny konversasyon avek Minister Later, ti annan en nouvo re-evalyasyon in ganny fer lo Ile du Souhait, pou vwar ki kantite letan pou kontinyen annan ros lo Ile du Souhait.

Akoz konsern i pa zis tir lanmin lo Ile du Souhait. Me eski i pou annan lakantite ros pou satisfere demann nasyonal pou bann proze ki devan nou? E Minister Later in war poudir wi, i kapab kontinyen annan

ros pou siport bann lendistri konstriksyon dan pei dan sa bann landrwa.

E alor, si keksoz i sanze, sa konpanyen a bouz en lot landrwa. Me si i pa sanze, nou ekspekte ki i pou tenir ankor la pou sa detrwa lannen ki pe vini ziska 2027. E apre i a bezwen bouze pou al en lot landrwa, akoz i pou nepli annan ros pou li tire. E osi i pou nepli annan en *least* dan sa landrwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis, avek ou delegasyon. Minis problem lanmin UCPS i en problem ki afekte zabitan Pointe Larue, parey Onorab Bistoquet in anmenn son kestyon. Me i osi en problem zabitan Petite Paris, Cascade osi. Ki nou annan en lakonpanyen ki apel CCCL. E ler ou get sa 2 lakonpanyen, ki pe servi sa metod lanmin.

Minis ou'n dir zot pe servi en teknolozi, ki sipoze redwir sa vibrasyon, *ok?* Me selman i touzour lanmin. Eski zot pe mazin an dyalog avek sa 2 lakonpanyen CCCL, UCPS, pou ki zot adopte lezot nouvo

teknoloji ki pa konpri lanmin, *ok?*

Akoz lanmin ki ase for ki redwir en pti pe mwen for, i *still* lanmin e i annan en lenpak, *ok?* Sa i en kestyon.

E apre 2enm kestyon, eski nou annan lekspertiz lokal pou nou kapab vin avek en *case* solid devan sa 2 lakonpanyen - UCPS parey kestyon Bistoquet - CCCL poudir zot ok, la nou'n idantifye poudir zot aktivite pe afekte tan kantite lakaz?

E eski nou annan en *case* solid pou nou kapab al devan, pou kapab posibleman ariv ver konpansasyon pou sa bann zabitan?

Akoz sa 2 lakonpanyen osi zot osi zot annan zot letid zot in fer. Dan ka CCCL mon rapel mon'n deza meet ek zot, ki pou zot, zot aktivite ki zot pe fer pa pe fer okenn danze lo napa okenn lenpak lo zabitan, *ok?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER **JOUBERT**

FLAVIEN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab si mon ganny ou byen, ou kestyon se; eski nou kapab minimiz lenpak lanmin, e nou kapab vin avek bann teknolozi ki pou fer ki nou

pa ganny sa kantite domaz letan lanmin i ganny fer?

I annan diferan lapros ki ganny servi pou redwir lentansite lanmin. E i osi annan serten metod, me selman nou pa konnen si i kapab ganny servi lo gran lesel pou kas ros san ki ou servi lanmin.

Nou ava rod lenformasyon avek sa bann konpanyen, e osi bann ki annan lekspertiz dan sa size. E nou ava vwar, petet ansanm avek ou *involvement*, ki mannyer nou kapab redwir an plis ankor sa bann lenpak. E sa bann sekous ki arive letan lanmin i ganny tire, dan bann landrwa.

Parey mon'n dir, i pa zis en kestyon tir lanmin ouswa pa tir lanmin. Me i en kestyon fason ki i ganny fer osi, ki enfliyanse lafason ki sa bann sekous i ganny resanti. Lo kote lekspertiz, i annan en bon pe konesans dan Sesel, ki kapab ase pou nou konpran vreman si pe ariv sa bann problem.

Nou annan bann enzenyer ki konpran byen kler sa bann size. Nou konnen ki kalite standar ki devret ganny *apply*, i bann standar *BS* ki Minister Later in deza servi pou konpar bann problem ki pe resevwar bann lenformasyon ki pe resevwar lo teren avek.

E nou'n menm annan dan lepase, nou'n menm aste lekipman. E mon krwar lekipman i ankor la ki teste *air blast* e osi vibrasyon dan later, pou konn egzaktman si pe annan bann sekous ki kapab koz domaz.

Akoz en keksoz ki nou bezwen fer kler Onorab, se ki letan en evalyasyon i ganny fer. I pa zis en kestyon si ou santi lanmin ouswa pa ti santi lanmin. Me eski sa lanmin, letan sa sekous in ariv dan sa landrwa kot sa propriyete i eski i sifizan ouswa i depas en serten nivo ki i kapab potansyelman andomaz en striktir?

Me selman en striktir ki ganny konstrir avek serten standar. Akzo i annan 2 ka kot par egzanp i annan dimoun ki lakaz i en pe vye, bann lakaz avan. Blok i parey blok ki pe ganny aste ozordi, i posib ki en lanmin ki menm par anba sa standar i kapab koz en domaz.

Sa osi i enportan ki nou pran kont. E petet si sa bann lakonpanyen i dir ou zot pa pe fer okenn domaz, zot pe kalkil en zistans standar ek en lakaz ki ganny konstri dapre serten standar. Petet i pa sa ki egziste dan lo teren.

Petet nou bezwen fer evalyasyon pli detaye pou nou vwar egzaktman kwa ki pe

arrive avek bann propriyete. Me zis pou reasir ou ki, i potansyelman kapab annan dimoun ki kapab donn bann lopinyon, i kapab evalye bann lenformasyon ki annan ki ganny anmase atraver sa bann legzersis. E zot kapab donn ou en bon lopinyon, dan domaz ki ganny arrive par sa bann aktivite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Minis avek lentansyon pou satisfere bann zabitan Pointe Larue, sirtou bann rezyon ki'n ganny mansyonnen, eski ou konfidan ki dan sa lespas 4an ki reste pandan ki sa kontra ki UCPS in gannyen pou kas ros Ile du Souhait - eski ou konfidan ki zot pou'n kapab bouz lo en, pou nobou idantifye en nouvo sit. E zot pou'n kapab bouz lo sa nouvo sit pandan sa lespas letan ki la?

E eski lakonpanyen li menm in pare, e annan kapasite pou li kapab bouz lo sa nouvo sit pandan sa lespas letan ki reste nou? Sa i zis pou reasir sa bann zabitan Pointe Larue ki annan serten keksoz ki pou arrive dan lefitir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons?

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Onorab sa size bouz lo nouvo sit, sa konpanyen ti'n deza ganny en konversasyon avek Gouvernman e zot ti enterese pou bouze lo nouvo sit en.

Akoz zot osi zot war li i pli apropiye pou zot etabli zot lo en nouvo sit. E petet zot kapab pli byen organiz zot aktivite, konpare avek sa lanvironnman kot zot pe fonksyonnen ozordi.

E alor i annan sa dezir, e sa lanvi pou bouz dan en landrwa ki pli apropiye. E ki pou tir osi en kantite blanm lo zot. Me eski i pou annan ase letan pou bouze dan sa 4an? Mon krwar si nou fer li byen, e si nou fer li avek ase boner, i pou annan nesosite pou bouz lekipman lo sa nouvo sit. E komans fonksyonnen avan ki sa kontra i terminen.

Alor mwan pou mwan Mr Speaker, si bann desizyon i ganny fer vitman. E mon konnen poudir bann Manm Lasanble osi ti a voudre swiv en pe bann keksoz mannyer i ganny fer. E nou bouze lo desizyon pou nou enplant sa fasilite dan en lot landrwa.

I pou posib pou bouz sa bann lekipman, e re demar loperasyon dan en lot landrwa. E nou konnen i deza annan lezot *quarry* dan pei, ki i pa pou fer ki nou napa materyo pou fer konstriksyon avek. Me i ava zis en azisteman ki ganny fer dan en peryod kourt. E apre keksoz i kontinyen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon, nou napa lot kestyon lo la. Alor nou a prosede avek prosen kestyon, limero 102 dan non Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou lekip. Mon kestyon i lit koumsa;

Swivan konsern eksprimen par bokou dimoun ki'n vizit lans Lentandans resaman, eski Minis i kapab eksplik Lasanble:

i)Kwa ki pe koz sa logmantasyon gomon dan sa lanmar?

ii)Ki Sityasyon bann lespes proteze ki trouve dan sa lanmar e ki kalite travay restorasyon ki pe ganny fer pou retourn sa landrwa dan son leta natirel?

iii)Ki program ki son Minister in met an plas pou

sirvey lenpak devlopman dan sa landrwa? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, larepons silvouple?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, avan ki mon adres kestyon ki Onorab in demande. Mon ti anvi zis enform Lasanble ki Merkrede le 5 Zilyet, ti annan en vizit ki ti ganny fer kot sit devlopman konstriksyon *ex Bayan Tree* Lentandans. Sa vizit ti ganny organize swivan konsern ki ti ganny met devan par kominote Takamaka atraver groupman non-gouvernmantal lanvironnman.

E sa i en vizit ki Onorab Mondon osi ti *attend*. Dan sa vizit ti annan prezans lakonpanyen konstriksyon ki ti lo sa sit. Repezantan devloper, bann manm groupman lanvironnman Takamaka, Zofisye Lanvironnman pou sa proze, zofisye lanvironnman sa lakonpanyen konstriksyon. Repezantan devloper e osi bann zofisye sorti kot Minister.

Pou reponn kestyon Onorab, mon a presize ki sa i pa en gomon. Me i plito en pti plant flotan ki an Angle i *the quid*, ki

pe propaze lo sa bann lanmar. I en pti plant vreman ptipti, i detrwa milimet larzer. I annan zis 2 pti fey ron, e i annan en pti rasin par anba, alor i flote lo sirfas.

Sa plant i pa en nouvo arive Sesel, me i en plant ki'n ganny rankontre dan bann lanmar Sesel en pe partou. E i ganny propaze bokou par bann zwazo. Logmantasyon sa lespes dan lanmar Lentandans, i rezilta sanzman dan kondisyon dan sa landrwa. Parey mobilizasyon bann eleman nitritif ki trouve dan vizitasyon ek bann sediman ki trouve dan lanmar. E osi logmantasyon dan lalimyer.

Kouvertir par sa lespes i pa en size nouvo, letan sa sif pe ganny devlope. Me i en konsern ki'n egziste oparavan menm ler vye Lotel *Bayan Tree* ti operasyonnel. E mon'n ganny konfirmasyon ki par egzanp an 2014, ti annan en rapor ki ti montre poudir sa lanmar ti deza a en serten moman kouver avek sa lespes.

Bann landrwa Onorab, i bann landrwa ki akimil matyer organik ek sediman ki sorti lo later. E i azir koman en landrwa dekonpozisyon, e osi en rezervwar sa bann materyo. Letan en lanmar i ganny deranze, bann eleman nitritif i

fertiliz sa landrwa. E serten lespes parey sa ki nou pe koz lo la, sa *the quid* i miltipliye.

Lenpak sa lespes i pa sever ouswa ireversib lo bann lanmar. E serten pwason par egzanp i manz sa plant. Son popilasyon i normalman desann letan kondisyon i sanze.

E sa i kapab ganny akselere par pli sirkilasyon, plis vizitasyon ki redwir lalimyer. E osi plis sa linite atraver lesanz avek delo sale. O osi kapab ganny tire, e i en plant ki ou kapab byen fer konpos avek.

Avek redevlopman sa sit i annan en plan rehabilitasyon sa lanmar ki'n fini ganny soumet e ki'n fini ganny aprouve. Sa plan i enn ki an lobzektif amelyor sirkilasyon delo dan sa lanmar. E pli enportan re entegre son biodiversite. Nou ekspekte ki letan sa i vin an plas, sa lanmar i a kapab retrouv son balans.

2enm parti kestasyon Mr Speaker, ki demande ki sityasyon bann lobze proteze ki trouve dan sa lanmar? E ki kalite restorasyon ki pe ganny fer pou retourn sa landrwa dan son letan natirel? Mr Speaker, redevlopman sa sit in pas atraver en prosedir lenpak lanvironnman.

Pandan bann staz konsiltasyon, pliziyer parti prenan in ganny konsilte enkli

Mouvman Lanvironnman Takamaka. Dan sa staz konsiltasyon en vizit ti ganny organize zis pou zot. Letan ki letid lanvironnman ti ganny prezante sa travay restorasyon dan sa lanmar ti osi ganny soumet.

E la ti annan plizyer rekomandasyon ki ti ganny met a latansyon lekip proze. Wi, sa i enkli proteksyon bann lespes dan sa lanmar.

Avan ki travay ti komanse, ti annan en letid ki ti ganny fer pou verifye diferan lespes ki ganny trouve dan sa lanmar.

Bann lespes pli sansib ti ganny retire avan ki travay ti komanse anliny avek plan lamenezman sa lanmar, ki sa devlope ti soumet kot Minister Lanvironnman pou laprouvasyon.

Bann aktivite dan sa plan ti enkli rekomandasyon tel parey, pou retir e transfer bann lespes parey torti soupap. Avan tou travay lo lanmar i komanse.

Kontrol serten bann vezetasyon anvaisan lo lanmar. E osi lafason pou asire ki i annan en melanz. E osi ki pou asire ki i annan en melanz vezetasyon ki pou konpri entrodwir ek natif nesese pou asir kontinyasyon bann lespes parey poulo.

Sa plan ti osi prevwar serten travay pou ogmant kapasite sa lanmar, pou retenir delo dan letan gro lapli. E restorasyon sa lanmar pou fer li vin pli prodiktiv e retenir son leta natirel. Zis pou fer rapel ki pou napa okenn striktir ki pou ganny konstri lo sa lanmar.

Travay reabilitasyon lo lanmar i kontinyen, e bann zofisye pe swiv travay lo sit. Bann bor lanmar pe rearanje; mezir pou amelyor sirkilasyon pe ganny met an plas. Nou ekspekte ki byento bann lespes ki ti ganny retire, i a kapab ganny reentrodwir.

E trwazyenm parti keston Mr Speaker ki program ki Minister i annan, in met an plas pou sirvey lenpak devlopman dan sa landrwa. Sa proze pe ganny sirveye tre pre par en tim ki konpri bann zofisye Departman Lanvironnman ek osi bann zofisye Departman Sanzman Klima.

Minister i an kominikasyon konstan avek devlope, pou fer sir ki i ekout Minister, e osi enplimant bann mezir konsernen.

Tou le semenn i annan en tim ki al vizit bann devlopman ki pe arive lans Lentandans. Sa tim i donn lenstriksyon lo lakantite vizitasyon ki ti ganny

retire dan lanmar, konsey lo metod ki bezwen ganny servi; verifye bann tes ki ganny fer pou polisyon dan lanmar. E lezot mezir ki pou amelyor ekosistenm sa lanmar.

Sirveyans i ganny fer par bann vizit regilye. Me osi bann vizit ki ganny fer san lavertisman, pou verifye oubyen pou detekte i devloper pe aplik bann mezir ki'n ganny donnen. I annan osi bann lezot tes pli aprofondi ki pou ganny fer pandan e apre proze in konplete pou verifye lenpak lo sa ekosistenm.

E sa i form parti sa plan pou lamenzan sa lanmar. Sa devloper i osi annan en zofisyete ki responsab pou sirvey devlopman, an relasyon avek laprouvasyon lanvironnman ek tou bann permisyon ki sa proze in ganny donnen.

Nou'n osi resevwar serten konsern atraver nou *information officer*, konsernan lenpak lo lanvironnman ki Minister i pran konsiderasyon i verifye e i osi fer koreksyon letan i arive. Mr Speaker, Minister i reste angaze pou vwar ki sa proze i ganny enplimante dapre bann kondisyon ki in gannyen. Ki'n ganny agree avan prose ti komanse.

Si i annan okenn sityasyon ki arive ki anmenn en lefe advers lo sa ekosistenm, Minister ek lezot lazans i pare pou entervenir pou sityasyon kapab ganny adrese. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Mondon, wi nou'n apre pou ou siplemanter.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Dabor mersi Minis pou ou repons tre detaye. Mon apresye ki mon'n ganny loportinite pou vizit sa landrwa, Merkrede pase avek ou lekip dan Departman Lanvironnman.

E konsern apre vizit ti reste sa konsern *seepage* kot *staff headquarters*, kot akomodasyon bann *staff* ti ete ki ti la. E posibilite ki sa delo i annan, in polye. Eski Minis i kapab konfirman avek nou, ki wi i annan en kontaminasyon sa delo ouswa non?

E dezyenmman, si i vremen annan sa kontaminasyon, eski Minis i kapab donn nou garanti ki sa landrwa i a ganny netwaye? E ki en *board* a ganny mete pou enform piblik, sirtou bann zanfan ki vin bennyen dan sa lanmar kot i annan sa sel *outlet* sa lanmar lo bor lans si sa i a

kapab ganny organize. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Mr Speaker, avek ou permisyon demann *DG* Laure, pou reponn. Vi ki li ki'n al lo *site* pou *deal* avek sa 2 sityasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *DG* ou annan laparol.

DG NANETTE LAURE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. I en size ki nou ti diskite lo *site* pandan vizit. Wi, nou okouran ki i annan en serten nivo polisyon lo sa bout kot zot in pran *sample*.

Sa i an deor sa sit konstriksyon li menm, kot *staff quarters* i ete. Ki nou pe fer, se ki nou zofisye pe pran en *sample* zot osi pou verifye nivo polisyon lo sa sit. Me selman i bon fer remarke, ki nou bann *sample* ki nou pou pran i pa zis lo sa bout ki zot in pran.

Nou pou pran li a plizyer lokasyon lo sa sit konstriksyon. E apre nou, nou pou kapab fer

konparezon avek bann lezot tes ki'n ganny fer. Akoz zis pou met bann Manm okouran, i annan bann tes osi ki devloper pe fer atraver son zofisye Lanvironnman.

So, nou pran tousala pou nou kapab *assess*, e fer konparezon. E apre pou nou donn bann lenstriksyon. Parey nou'n diskite devloper pe angaze, akoz li osi i pa anv i pa anv war poudir i annan en serten nivo polisyon dan sa delo.

Nou'n donn lenstriksyon ki i annan bann *warning signs* parey nou'n agree lo *site* pou ganny mete. E nou, nou pou fer sir pandan nou bann vizit *monitoring* ki pou ganny fer, sa i ganny met an plas. E osi zis pou *remind* Onorab ki i osi annan bann lezot aktivite otour sa site konstriksyon, ki kapab pe ede osi pou fer ki i vin en fakter pou kre sa polisyon dan delo.

Tel ki bann lezot aktivite, tel ki lagrikiltir dan zalantour. So, sa i en pti pe ki nou pe fer. Me *as soon* ki nou, nou fini ganny nou bann rezilta, nou ava dan en pli bon pozisyon pou nou kapab donn bann plis lenstriksyon devloper ek son lekip lo *site*.

MR SPEAKER

Mersi *DG*. Mon annan siplemanter Onorab Aglae?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou *panel*. Minis mon ti a kontan petet ou eklersi sa Lasanble, *ok?* An giz ki i annan bann regilasyon ki sa bann devloper i bezwen swiv. Premyerman parey zot ti fer avek proze Anse la Mouche, *ok?* Mon fer referans avek.

Kot i konsern bann destriksyon, bann plant parey in dir i annan rapor ki i annan plant ki en pti pe andemik tou. Eski parey zot ti fer Anse la Mouche, avek sa proze, i annan bann plant ki'n bezwen ganny sorti. Apre pou ganny re entrodwir dan sa landrwa parey zot ti fer?

Dezyenmman Minis, kot i konsern travayer ki pe travay lo sa sit e ki pe reste lo sa sit li menm li. An vi ki i annan sa konsern kontaminasyon dan sa delo premyerman. Eski tou le neser kot i konsern bann dispozisyon, bann kot i konsern *sewage* pe byen ganny fer parey *the norm*, pou anpese ki i annan kontinite *sewage* ki pe ganny *leak or* kontaminasyon dan sa lanmar li menm li? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons *please*.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou 2 pwen. Enn i konsern eski regilasyon pe ganny swiv - si mon konpran byen. E si bann plant andemik pe ganny remet dan plas ler i pe ganny tire? E dezyenm i konsern kontaminasyon Mr Speaker.

Mon a pas laparol avek *DG* Laure pou li reponn tou le de. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. *DG* ou annan laparol.

DG NANETTE LAURE

Onorab, an sa ki konsern regilasyon si pe ganny swiv? Wi nou pe fer sir ki nou bann regilasyon a tou moman pe ganny swiv. Se pou sa rezon ki nou vizit i en pe pli regilye ki nou fer, an konparezon avek bann lezot *site*.

Akoz nou anvi fer sir ki tou bann kondisyon ki'n ganny aprouve i ganny swiv. E si pa pe ganny swiv, nou pran aksyon ki devret pran avek *developer*, e lakonpanyen konstriksyon. An di-z-an sa mon pou dir ki in annan lenstans ki nou'n pran

aksyon, letan nou'n vwar ki in annan bann kondisyon ki pa'n ganny swiv parey i sipoze.

E se pou sa rezon osi ki i pa zis Minister Lanvironnman ki *monitor* sa *site*. Nou osi fer bann vizit *jointly* avek bann lezot lotorite; par egzanp *Planning Authority* e osi *Public Health Authority*. Sa i pou vin lo ou dezyenm pwen, an sa ki konsern *staff accommodation*.

Avan ki ti ganny permisyon pou ki bann *staff* i kapab vin reste la kot zot ete, ti annan tout en prosedir *assessment*. E la Departman Lasante, *Public Health Authority* ti ganny *involved* ladan. E avan ki zot ti kapab vini, zot in fer sir ki laprouvasyon in gannyen e ki tou bann mezir in ganny met an plas pou ki zot kapab servi sa landrwa.

MR SPEAKER

Mersi. Ou le klarifikasyon?

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker non pa klarifikasyon. I annan en bout i pa'n reponn. Mon ti dir ki i annan bann plant, parey zot ti fer Anse la Mouche ti ganny retire ouswa ti ganny transfer apre pou kapab re, re entrodwir.

MR SPEAKER

Wi, mersi. *DG*?

DG NANETTE LAURE

Pou le moman la travay ki pe ganny fer, i an relasyon avek restorasyon kot lanmar plizoumwen. E bann plant ki pe ganny retire, plizoumwen sa bann ki *Minister* in koz lo la. Me selman ki nou'n fer nou, nou pe egzize ki *developer*.

Parey nou'n fer avek Anse la Mouche, *developer* i annan son *nursery* li osi, ki i annan son *landscaping plan* in *submit* ek nou. Ki apre letan anmezir ki konstriksyon pe ganny fer, par faz i annan *landscaping* ki pe ganny fer.

Sa sirtou lo kote lakot, kot nou'n egziz en bon pe kot i annan bokou reabilitasyon ki ganny fer. So, menm prensip ki nou'n servi ki nou pe servi avek lezot devlopman - wi, i osi sa prensip ki nou pe servi la.

Me selman pou le moman plan ki pe ganny retire, mon a zis fer mazine ki i bann plant ki i dan lanmar ki sa bann plant anvaisan la ki pe tire *as part of* sa program restorasyon.

MR SPEAKER

Mersi *DG*. Mon annan kestyon Onorab Herminie.

HON WILBERT HERMINIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Minis i paret mwan sa sityasyon i en pe alarman. Mon kestyon mon pe gete; zot vizit pou sa landrwa, konbyen fwa zot fer par semenn zot enterval? Epi si zot vwar ki rezilta sa zot bann tes, zot war ki sa landrwa in ganny kontaminen? Ki aksyon ki zot pou pran avek sa devloper? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a reponn? Oubyen diriz delegasyon.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon pou zis rapel Onorab ki dan mon repons, mon ti'n dir pou dir, *meeting* in ganny fer. Son frekans i 1 fwa par semenn. Me i osi annan bann vizit ki pa ganny anonse, kot nenport ki moman si i remark okenn sityasyon i kapab al lo *site*.

Me kot i konsern si i annan okenn aksyon, ki pou ganny pran letan i annan kontaminasyon. Mon ava pas, petet mon ava pas laparol sa voyaz avek *PS Matatiken*. Vi ki li osi i siperviz laplikasyon Lalwa an antye dan departman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. *PS* laparol pou ou.

PS DENIS MATATIEN

Mersi Minis. Lo kote ou kestyon Onorab parey si nou war poudir i annan en kontaminasyon, mon krwar premye keksoz ki nou pou bezwen sey fer se nou pou bezwen idantifye kote sa sours i ete. E sa i pou vreman enportan pou nou.

Akoz ler nou kapab war sa landrwa kote i pe koz lakoz polisyon, mon krwar bi prensipal ki nou bezwen annan se, pou nou kapab redwir okenn polisyon ki kapab annan kontinyelman dan sa landrwa. E ansanm avek sa devloper dan en lenstans koumsa, nou kapab pran serten mezir pou nou asire ki sa bann polisyon i pa arive. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, ou ti a kontan klarifye Onorab Herminie?

HON WILBERT HERMINIE

Mersi Mr Speaker. zisteman Minis, vi ki ou dir mwan koumsa enterval vizit i 1 fwa par semenn. Be ki mannyer sityasyon in kapab ariv dan en sirkonstans koumsa? Mon ti pe ekspekte ki 1 fwa par semenn ou kapab *pick up* sa bann keksoz ki pe arive. So, mon

kestyon se ki manner sa landrwa in ariv dan en leta koumsa? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

**MINISTER FLAVIEN
JOUBERT**

Mersi Onorab pou sa pwen siplemanter. Mr Speaker, mon pa'n al lo *site* ek bann zofisye. Me selman mon konnen poudir i annan 2 ka kot sityasyon i devlop ase vit. I kapab en sistenm ozordi, ou verifye i pe fonksyonnen e in ganny ponpe par egzantp.

E demen ou pase ou war ki in ariv en problemanm avek. Alor mon pa pou kapab dir ou egzaktaman ki'n arive. Me selman lenportans ki letan i arive i ganny atrape vitman. E mezir i ganny pran pou fer sir ki napa en agravasyon dan sityasyon.

Me selman petet Mrs DG Laure i ava kapab donn en pe plis klarite lo sa size *site visit* li menm, e ki manner bann lenspeksyon i ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. DG?

DG NANETTE LAURE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, parey *Minister* ti dir dan son

larepons. Sa *issue* i pa enn ki nouvo, ouswa i pa en keksoz ki petet aköz sa devlopman pe ganny fer la ki in annan sa bann keksoz ki pe ganny idantifye.

Nou vizit tou le semenn, i en vizit ki nou fer li detaye parey mon'n dir. Nou fer sir ki nou mars lo sa sit konplet, an relasyon avek travay ki pe ganny fer. E pa an dizan, wi, i annan bann *issues* ki leve ki nou letan nou retourn lofis ouswa menm lo *site*, nou fer nou mye ki sa devloper ek son tim i adrese.

Sa ki konsern sa *issue* kot lanmar ki pli spesifik la ki nou pe koze, parey mon'n dir i en aksyon ki nou pe pran la, se ki nou pe fer bann tes. Bann tes ki parey Minis in dir nou pou bezwen idantifye sours polisyon kote i sorti. E la apre ki nou pou kapab pran aksyon neser avek devloper si fodre.

So, i en keksoz ki nou vizit i en vizit ki mon pou met lanfaz lo la. I detaye wi, nou annan en kantite aksyon ki nou'n pran avek devloper. I annan en kantite keksoz ki nou fer zot adrese, ki kekfw bann lezot dimoun pa pe okouran, sa zot pa konnen.

Nou fer sir ki nou bann kondisyon i ganny respekte. E sa i nou bi, nou vizit tou le

semenn. E menm par fwa nou fer li plis ki en fwa par semenn. Letan nou vwar ki nou bezwen al plis lo sa *site*, pou nou fer sir ki tou nou bann keksoz aköz nou annan bann *deadlines* ki nou donnen.

So, pou nou fer sir ki sa bann aksyon i ganny met an plas dapre bann dele letan ki zot gannyen.

MR SPEAKER

Mersi DG. Mon annan Onorab Esparon, kestyon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Minis mon ti zis anvi demann ou, si Departman Lanvironnman i satisfè avek sa travay *renovation* ki pe ganny fer. Restorasyon lo sa lanmar. E si i pe ganny fer avek minimonm prekosyon pou li pa kre okenn domaz ek lanvironnman.

E si dan sa travay ti osi enkli, en travay *dredging* oubyen fouye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINSITER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen. Mon pa pou dir si nou satisfè oubyen non. Aköz i pa toultan en bon

pratik pou ou dir ek dimoun si i satisfè oubyen ou pa satisfè.

Me selman ziska konmela nou konnen poudir i annan bann rezilta ki ase pozitiv. E nou war ki bann lenstriksyon pe ganny swiv.

Alor nou krwar ki lo sit bann keksoz pe ganny fer dapre prosedir. Me si i annan okenn *dredging* oubyen non, mon ava demann Mr Meme, Direkter Mr Meme ki responsab BIA, ki aktivman enplike dan proze. Pou li osi klarifye serten pwen konsernan sa ki pe ganny fer avek sa lanmar. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Yes director*, ou annan laparol?

DIRECTOR ENVIRONMENT ASSESMENT & PERMITS SECTION MYRON MEME

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Parey pe fer referans lo bann vizit ki nou fer tou le semenn. Nou kapab garanti ki tou keksoz ki nou idantifye oubyen rankontre, sak fwa nou fer vizit i ganny milite, i ganny *action* lo la.

E devloper oubyen kontrakter i ganny *advise* lo tou desizyon ki nou pran. Lo kote sa kestyon *dredging*, non napa aktivite *dredging* lo sa sit, sirtou dan lanmar. I plizoumwen

travay restorasyon dan *wetland*. Ler mon dir restorasyon, i plizoumwenn bann plant anvaisan ki nou pa kapab retir avek lanmen.

So, nou bezwen masin parey bann pti *excavator* ki vini ki fer sa travay. E an fezan sa ti annan en metod *statement* ki ti ganny soumet avek Departman Lanvironnman pou analize. E baze lo sa metod *statement*, i annan bann kondisyon detaye ki Departman Lanvironnman in donn sa kontrakter.

E sa kontrakter pe swiv dapre bann kondisyon ki nou'n met devan pou fer sa travay. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi direkter. Mon'n termin kestyon lo sa size. In ler pou en sanzman delegasyon. Donk, mon ava remersye Mr Matatiken, Mrs Laure, Mr Labrosse e Mr Meme pou zot partisipasyon. E mon a swet zot bon depar, e bonn kontinyasyon. Mersi.

Minis i ava tenir avek nou, pou en pe letan ankor. E an menm tan madanm raporter nou a ganny lot delegasyon ki pe atann ou a fer zot antre.

Byen bonn apre midi, e byenveni Mr Kevin Nancy Sekreter Prensipal pou Lagrikiltir. Mr Rodney Philo

Chief Veterinary Officer dan sa departman e Ms Linetta Joubert *Chief Officer* osi dan sa departman. Mersi pou zwenn nou pou bann kestyon, 2 kestyon ki la. Premye limero 104, dan non Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Minis bonn apre midi. E *change in panel*, bonn apre midi bann ki lo *panel* e nouvo. Kestyon i lir konm swivan;

Eski Minis i kapab dir ek sa Lasanble si i annan okenn proze lenfrastruktir pon e semen ki'n ganny aprouve pou fermye dan distrik Port Glaud? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, ou repons silvouple. Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, dan distrik Port Glaud i annan 41 fermye an rezistre ki pe okip Later Leta. An sa ki konsern proze semen pou benefisyè sa group fermye;

An 2022 ti annan en proze, e departman ti met koltar lo en semen Des Arpents. E sa ti deservi 5 fermye. Pou sa lannen 2023, nou pou napa konstriksyon semen pou Port Glaud. Me departman pe fer le neser atraver bann *topo survey* pou en lot semen Des

Arpents ki pou benefisye ankor 6 ferme; savedir i an preparasyon.

Konstriksiyon sa semen pou ganny enkli dan Bidze 2024. I annan osi nesesite pou fer en semen pou deservi 4 laferm ki lo later J3795, 96 e osi 3790. La osi departman pe fer *topo survey* sa lannen.

Dan Port Glaud i osi annan demann pou en semen pou deservi en laferm, ki lo *parcel J3596* okipe par Mr Sauzier.

Departman in fer demann avek Lazans Lenfrastriktir pou evalye sityasyon lo teren. E propoz detay sa louvraz pou kontinyasyon sa semen ki'n deza egziste. Nou pe esper propozisyon sorti kot Lazans Lenfrastriktir. E se sa pa kout ser, nou ti a oule damar li sa lannen.

Me sa i pou depan lo pri ki nou ganny donnen apre ki Lazans Lenfrastriktir in fer son evalyasyon. I osi annan 3 ferme lo later *J3906* Port Launay, ki annan gran difikilte akse.

Dan sa enn ka pli gro defi se prezans sa larivyer ki tonm dan baraz Port Launay, ki kre en lanpesman pou en proze semen dan sa landrwa.

Mon annan kontak avek enn sa bann ferme. E nou'n

dakor avek Lazans Lenfrastriktir pou reevalye e trouv larout alternatif, ki petet i a fer sa proze posibil. Dan lepase bann lesey in ganny fer Mr Speaker pou trouv en solisyon pou semen dan sa landrwa. Me sa in tre difisil e i tre koute. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Aglae, ou kestyon siplemanter.

HON EGBERT AGLAE

Minis, mersi pou ou larepons. Minis premyerman lo kote *J3906* ki tonm Port Launay, kot i annan sa 3 ferme. Minis, dabor i annan en vizit nou pe espere Minis. Si ou kapab konfirman si ou pou vin vizit, sa vizit ki nou ti demande?

Lo kote sa *J3906* Minis, sa bann ferme sirtou sa 2 - i annan 2 prensipal ki zot in pare pou zot fer serten konpromi. Pou kapab soulaz sa proze, petet i a minimiz en pti pe kou lenpak totalite proze. So, se sa ki nou pe annan sa vizit pou nou fer sa diskisyon. Mon ti a kontan nou fer sa.

Apre Minis i annan dezyenmman, eski sa enn ki Des Arpents an vi ki i annan en pti pe kompleksite an term i pou pas lo enn de propriyete? Eski sa proze *survey* zot in kapab fini

fer ouswa zot in fini ganny en diskisyon avek sa semen kot i pou pase? An vi ki i pa lo en sel propriyete.

E dernyerman, permet mwan Mr Speaker, lo kote Mr Sauzier mon ti a kontan petet demande; eski vi ki i pa en gran proze li menm li, eski dan sa vizit i ava ganny fer ansanm avek sa enn Port Launay. Nou kapab fer en sel pase, regarde *what can be done* imedyatman akoz li osi i dan serten problem, akoz transportasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 3 pwen. Mr Speaker i annan serten bout kestyon mon pou pas avek zofisyete ki la a kote mwan. Me selman mon pou zis konfirm avek Onorab ki dat vizit in fini ganny set, on pa konnen si ou biro in fini ganny enformen.

Me nou ava fer ou ganny sa lenformasyon. Nou'n fini set ki zour nou pou vin vizit avek ou lo teren, pou nou vwar sa bann proze ansanm. Kot i konsern sa bann fermye Port Launay byensir, mon ti a

voudre ganny en diskisyon avek zot. Mon'n zwenn enn sa bann fermye ki ti vin vwar mwan. E in eksplik mwan son lentansyon pou kontribye dan sa proze.

E mon krwar i en bon linisyativ ki kapab ed nou ganny en proze pli vit. E mwan mon pare pou al lo *site* pou zwenn avek zot, e pou nou fer bann laranzman avek zot pou fer sa semen ganny fer. Mon ava pas avek zofisyete, Mrs Linetta Joubert a kote mwan ki konn en pe byen sa bann detay sa proze Des Arpents. Bann size *private property*.

Me kot i konsern Mr Sauzier ankor ou trwazyenm pwen, byensir nou ava vwar li. Nou ava vwar egzakteman kalite proze ki i pe demande kalite fasilite pe demande. E trouve si nou kapab ganny en solisyon pou sa demann ki i pe fer.

Prey mon'n dir i en kestyon pri, mon okouran pou dir i annan en pe zistans. Me nou a bezwen gete ki pri i donnen, e si pri i *ok* nou ava sey *fit* li dan nou bann resours ki nou annan pou proze pou sa lannen.

Me mon ava pas avek Mrs Linetta a kote mwan pou eksplik en pe lo Des Arpents. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mes Joubert, ou annan laparol.

CHIEF OFFICER LINETTA JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Kot i konsern sa semen Des Arpents, parey Minis in fer sorti nou pe zis fer *topo ek survey*. Savedir deza nou pe fer en lot *profile*. E kot i tonm avek later prive, nou an negosyasyon avek Minister Later pou fer sir ki nou ganny *wayleave* pou nou kapab fer sa semen.

Selman nou osi, nou pe fer bann *site visit* kot si Lotorite Distrik li osi i enterese pou partisipe nou a envit zot.

MR SPEAKER

Mersi. Mon napa lot kestyon lo la. Nou a pas lo prosen kestyon 105. Dan non Onorab Churchill Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Kestyon i lir koumsa; Eski Minis i kapab enform sa Lasanble kan ki sa laboratwar Cap Samy ki'n fini ganny fer renovasyon lo la depi 2021, e tou lekipman ti sipoze ganny finanse par *EU* me ozordi an Zilyet 2023 nanryen pa ankor

ganny fer pou met an mars sa labatwar? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon, konsernan labatwar Cap Samy. Mr Speaker, wi an Oktob 2022 nou ti dir dan Lasanble ki lekipman pou sa labatwar ki trouve cap Samy, ti pou ganny finanse anba en fon Linyon Eropéen an kolaborasyon avek Gouvernman Sesel.

Lasanble ti ganny enformen ki a sa moman ti annan en konsiltan ki ti'n ganny apwente par Linyon Eropéen, pou travay lo *tender* dosye pou aste bann lekipman pou labatwar Praslin.

Departman Lagrikiltir in travay an kolaborasyon avek Departman Komers, ensi ki konsiltan ki ti ganny apwente pou kapab drafte bann dokiman. E finaliz prosedir pou *tender* pou lekipman labatwar.

Tender dosye ti ganny drafte, i ti apre ganny anvoye kot delegasyon Linyon Eropéen dan dele letan ki ti rekomannde anba prosedir, pou sa kalite aktivite. De ki laprouvasyon ti ganny donneren *tender* ti ganny

lanse le 22 Mars 2023 lo *website e-tendering* Linyon Eropeen.

E osi lo *website Procurement Oversight Unit* ek *Trade Portal* pou Sesel, pou donn sans okenn *bidder* ki enterese pou soumet zot *bid*. Sa *tender* ti frenmen le 28 Avril 2023. Sesyon pou louvertir *tender* pou labatwar ti fer le 8 Me 2023, me i regretab pou dir ki apre tou sa travay, Gouvernman pa ti resevwar okenn *bid* pou sa *tender*, swa nasyonal ou swa enternasyonal.

Sa i fer ki bann lekipman pou labatwar pa pou kapab ganny finanse anba sa fon 11enm fed, akoz ti napa okenn *bid* ki ti ganny soumet. E ki sa fon son dirasyon i ziska le 19 Zen 2023. Alor i fer ki i pa posib pou relans sa prosedir *tender* pou en 2enm fwa.

I enportan pou note Mr Speaker, ki bann prosedir Linyon Eropeen i vremen konplike. E menm avek sipor bann konsiltan ki zot menm zot ti'n apwente, sa pa'n vremen anmenn sa rezilta ki nou ti pe ekspekte. E alor nou bezwen al ver en lot alternativ pou fer *procurement* ek lenstalasyon bann lekipman apropiye pou sa labatwar anba bann fon ki nou annan pou *capital projects*.

Sa i pou posib akoz nou pou kapab retir larzan anba proze pou Mahe, pou sa lannen, ki i osi pe ganny retar pou son konstriksyon. An se moman departman pe travay lo amelyorasyon sistenm desarz dan sa landrwa Cap Samy, ek landrwa pou met zannimo avan labataz ki ava konplet tou lenfrastruktir lo sa *site*.

Kot i konsern lekipman nou'n ganny detay 2 fourniser, ki pou kapab aprobe. Ki nou kapab aprobe anba prosedir lokal pou ganny kotasyon pou sa bann kalite lekipman e fer li ganny enstale dan sa labatwar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Ou siplemanter Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou leklersisman. E mon krwar bann dimoun ki ti pe espere pou sa komans fonksyonnen, zot a kler ki egzaktaman in arive. Mon kestyon siplemanter se la ki sa in relanse; eski ou annan en *timeframe* ki zot pe mazine zot *anticipate* pou konplet sa, pou nou kapab fini avek sa?

E vi ki nou lo la, parey nou konnen sa landrwa in *fenced*. Eski ler nou pe koz *Procurement*

in *take over* pou lekipman, i pou enkli tou keksoz ki bezwen ladan? Oubyen i pou annan serten keksoz ki pou ganny mete la pou le moman, apre pli tar lezot pou ganny mete anndan an term lekipman? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, ou repons silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker, mersi. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Mr Speaker, kot i konsern *procurement* lekipman, parey mon'n eksplike i annan en travay pe ganny fer la pou amelyor sistenm desarz, kot pou tret bann delo sorti labatwar, me sa pe ganny fer aktyelman avek lenfrastriktir.

Nou annan 2 konpanyen ki nou oule lans en *call* pou kotasyon avek zot. E sa i pou bann lekipman ki dan labatwar, ki pou servi pou labataz li menm. E apre i annan osi lekipman refrizerasyon ki sipoze anba sa *package* ki avek Linyon Eropeen, ki bezwen ganny ranplase, aköz sa ki la i nepli bon.

E an menm tan ti annan en *standby generator* osi ki li mon krwar pa si nou bezwen

met li deswit. E i a kapab ganny mete pli tar, aköz dan provizyon ti annan en *standby generator* pou fer sir ki i annan okenn koupir i a kapab ganny sa landrwa i a kapab fonksyonnen.

Alor, ki nou pe ekspekte la, se konplet sa sistenm desarz. E *procure* sa bann materyo ki annan pou fer avek labataz ek osi refrizerasyon sa lannen. E apre lannen prosen posibleman nou ava gete si lenstalasyon i kapab ganny fer vitman.

E nou ti ava voudre ki lannen prosenn sa fasilite i komans fonksyonnen, avek sa bann lekipman. E parey mon'n dir apre nou ava al lo sa size *standby generator*, ki i esansyel me selman i pa kritik pou komansman loperasyon dan sa landrwa. Mersi.

MR SPEAKER

E mon ava permet klarifikasyon Onorab.

HON CHURCHILL GILL

Minis dernyen kekyon se ler labatwar in fini, lekel ki pou *run* labatwar? Eski zot pou met *tender* pou *private sector run* labatwar? *Or otherwise?* Mersi.

MR SPEAKER

Minis?

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, lentansyon depi lo komansman se ki deswit ki nou konn dat ki proze pe al konplete pou Mahe e Praslin tou lede proze. E sa i en lagreman ki nou'n gannyen avek Minister responsab *Procurement*.

De ki nou'n konfirm dat ki proze pou komanse e i pou terminen, nou osi fer en *special of interest* pou okenn endividi ouswa group ki anvi fer loperasyon sa fasilite. Akoz nou lentansyon se ki koman fasilite i pare, sa dimoun i konnen poudir li met li pare e i kapab antre.

Me osi en keksoz ki nou ti a kontan i arive se ki, sa dimoun i ganny notifie boner pou ki si letan travay pe ganny fer pou fer bann laranzman final lo *site*. Li i annan serten keksoz ki i ti a voudre ganny fer. I a kapab osi antre an kontak avek Minister. E nou a kapab fer sa lenstalasyon dapre li son bezwen ki li i krwar i devret annan lo *site*.

E non pa kre fasilite, e apre letan ou donn avek en lot dimoun i vwar poudir i annan serten modifikasyon adisyonnell pou li fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay ou ti annan en kestyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Wi, mon ti annan en kestyon. Mon le ganny en klarifikasyon avek Minis. Ler mon pe regard zot *PSIP* pou lannen 2023, anba "*animal health and production*" i annan *construction of labatwar* ki R10.2milyon.

Eski dan kestyon ki ou'n reponn Onorab Gill, ou pe dir avek nou ki larzan pou aste lekipman pou labatwar Cap Samy pou sorti dan sa R10.2 milyon? Si wi, konbyen larzan ki zot in depanse ziska la dan sa R10.2milyon pou konstriksyon sa labatwar ki ti'n ganny bidzete anba Bidze pou 2023? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon ava eksplik en pe sityasyon labatwar Mahe petet i ava fer keksoz en pe pli kler. Nou ti pe prevwar ki sa lannen nou ti pou ganny en sit *Zone 18*, e nou ti pou demar konstriksyon lo teren. Nou ti'n ekspekte ki *by* avan milye lannen nou ti'n komanse.

Nou'n fini ganny nou lekip aprouvasyon avek *POU* avek nou lekip Arsitek, QS e Enzenyer. Nou fini ganny konversasyon avek sa ki pou konstrir. Me ki'n arive se ki letan nou'n get bann sityasyon kot i konsern sa lenstalasyon, ki deza lo sa sit ki nou bezwen deplase, son kou ki nou'n ganny ki nou pe fer fas avek i tro bokou pou nou deplas fasilite.

Nou ti krwar - nou ti anba lenpresyon, ki i pou kout bokou mwens pou nou tir sa okipan lo sa later, pou deplas li dan en lot landrwa.

E nou vwar ki aprezan nou pou bezwen fer en lepa an aryer. Kot ki nou bezwen fer la, se ki nou pou al fer nou pou bezwen fer en konblaz. En *reclamation* pou sa proze li menm, *standalone* ki li i a ganny son later, komans lo zero. E komans met sa proze debout.

E nou ekspekte ki sa lannen nou pou depans larzan lo en *reclamation*, ek bann fasilite debaz lo sa sit, me non pa en batiman ki pou monte lo sa sit. Alor sa R10.8 milyon ki egziste, i pa pou antyerman ganny konstri, i pa pou kapab antyerman ganny servi pou proze dan sa landrwa.

E nou ekspekte ki nou a kapab tir serten konponan ladan, e servi pou siport labatwar Cap Samy. E fer ki proze cap Samy i kapab ganny konplete dan son konplet. E apre nou bouz ver konstriksyon a enn Mahe an antye.

Akoz sa size later pou labatwar in vin en gro problemm. Nou'n ganny detrwa lezot opsyon, me nou'n diskite avek *Planning*, i pa'n posib pou nou ganny laprouvasyon pou bann lezot sit alternativ ki nou'n diskite avek *Planning*.

Planning in dir nou non. E zis *Zone 18* i reste koman enn bann opsyon ki nou annan. E alor nou bezwen trouv en solisyon lo *Zone 18* pou nou kapab kontinyen avek sa proze. Akoz lezot sit i vreman, vreman difisil. E laprouvasyon i pa'n ganny donner pou nou enplimant li lo lezot sit.

Akoz si nou ti'n ganny laprouvasyon, nou ti kapab komans konstriksyon la, la, la deswit lo en lot sit alternativ. Mersi.

MR SPEAKER

Klarifikasyon Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon konnen ki mon pe, mon pa lo *borderline* avek kestyon orizinal. So, mon

pou sey mon mye pou mwan etabli pou mwan kapab ganny en konpran. Dan sa R10.2milyon ki nou ti'n *earmark* pou sa proze labatwar ki ti sipoze ganny fer isi.

Eski ou kapab dir nou konbyen larzan ladan, ou pou servi pou sa upgrade lekiman Cap Samy? Osi pou sa *total amount* ki pou al dan *upgrade* lekiman Cap Samy? Oubyen porsyon sa *amount*? E prezan larestan sa larzan ki pou reste anba sa proze kote ki pou ale?

E si i posib prezan pou ou donn Lasanble en *costing* prezan pou sa nouvo proze labatwar, akoz i annan pou fer avek *animal health* plito prodiksyon.

Pou sa nouvo proze ki nou pe al fer reklanmasyon, *plus* konstriksyon rezenerasyon plus *civil works*. Konbyen prezan pou ganny bidzete pou sa proze, pou ki nou kapab ganny en konpran bann kou ki pe asosye avek sa? E si sa pou napa en lenpak lo si oule bann prodiksyon an se moman? Si i posib, si ou pou les sa kestyon Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. wi, i annan plizyer kestyon Minis ou a sey adrese.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Pa tou detay ki'n ganny devlope pou sa size. Par egzanp *proclamation* li menm, mon'n demann Lazans Lenfrastriktir pou donn nou en kou egzakt, dapre bann kou proklamasyon ki annan ozordi.

Me selman zis bann *figures* ki nou annan lo rikord Mr Speaker. pou fer sa travay Cap Samy aproksimatif i apepre 4.2milyon. E alor dan sa 10.2 nou pe prezimen ki nou pe ekspekte ki apepre 4.2milyon i kapab ganny servi pou Cap Samy.

I pou reste nou apepre ankor R6milyon. E avek sa R6 milyon nou ekspekte ki nou a kapab fer en konblaz, apepre 2500 met kare. E osi met serten fasilite serten komansman debaz dan sa landrwa, sirtou en laliny *sewage*, en semen akse e osi en *boundary wall*.

Zis pou komans avek proze e apre nou ava bouz dan lezot detay, ki nou a kapab kontinyen anba bann lezot larzan ki nou gannyen pou proze *PSIP*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis pou ou larepons. Nou'n termin avek nou bann kestyon regilye. Sa ki nou apel *Questions for Oral Answers*. Me

mon annan en *Question Without Notice*. E menm delegasyon ki pou asiste Minis pou sa. Kestyon i dan non Onorab Sylvanne Lemiel. Onorab, ou kestyon.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mon kestyon i al konm swivan. Eski Minis responsab pou Lagrikiltir i kapab eksplike akoz ki ziska la *STC* pa ankor enport okenn manze zannimo e pri ki bann ferme pe peye pa ankor desann? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, mon pou reponn sa kestyon an 2 morso. I annan sa bout akoz ki *STC* ziska konmela pa ankor enport manze zannimo dan pei. E osi pri ki bann ferme pe peye pa pe desann?

Kot i konsern manze zannimo dan pei, Mr Speaker rezon pou retar dan lenportasyon manze zannimo par *STC* i swivan; *STC* ek Departman Lagrikiltir ti ankor

an negosyasyon avek bann furniser manze zannimo, pou ganny en pri pli rezonnab posib. E en laranzman ki pou donn nou pli gran lavantaz posib, pou kapab fer vini sa bann manze.

Apre sa long negosyasyon, *STC* ti anfen kapab idantifye en *supplier* ki kapab anmenn manze zannimo sorti Sid Afrik. Departman Lagrikiltir ti osi fer negosyasyon avek sa 3 furniser lokal, pou esey fer desann, demann zot pou fer desann pri manze zannimo. Ni sa pa ti anmenn rezilta ki nou ti pe ekspekte.

STC in enform departman ki premye *order* 342 tonn, ti konfirman le 22 Zen 2023. Sa *order* i enkli manze pou lavyann, poul dizef e osi pou koson. *Shipment* sa kargezon pou ganny fer ver le 15 Zilyet 2023. E i ekspekte ariv Sesel anviron le 15 Out 2023.

An se moman, an menm tan Mr Speaker, departman ek Minister pe fer laranzman pou nou kontinyen avek bann laranzman ki nou lo kote *subsidy*. Ziska ler nouvo kargezon i kapab ariv dan pei, e bann manze i kapab ganny met anvant.

Kot i konsern pri manze zannimo. Kot i konsern pri manze zannimo dan pei, ki pa ankor desann, i bon note ki vi

ki lenportasyon manze zannimo in ganny retar, Gouvernman in deside pou mentenir *subsidy*, *ok*. (*Sorry*, pardon! *Sorry* mon pe relir sa bout konsernan *subsidy*.)

Me kot i konsern manze zannimo Mr Speaker, nou'n ganny negosyasyon e nou'n antre an diskisyon avek bann *supplier* ki deza lo marse lokal ki pe *supply*, i annan 3 zot. E zis pou fer remarke ki letan pri manze in monte depi avan *COVID*, ziska ozordi in mont apepre 37poursan par fwa ariv pres 38poursan.

E nou pe *subsidy* 37 poursan ozordi pri manze zannimo. Bann ofer pli favorab ki nou'n gannyan avek bann *supplier* dan pei, se 5 poursan rediksyon. E se sa nou probleman ozordi Mr Speaker, se ki bann konpanyen pa pare pou fer desann zot pri, par anba 5poursan sa ki nou ete ozordi.

Sa i enn bann rezon osi ki pe pous nou, pou nou fer sa demars avek *STC* pa pou nou antre an konpetisyon ouswa vin en *supplier* lo *market*. Me pou nou entrodwir plis konpetisyon, e osi entrodwir plis konpetiter dan marse manze zannimo lo *market*.

Akoz sa ki nou pe fer lo kote pri, i pa en lenvansyon, i zis nou pe entrodwir manze ki

nou konnen i egziste an deor i kapab ganny vann a en pri pli favorab, pou bann fermye. Mersi.

MR SPEAKER

Ou annan siplemanter Onorab Lemiel?

HON SYLVANNE LEMIEL

Wi, Mr Speaker. Mersi Minis pou ou leksplikasyon. Minis ou'n dir ki *STC* li menm ki pe fer vini sa manze zannimo lo lapar Departman Lagrikiltir. So, mon ti a kontan konnen, eski si se *STC* menm ki pou pe vann sa bann manze zannimo de lapar Departman Lagrikiltir?

Or si *STC* i selman zot fasilitater, me zot ki pou bezwen vann sa manze zot ki pou *handle* li, zot ki pou kit stok e zot menm ki pou vann? Sa mon ti a kontan ou klarifye.

E si zot ki pou *handle the stock*, zot ki pou pe vann, kote sa bann manze zannimo pou ganny stoke? E eski ou annan Departman Lagrikiltir, i annan kapasite pou zot kapab fer sa travay la avek sa zafer manze zannimo? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER
JOUBERT

FLAVIEN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Kestyon i annan 2 bout, i annan sa bout kote nou pou stoke? I annan lespas ki nou'n fini fer diskisyon avek Minister Lapes pou kapab ganny fasilite *warehouse*.

E *warehouse* i la, e i annan ase lespas pou kapab met sa kantite tonaz ki nou pe prevwar pou ganny enporte dan pei. Alor i annan lespas pou stok tou sa manze deswit koman i ganny anmennen dan pei. E sa in fini ganny fer laranzman parey mon'n dir, *warehouse* i Providence.

Kot i konsern lavant, sa manze pe ganny aste avek larzan *STC*. E *STC* letan sa manze i ganny vann, i retir son larzan e osi rekouver tou son bann depans ki i merite kouver konsernan sa tranzaksyon. Me selman departman pou siport lavant, akoz *STC* li i pe get son resours imen pou fer lavant.

Departman i pou siport lavant sa bann prodwir, me selman parey mon dir sa i larzan *STC*. E departman pa pou anmas okenn reveni kot i konsern sa bann lavant. Sa bann lavant i bezwen retourn kot *STC*, akoz se son larzan ki pe depanse koman en konpanyen ki pou bezwen re

servi pou kontinyen sa loperasyon avek.

Me departman wi, i pou kontribye, i pou donn lanmen atraver son bann resours imen ki annan. Son bann dimoun ki annan, pou nou fer sir ki lavant i ganny fer avek sikse. Akoz nou konnen *STC* in eksprim en pe rezervasyon kot i konsern son kapasite pou li annan dimoun toultan. Sa kantite dimoun ki i bezwen pou fer lavant. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon'n war plizyer lanmen in leve. Zot konnen poudir lo *Question Without Notice*, nou pa normalman al pli lwen ki siplemanter. Me selman nou a fer en leksepsyon, akoz si i paret koumsa i annan en gran lentere dan sa kestyon. Mon a pran bann lanmen ki'n leve, Onorab Pillay, Onorab Cosgrow, Onorab Woodcock e Onorab Aglae e nou a termin la. Onorab Pillay, ou kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. I annan en keksoz ki nou bezwen sey ganny en konpran egzakteman ki pe arive. Pandan ki i ti pe reponn kestyon Onorab Cosgrow ek Onorab Ferrari dan Lasanble, Onorab Aglae. Minis Ferrari ti fer en serten *statement* vizavi *STC*, ti'n deza

fer vini manze zannimo e ki *warehouse* ti'n fini pare.

La nou tann ou pe dir pou dir ti annan negosyasyon ki ankor pe *go on*. E ki *warehouse* in pare oubyen pa ankor pare. So, eski ou kapab klarifye serten bann *statement* ki ou koleg Minis in fer dan Lasanble?

MR SPEAKER

En moman. Ale, Onorab demann ou kestyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. La mon annan rapor- "*STC importing animal feed will create more competitive environment on the market.*" Designated Minister Jean-Francois Ferrari in dir ki desizyon pou *Seychelles Trading Company* pou aret enport *animal feed*, se pou kre en landrwa pli konpetitiv, en lanvironnman pli konpetitiv ki pou benefisyé bann fermye e konsonmater.

E i ti pe zistifye retir *subsidy*, par lefe ki *STC* ti pou provide sa servis avek bann fermye. La nou'n war poudir sa pa'n arive, i pa ankor arive. Kestyon ki nou oule klarifye avek ou, se *timeframe* pou bann fermye prezan. Kan eski ou anvizaze ki *animal feed* ki pou

ariv dan pei pou a en pri pli abordab pou bann fermye?

Akoz baze lo serten bann lezot *statement* ki ti ganny fer, kot mon site Minis Ferrari ti dir "*in our consultation so far, there are no indications that the businesses are about to close down. On the contrary some have stated that there is a huge possibility that animal feed could become more affordable.*" he said.

Sa i en *statement* ki'n ganny en *quote* from Minis Ferrari. Prezan mon pe klarifye Mr Speaker, avek Minis pou donn nou en *way forward* egzaktaman ki pou arive. Eski zot in fini retir sa *subsidy* lo fermye? E alor eski se fermye pe bezwen dan enterim ki zot pe fer esper *STC* pare, pe bezwen servi son *cash flow* pou li aste manze zannimo avek.

E eski dan interim, si i pe servi son *cash flow* sa pa pou afekte pri ki fermye pou vann bann komodite lo marse lokal? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon prezan, eski ou pe konfirmen ek Lasanble la, ou pe donn Lasanble en lasirans ki sa *warehouse* ki *STC* i sipoze servi pou *stock* manze zannimo i *available* e i la? E deki koman manze zannimo pe vini i pou ganny mete dan sa *warehouse*.

E trwazyenm pwen ki pli enportan, ki Onorab Lemiel in souleve me ki ou pa'n klarifye;

Eski se *STC* li menm ki pou vann sa bann manze zannimo? Oubyen se eski en i pou vann avek bann akter ki deza la, ki pou apre re vann avek fermye? Sey klarifye aköz bann fermye pe ekout nou, pou zot kapab konnen kwa ki *way forward*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis avan ou donn ou repons, mon zis fer en pti komanter. Mon pa pe demann Minis pou reponn lo komanter ki son koleg in kapab fer. Oubyen rapor ki'n ganny aparet dan medya.

Nou bi la se zis klarifye ki sityasyon manze zannimo. So, Minis i ava adres sa kestyon. Sa bann kestyon avek sa *focus* avek sa *in mind*. Please Minister ou repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou 3 pwen; enn konsernan sityasyon enterim, lot i konsern *warehouse* e lot i konsern lavant manze li menm ler i ariv dan pei. Sityasyon enterim nou pou kontinyen donn sipor bann fermye atraver sistenm *subsidy*, ziska ler ki

nouvo kargezon i ganny delivre e nou kapab komans delivre avek zot bann fermye ki bezwen.

Me selman Onorab i bon fer kler ki ozordi, menm letan nou pe koze ozordi nou pe koz sipor bann fermye. Sa i pou bann fermye anrezistre. I annan en group fermye ki ozordi i pa kapab *access subsidy*. I pa *registered* ouswa son groser loperasyon par egzanp pou poul, i pa depas serten kantite, e i pa gannyen sipor anba sa sistenm *subsidy* ozordi.

Me ki nou oule fer, se ki letan bann manze i antre tou fermye *regardless of* si i anrezistre pa anrezistre ouswa nenport kwa ki i fer, i kapab ganny aste manze a sa pri ki nou pe propoze lo marse. Sa i enn.

Dezyenm keksoz konsernan *warehouse*, mon pou pas laparol avek Mr Philo. Mr Speaker, aköz li in fizikman al vwar sa *warehouse*. I a kapab donn Onorab en lenformasyon kler lo sa *warehouse* kot i ete, e ki son sityasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Laparol i pou Mr Philo.

CHIEF VETERINARY OFFICER RODNEY PHILO

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Nou'n al vizit *warehouse* premye ansanm avek *PS*, nou delegasyon ansanm avek zofisye *SFA*. Ki nou'n idantifye *warehouse*, sa i apepre 2 mwan pase.

So, letan nou'n an diskisyon ek *STC* nou'n re al kot *warehouse*. E *warehouse* fizikman i vizavi *SBS*, *SFA* premye bout lot kote semen la. *SBS* i lot kote semen.

So, *warehouse* i la i vid. Me selman i annan detrwa pti travay ki Departman Lenfrastriktir i bezwen fer se delo in arive, zis fer koneksyon delo, koneksyon elektrisite. Epi nou pou fer en pti kyosk anndan pou bann zofisye ki pou travay pou en pe plis konfor.

Epi nou pe travay pou met *extractor fan*. Akoz i bezwen mentenir tanperatir vantilasyon. Akoz pou sa ki manze zannimo i reste fre, napa fermentasyon ki i pa gate. *That's the only* travay ki reste pou fer. E nou garanti i pou'n pare letan manze i arive. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, wi i annan en pwen ki mon krwar i pa'n ganny adrese. E sa se size *STC* ki pou vann. Oubyen i pou ganny vann avek lezot dimoun ki pou vin reseler?

Mon kapab dir. Minis si ou kapab reponn sa...

MINSITER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker mon ti pe al lo 3eme pwen. Sa 3eme pwen se lekel ki pou vann sa bann manze letan i ariv dan pei? Laranzman i koumsa Onorab; manze i ganny vann atraver sistenm lavant departman, kot nou annan bann dimoun ki deza pe fer lavant atraver nou bann *store* lagrikiltir.

Nou annan, nou kre en lekip ki pou partisip dan lavant sa bann manze. En dimoun i vini i fer son peyman a en pwen determinen, swa kot *store*, swa laba kot sa *warehouse* direkteman. E nou ava donn detay kote i pou peye egzaktman.

Sa dimoun pa al dan *warehouse* pou aste manze li, i al dan *warehouse* pou kolekte manze. E nou fer laranzman ki son peyman ni ganny fer, e apre i antre dan *warehouse* e i ganny delivre son kantite ki in peye dapre son bann dokiman ki dan son lanmen. E apre i al fer son tranzaksyon parey i merit fer.

E parey mon'n dir, menm si nou pou fer sa travay koumsa, sa larzan ki ganny kolekte, sa reveni i pa reveni departman. I reveni *STC*, alor i

annan en laranzman pou ki sa reveni i ganny anmase parey i merit ganny fer. E *STC* i ganny rann son larzan lo sa kont kargezon ki'n ganny vann sak fwa i ganny vann. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Cosgrow. Mon a pran kestyon Onorab Cosgrow. mon pa kapab permet ki Onorab Pillay ou a konpran mwan. Mon bezwen terminen lo sa kestyon. Mon pa kapab permet ou monopoliz letan. Onorab Cosgrow ou kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Bonn apre midi ankor enn fwa Mr Speaker. Bonn apre midi *panel*. Mr Speaker, permet mwan dir avek Minis ki i annan serten konfizyon en pti pe dan bann larepons en? Minis in donn nou en larepons, e Vis *sorry*. Minis Dezinyen oparavan ler i ti vini i ti donn nou en lot larepons. So, eski Minis...

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple! Onorab!

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker, eski ou kapab met en pe lord ek sa *Deputy Speaker* silvouple?

MR SPEAKER

Order!

HON WALLACE COSGROW

Ou pa kapab ni koze ek sa Deputy Speaker! Be ki si sa, sa!

MR SPEAKER

Order!

HON WALLACE COSGROW

Be reste ou trankil!

MR SPEAKER

(Gavel) Si. Mon demann *Order* silvouple! Onorab Cosgrow, mon'n dir pou dir be sa kestyon la, se pa pou fer Minis komant lo komanter son bann soz. Si ou annan en kestyon, poz li silvouple. Onorab!

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker, Mon bezwen etabliir konteks mon kestyon.

MR SPEAKER

Wi. Me selman ou pa pe anmenn kestyon pou Minis komant lo ki diferans i annan ek son larepons. Demann li en kestyon. Mersi.

HON WALLACE COSGROW

Mon pa'n dir li komante. Mwan mon'n dir li ki i annan diferans. Mon pa'n dir li komante mwan.

MR SPEAKER

Swa ou demann ou kestyon, oubyen ou pa demande.

HON WALLCE COSGROW

Mon pe al demande mon kestyon Mr Speaker, pasyante. Minis mon kestyon, mon premye kestyon; eski sa bann lenformasyon lo bann *timeline* ki ou'n donn nou ozordi, eski i ti *available* letan kestyon ti ganny demande premye fwa? Eski ti *available* sa bann larepons lo *timeline*?

Dezyenm Minis, eski ou kapab dir nou si zot konn apepre kantite demann manze zannimo i annan lo *market* ozordi Sesel pandan en peryod 1 lannen? Sa i ava ed mwan etabli en pti pe kantite ki *STC* pe anmennen, avek kantite *supply* ki annan lo *market*, ki mannyer sa konpetisyon pou balanse? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen. Mon krwar Mr Speaker i bon ki mon profit lokazyon pou mwan klarifye, petet sa lenformasyon ki pe kre en pe len konfizyon. Letan sa dernyen lenformasyon

ti ganny donnen avek Minis Dezinyen, ti annan ankor en pe lenformasyon *update* ki'n arive.

Akoz *STC* ti pe koz avek en *supplier*. E *STC* in sanz *supplier* a en moman. Zot ti annan en konfirmasyon, me selman sa konfirmasyon apre in sanz en pe, ki fer ki i annan en pe konfizyon lo lenformasyon ki ti'n ganny donnen konsernan lekel *supplier* ki ti pou anmennen.

E lekel ki *STC* finalman in tonm dakor avek. Me selman la nou'n konfirman, *STC* in konfirman ki sa *supplier* ki li i annan la dan son lanmen i sanmenm *supplier* ki aprezan pou fer vini sa bann manze. E in fini ganny konfirmasyon son pri, e mon kapab dir ki pri i bokou pli ba ki sa ki deza lo *market* ozordi.

Sa *consignment* sa kargezon ki nou pe plan pou anmennen la le 15 Out, i 26poursan demann pou lannen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis baze lo *statement* ki ou fek fer la, ou'n dir pou dir Gouvernman pe *subsidies* kou *animal feed* par

anviron 37 a 38 pousan. Me mon en pti pe konsernen, akoz ou'n dir pou dir rediksyon ki sa bann lakonpanyen pe donnen i selman 5pousan.

I annan en gro konsern. Savedir ou pe dir si i annan en gran gap ant *subsidy* ki Gouvernman pe donnen, e pri ki sa bann lakonpanyen pe vann *animal feed*. Savedir sa lakonpanyen pe fer gro profi lo larzan *taxpayers money*, nou lasyer Lepep Seselwa ki pe kontribye.

Larzan ki ganny tire dan *Consolidated Fund* pou pey, pou pey *subsidy* pou sa bann lakonpanyen. E sa i en konsern, e mwan mon oule konnen si *going forward* sa desizyon ki Gouvernman in pran i en desizyon pou ede redwir kou *animal feed*.

Akoz sa bann lakonpanyen pa pe neserman fer sa. I pa ti met 5pousan rediksyon i ti pe met bokou pli ba ki sa 37pousan ki Gouvernman pe *subsidies*. Savedir i en konsern ki'n -i en *issue* ki'n la pou bokou lannen!

Mon kestyon se eski avek sa bann *animal feed* ki Gouvernman, ou Minister pe enport dan epi, eski i pou fer kou *animal feed* vin bokou pli abordab? Ki sa bann

lakonpanyen *currently* pe vann lo marse lokal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon krwar nou tou nou bezwen dakor ki menm si in annan logmantasyon *COVID* eksetera, menm si ti napa sa logmantasyon *COVID* ki'n arive avek sa bann sityasyon otour *COVID*, pri *animal feed* ti pou monte li. Parey nenport ki komodite lo *market* i ti pou monte par en pti pousantaz.

E nou, nou ti pe ekspekte ki letan nou pou koz lo rediksyon pri, pou nou redesann lo pri normal, nou ti ava sorti 38 pousan, me selman nou ti ava desann lo en pri ki reflekte sityasyon aktyel avek tou son bann sanzman dan valer larzan, lenflasyon eksetera.

Me pa zis en rediksyon 5pousan, alor nou ti pe ekspekte bokou plis ki sa ti ava arive. Me nou pa'n war sa, e nou laport i reste ouver pou nou koz ek bann *suppliers*. E nou ti a kontan kontinyen sa konversasyon, akoz nou i pa nou lentansyon pou nou vin en konpetiter lo *market*.

Akoz Minister ouswa *STC* menm ek departman, i pa sa ki nou ti a kontan fer. Nou ti a kontan ki bann dimoun ki pe travay dan sekter i kontinyen fonksyonnen. I annan en *supply* ki rezonnab ki pa kre en problem pou pers piblik.

Me ki evantyelman nou annan sifizaman konpetisyon e sifizaman opsyon lo *market* pou ki dimoun i kapab *access animal feed*, menm si i pa en fermye anrezistre, i kapab akse *animal feed* a en pri rezonnab.

E se sa nou lentansyon nou. Alor pou nou, nou krwar ki sa konversasyon i merit kontinyen. E nou bann Manm Onorab i la e lezot dimoun, annou kontinyen apros sa bann *supplier*. E menm mon demann bann fermye osi koman en groupman pou zot negosye direkteman avek sa bann *supplier*.

Akoz zot kapab vi ki zot ki pe aste direkteman avek sa bann *supplier*, vin koman en groupman bann konsonmater. Akoz *animal feed* i vann avek zis dimoun ki sonny zannimo. Zwenn avek sa bann *supplier*, e tonm dakor lo en pri pou zot letan ki zot pe fer sa bann kalite aktivite.

Ozordi i annan serten konpanyen par egzantp, ki vann serten materyo

konstriksyon avek kontrakter a en pri pli favorab, ki i vann avek piblik. Me nou kapab annan sa osi parmi bann fermye ki zwenn avek serten *supplier*. E zot tonm dakor lo en pri dan zot group ki zot kapab partaz antre zot.

Alor, se sa ki nou ti a kontan vwar se plis dinamiz dan pri *animal feed*. E osi en rediksyon ki anmenn nou pli pros avek en trwa ektar normal pou *animal feed*, letan nou pou pran li 2020, nou remont avek. E non pa nou kontinyen tenir li sa oter e i pa desann ditou.

Akoz tou materyo apre *COVID* in desann mon war dan pei. Petet mon byen ouswa mon mal. Me selman *animal feed* i enn bann materyo ki'n monte apre pa'n desann ditou. Alor mon krwar ti enportan si nou kapab ganny sa konversasyon, e pouse pou ki i desann e tou dimoun i kapab benefisye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Premye kestyon kot i konsern finans, lekel ki pe pey sa premye *consignment*, si *STC* ouswa atraver *SAA* li menm? Dezyenmman Minis, eski zot in

tonm dakor lo en lenterval kot nou bezwen nou apel sa *reorder level* la pou fer sir ki zanmen i annan mankman manze zannimo.

E dezyenm Minis, ou'n nonmen poudir 5poursan, zot pa war li satisfezan. Eski dan ou Minister ouswa petet ek Finans, zot in fer en ale pou fer en *cost analysis of production*, avek sa bann lakonpanyen poudir vwala mon prodwir en baz 50 kilo pe kout mwan tan?

Eski zot in fer sa pou kapab dir, eski sa bann *supplier* ki la, zot pe donn sa *proper reduction* ki zot, zot ti ekspekte? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, i annan 3 pwen la.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 3 pwen. Premye pwen i vreman straight forward. *STC* ki pe aste sa bann manze, e reveni i retourn kot *STC*. Dezyenm pwen, se *order level* lenterval pou fer sir ki napa mankman. Byensir i en keksoz ki nou pou gard lizye lo la byen kler, pou ki nou pa war nou avek bann lespas vid kot napa manze lo market ouswa i annan

bann manze ki fermye pa kapab *afford*.

E sa i en keksoz ki nou ti a kontan i arive. Me an menm tan Onorab, nou ti a kontan ki letan nou komans fer sa loperasyon, bann lezot *supplier* i fer desann zot pri. E zot komans vin pros avek sa ki nou pe vann lo *market*.

Ki petet prezan si i annan en problenm, en dimoun i kapab *switch* sorti lo enn pou al lo lot. Ouswa petet i dir be sa manze pa ale ek mon zannimo. Mon kapab aret ek sa enn e al lo sa lot. E sa osi nou ti a voudre i arive.

Analiz kou prodiksyon en pwen tre enteresan. I annan en lesey ki ti ganny fer an 2022, pou analiz kou prodiksyon. Me lenformasyon ki nou'n gannyen i pa tou ki'n ede. E sa nou ti pe fer atraver Minister Finans, nou'n demann zot lasistans pou zot al fouray en pe get bann limero. E donn nou en lanmen pou nou analize si vreman sa bann pri i realistik.

Me bann sonm ki nou'n gannyen ek bann lenformasyon ki nou'n gannyen ouswa nou pa'n gannyen, i pa'n permet sa loperasyon pou donn en konklizyon ki ou kapab annan bokou konfidans ladan.

Alor, i pa neserman kler si sa bann pri ki zot pe donner

i bann pri ki vremen reflekte larealite. Sa ki nou konnen se ki i annan mane ki pli bon marse. E ki kapab debark Sesel a en pri redwir, konpare avek sa ki nou pe war la ozordi.

Se sa ki nou pe demontre atraver sa legzersis. Manze i kapab debarke Sesel a en pri ki pa parey sa ki pe ganny ofer lo marse ozordi. E sa i laverite ki nou bezwen fer fas avek. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. ou pe termin la ek sa kestyon. E nou osi pe termin la pou nou travay ozordi. Mon remerisi Minis ek son delegasyon e mon swet zot bon depar e bonn kontinyasyon. Lasanble i ava *adjourn*, e nou a rebran travay demen *matin 9er*. *Adjourn*.

(ADJOURNMENT)

